

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ -
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΣΤΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥΣ

Γεώργιος Κ. Σιλιβίστρας

Πειραιάς 2002

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

στην Οικογένεια μου και στη Χαρούλα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	I	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ	II	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	III	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: I. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ		
1. Γενικά	1	
2. Ορισμός του πληθωρισμού	1	
3. Διάκριση του πληθωρισμού σε έρποντα και καλπάζοντα	3	
4. Τα αίτια του πληθωρισμού	5	
4.1 Πληθωρισμός ζήτησεως	5	
4.2 Πληθωρισμός κόστους	7	
4.3 Πληθωρισμός κερδών	10	
4.4 Εισαγόμενος πληθωρισμός	12	
5. Αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή (ΑΤΑ)	15	
5.1 Πληθωρισμός - ΑΤΑ και η προοδευτικότητα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων		16
6. Η μεταβολή στο επίπεδο των τιμών και οι αριθμοδείκτες		18
6.1 Οι αριθμοδείκτες τιμών	18	
6.2 Οι τρεις βασικοί δείκτες τιμών	19	
6.3 Η επιλογή του έτους-βάσης	20	
6.4 Μειονεκτήματα των αριθμοδεικτών	20	
6.5 Σχέση τιμών και αξίας χρήματος	21	
II. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ		
1. Η σημασία των επενδύσεων για το σύνολο της οικονομίας και η ανάγκη για μελέτες σκοπιμότητας	23	
2. Η επενδυτική αλυσίδα	24	
3. Σύνομη αναφορά στις λοιπές οικονομοτεχνικές μελέτες	25	
3.1 Μελέτες επενδυτικών ευκαιριών	26	
3.2 Προμελέτη σκοπιμότητας (pre-feasibility study)	27	
3.3 Μελέτες υποστήριξης (ή λειτουργικές μελέτες)	28	
3.4 Έκθεση αξιολόγησης (appraisal report)	28	
4. Η Μελέτη σκοπιμότητας	29	
4.1 Γενικά	29	
4.2 Βασικό περίγραμμα της μελέτης σκοπιμότητας	30	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

1.	Το εξωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων και ο πληθωρισμός	32	
2.	Ο φαύλος κύκλος του πληθωρισμού και το δυσμενές εξωτερικό οικονομικό περιβάλλον	34	
3.	Ανάλυση στρατηγικών θεμάτων		35
4.	Έννοια της ανταγωνιστικότητας & παράγοντες που την επηρεάζουν	38	
5.	Η συμπεριφορά των καταναλωτών και ο πληθωρισμός	41	
5.1	Η καταναλωτική συμπεριφορά	41	
5.2	Η διαδικασία της κατανάλωσης	43	
5.3	Υποδείγματα καταναλωτικής συμπεριφοράς	44	
5.4	Το υπόδειγμα του οικονομικού ανθρώπου	44	
6.	Πληθωρισμός, εισόδημα και κατανάλωση	47	
7.	Καταναλωτική συμπεριφορά και ορθολογικές προσδοκίες		49
7.1	Ορθολογικές προσδοκίες		50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΦΟΔΙΑ

1.	Εισαγωγή	53	
2.	Ο επηρεασμός των τιμών των πρώτων υλών από τον πληθωρισμό	53	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

1.	Εισαγωγή	56	
2.	Τεχνολογία και πληθωρισμός	56	
3.	Η τεχνολογική πρόοδος και οι τιμές των παραγωγικών συντελεστών	58	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΕΞΟΔΑ

1.	Εισαγωγή	61	
2.	Επιπτώσεις του πληθωρισμού στις λογιστικές και χρηματοοικονομικές καταστάσεις	62	
3.	Λογιστική απεικόνιση των μεγεθών σε μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης (Πληθωριστική λογιστική)	63	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

1.	Εισαγωγή	65
2.	Επιπτώσεις του πληθωρισμού στην απασχόληση (καμπύλη Phillips)	65
2.1	Οικονομική ερμηνεία για την επιχείρηση και τη μελέτη σκοπιμότητας	67
3.	Το κόστος της εργασίας	67
3.1	Ο καθορισμός των μισθών και ο προσδοκώμενος πληθωρισμός	67
3.2	Διαδικασία αντανάκλασης του προσδοκώμενου πληθωρισμού στους μισθούς	69
3.3	Κάλυψη απωλειών προηγούμενων περιόδων	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ, ΧΩΡΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.	Εισαγωγή	72
2.	Παράγοντες που επηρεάζουν την αντικειμενική αξία ακινήτων σε επίπεδο χώρας	73
2.1	Πολιτικοί παράγοντες	73
2.2	Κοινωνικοί παράγοντες	74
2.3	Χωροταξικός σχεδιασμός	74
2.4	Οικονομικοί παράγοντες	75
3.	Πληθωρισμός και αξία ακινήτων	76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

1.	Εισαγωγή	78
2.	Προϋπολογισμός των δαπανών κεφαλαίου σε συνθήκες πληθωρισμού	78
3.	Η επίδραση της μεταβολής των τιμών των συντελεστών της παραγωγής επί του κόστους και του μεγέθους της επιχείρησης	81
4.	Παράγοντες που προσδιορίζουν τις επιπτώσεις του πληθωρισμού στην επένδυση	85
4.1	Η επίδραση του ποσοστού πληθωρισμού	85
4.2	Η επίδραση από τη φύση και το βαθμό κυκλοφορίας των περιουσιακών στοιχείων	86
4.3	Η επίδραση από τον τρόπο χρηματοδότησης της επένδυσης	87
5.	Το πρόβλημα της διατήρησης της ακεραιότητας των κεφαλαίων	87
5.1	Διατήρηση της ακεραιότητας του ονομαστικού κεφαλαίου	87

5.2 Διατήρηση της ακεραιότητας του οικονομικού κεφαλαίου	88
--	----

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ**

1. Επενδυτική συμπεριφορά και κόστος χρήσεως κεφαλαίου	91
2. Επίδραση του πληθωρισμού στα επιτόκια	92
2.1 Επιπτώσεις του πληθωρισμού στο ύψος του επιτοκίου δανεισμού	94
3. Μέτρηση του κόστους χρήσεως κεφαλαίου και παράγοντες που το επηρεάζουν	95
4. Οι επιπτώσεις του πληθωρισμού στο κόστος κεφαλαίου	96
5. Οι επιπτώσεις του πληθωρισμού στις αποσβέσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων	99
6. Οι επιπτώσεις του πληθωρισμού στις απαιτήσεις και υποχρεώσεις μιας επιχείρησης	100
7. Επίπτωση του πληθωρισμού στην οικονομική αποδοτικότητα	101
8. Επιπτώσεις του πληθωρισμού στο ποσοστό απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων	102

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	104
--	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	109
--	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	111
---------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Η ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟ 2000	115
---	-----

I

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον καθηγητή κ. Σ.Καρβούνη για την παροχή των πολύτιμων επιστημονικών του συμβουλών και επισημάνσεων κατά την επίβλεψη της εργασίας μου.

Ευχαριστώ όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος στη ΔΤΕ για τη συμβολή τους στην απόκτηση πολύ σημαντικών γνώσεων.

Επίσης, μέσα από την καρδιά μου, ευχαριστώ την οικογένεια μου για την αμέριστη συμπαράσταση και ενθάρρυνση που μου προσφέρει όλα αυτά τα χρόνια για την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών μου.

II

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

	Σελίδα
ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Η ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΑ	25
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΑΠΟΔΟΧΕΣ, ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ: 1994-2000	117

III

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Σελίδα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΑΓΑΘΩΝ	2
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΖΗΤΗΣΕΩΣ	6
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΟΣΤΟΥΣ	9
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: Η ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ	24
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΠΙΡΡΟΗ ΣΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	36
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ	37
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: Η ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT	37
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: ΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	39
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΙΣΡΟΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ	42
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10: ΟΡΙΑΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ	45
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	58
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: Η ΚΑΜΠΥΛΗ PHILLIPS	66
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ	81
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	84

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Στο εισαγωγικό αυτό κεφάλαιο, γίνεται μια προσπάθεια να εξεταστεί το φαινόμενο του πληθωρισμού σε ένα γενικό πλαίσιο. Βασικός στόχος του κεφαλαίου είναι να αποσαφηνιστεί ο όρος του πληθωρισμού και να εντοπιστούν τα κύρια αίτια της δημιουργίας του.

Ο πληθωρισμός θεωρείται μείζον πρόβλημα για μια οικονομία, καθώς μειώνει την αγοραστική αξία του χρήματος. Είναι ένα φαινόμενο που πλήττει κυρίως τις οικονομίες που εμφανίζουν χαμηλή ανταγωνιστικότητα και παραγωγικότητα σε νευραλγικούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας.

Η αντιμετώπιση του είναι δυσχερής και συναρτάται από πολλά θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη. Την τελευταία δεκαετία, παρατηρείται το φαινόμενο του πληθωρισμού υφέσεως (stagflation), δηλαδή ο συνδυασμός ταχείας αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών με υψηλά επίπεδα ανεργίας. Ο πληθωρισμός καθιστά εξαιρετικά δύσκολη την άσκηση της οικονομικής πολιτικής.

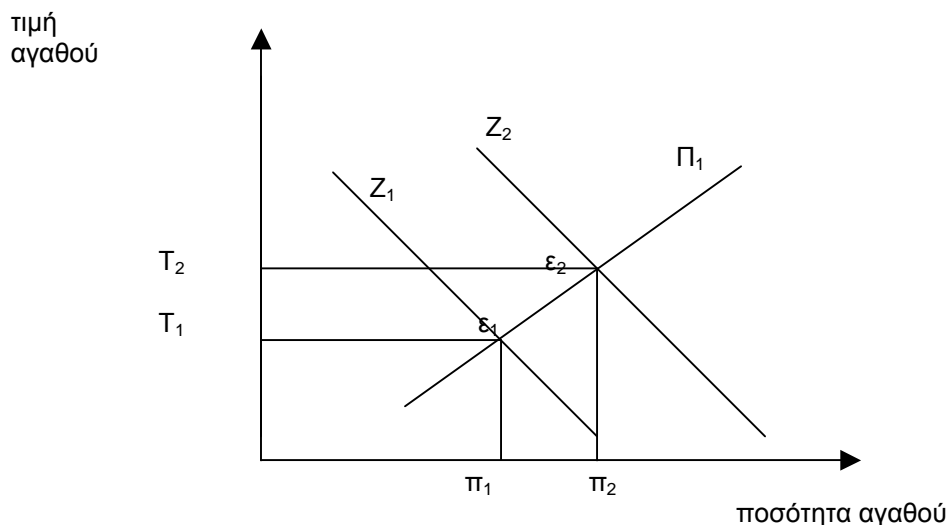
2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ¹

Ορίζουμε τον πληθωρισμό ως το φαινόμενο της συνεχούς ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών. Από τον ορισμό αυτό, συμπεραίνεται ότι στην περίπτωση που παρατηρηθεί μοναδική αύξηση των τιμών και μετέπειτα σταθεροποίηση της, δεν μπορεί κάποιος να μιλάει για πληθωρισμό. Επίσης, ο ορισμός αναφέρεται στην αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, χωρίς αυτό να σημαίνει κατ'ανάγκη ότι αυξάνεται η τιμή όλων των προϊόντων. Είναι, επομένως, δυνατόν να έχουμε πληθωρισμό και οι τιμές κάποιων αγαθών να μειώνονται.

Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση που το κράτος αποφασίσει να διατηρήσει τις τιμές σε σταθερά επίπεδα επιβάλλοντας ανώτατα όρια, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία ελλειμμάτων αγαθών.

Διαγραμματικά, το έλλειμμα εμφανίζεται ως ακολούθως:

¹ Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996, σελ.412-414.

Διάγραμμα 1: Δημιουργία ελλείμματος αγαθών

Έχουμε τις αρχικές καμπύλες ζήτησεως και προσφοράς, Z_1 και Π_1 αντίστοιχα. Το σημείο τομής των δύο καμπυλών ορίζει το επίπεδο των τιμών T_1 και την ποσότητα π_1 . Το κράτος με στόχο να συγκρατήσει τις τιμές, ορίζει την τιμή T_1 ως ανώτατη τιμή. Έστω ότι αυξάνεται η ζήτηση και μετατοπίζεται δεξιά στην θέση Z_2 . Αν η αγορά ήταν ελεύθερη, το νέο σημείο ισορροπίας θα ήταν το ϵ_2 με τιμή T_2 μεγαλύτερη της T_1 . Όμως, εξαιτίας του περιορισμού της τιμής, η μέγιστη παραγωγή είναι π_1 και η ζητούμενη ποσότητα είναι π_2 . Συνεπώς, δημιουργείται έλλειμμα αγαθών ίσο με $\pi_2 - \pi_1$ ως συνέπεια της αδυναμίας προσαρμογής της αγοράς στο σημείο ϵ_2 . Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως **συμπιεσμένος πληθωρισμός**².

Ο συμπιεσμένος πληθωρισμός φανερώνει πως η λύση στο πρόβλημα του πληθωρισμού δεν είναι απλή και η σωστή αντιμετώπιση του δεν θα πρέπει να εστιάζεται στις τιμές αυτές καθ'αυτές, αλλά στους παράγοντες που δημιουργούν την αύξηση τους.

3. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΕΡΠΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΛΠΑΖΟΝΤΑ

Η εντύπωση που έχουμε για το φαινόμενο του πληθωρισμού είναι πάντοτε κακή. Εντούτοις, είναι απαραίτητο να διακρίνουμε τον πληθωρισμό σε έρποντα και καλπάζοντα, για να δούμε πως είναι δυνατόν να προκύψουν και θετικά αποτελέσματα από την ύπαρξη του.

Έρπων³ πληθωρισμός θεωρείται η αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών κατά ένα μικρό ποσοστό, το οποίο μπορούμε να ορίσουμε κάτω από 4-5% ετησίως. **Καλπάζων** πληθωρισμός ή υπερπληθωρισμός, θεωρείται η μεταβολή του γενικού επιπέδου των τιμών με πολύ γρήγορο ρυθμό. Ως αποτέλεσμα του

² Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996, σελ.413.

³ Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, ό.π., σελ.414.

καλπάζοντος πληθωρισμού έχουμε την απαξίωση του νομίσματος της χώρας και σε ακραίες περιπτώσεις (π.χ πόλεμο) την επιστροφή στον αντιπραγματισμό (δηλαδή την απευθείας ανταλλαγή των αγαθών χωρίς την μεσολάβηση του χρήματος).

Η ανωτέρω διάκριση είναι αναγκαία, καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις ο έρπων πληθωρισμός μπορεί να αποδειχθεί ευεργετικός για την οικονομία μιας χώρας. Αυτό συμβαίνει, διότι ασκεί θετική επίδραση στον τομέα της παραγωγής. Η μικρή αύξηση των τιμών, δημιουργεί προσδοκίες κέρδους για τους παραγωγούς, καθώς η αύξηση των τιμών των παραγωγικών συντελεστών συντελείται με μικρή χρονική υστέρηση έναντι της αύξησης των τιμών των αγαθών. Αυτό το γεγονός, οδηγεί σε αύξηση των επενδύσεων και κατά συνέπεια σε αύξηση του συνολικού εισοδήματος στην οικονομία. Η διάκριση αυτή, βέβαια, δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο για τα μεμονωμένα άτομα μιας οικονομίας που έχουν σταθερά εισοδήματα, διότι ο πληθωρισμός ασκεί την ίδια επίδραση (σε χαμηλότερη όμως ένταση) στα εισοδήματά τους.

Ως γνωστόν, τα οικονομούντα άτομα έχουν στην κατοχή τους ένα χρηματικό εισόδημα και ένα πραγματικό. Το χρηματικό εισόδημα είναι το σύνολο των χρηματικών μονάδων που λαμβάνουν από την συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία. Το πραγματικό εισόδημα είναι η αγοραστική δύναμη του χρηματικού εισοδήματος, όπως αυτή προσδιορίζεται από το σύνολο των αγαθών και υπηρεσιών που τα άτομα μπορούν να αγοράσουν με το χρηματικό τους εισόδημα. Είναι φανερό ότι το πραγματικό εισόδημα των ατόμων, εξαρτάται από το γενικό επίπεδο των τιμών. Το γενικό επίπεδο των τιμών αντικατοπτρίζεται στα επίπεδα του τρέχοντος πληθωρισμού. Δηλαδή:

$$Y_{\Pi} = \frac{Y_X}{T}$$

όπου: Y_{Π} = το πραγματικό εισόδημα, Y_X = το χρηματικό εισόδημα, T = το γενικό επίπεδο των τιμών.

Σε περιόδους πληθωρισμού, κατά τις οποίες αυξάνεται το γενικό επίπεδο των τιμών, μειώνεται το πραγματικό εισόδημα των ατόμων. Η μείωση αυτή είναι σαφώς μικρότερη στην περίπτωση του έρποντος πληθωρισμού από την ύπαρξη του καλπάζοντος. Όπως γίνεται άμεσα αντιληπτό, περισσότερο πλήττονται από τον πληθωρισμό τα άτομα με σταθερά εισοδήματα (συνταξιούχοι, δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι και εργάτες) καθώς οι χρηματικές αμοιβές τους δεν αναπροσαρμόζονται ανάλογα με τα επίπεδα του πληθωρισμού.

4. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

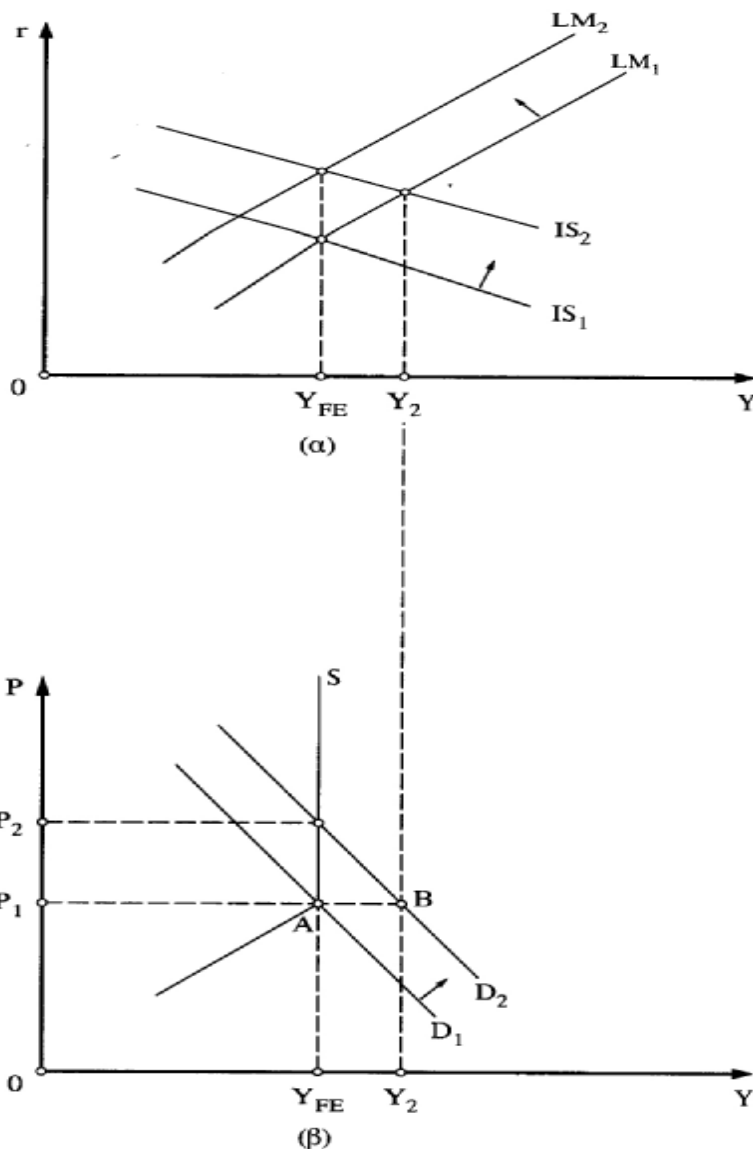
4.1 Πληθωρισμός ζήτησης

Σύμφωνα με πολλούς οικονομολόγους, το φαινόμενο του πληθωρισμού εξηγείται με την θεωρία του πληθωρισμού ζήτησεως⁴. Η καμπύλη συνολικής ζήτησης προέρχεται από τις μετατοπίσεις των καμπυλών IS και LM⁵ σε σχέση με το επίπεδο τιμών. Υποθέτουμε ότι οι αρχικές θέσεις των καμπυλών είναι IS₁ και LM₁ με επίπεδο τιμών P₁ και εισόδημα ισορροπίας με πλήρη απασχόληση στο σημείο Y_{FE}.

Σύμφωνα με την άποψη κατά την οποία ο πληθωρισμός προέρχεται από συνολική ζήτηση που υπερβαίνει τη συνολική προσφορά, για να αρχίσει μια διαδικασία αυξήσεως των τιμών πρέπει να μετατοπιστεί η καμπύλη συνολικής ζήτησεως προς τα δεξιά. Η μετατόπιση μπορεί να προέλθει απ' όλους τους παράγοντες που μετατοπίζουν τις καμπύλες IS και LM, όπως π.χ. αύξηση των δημοσίων δαπανών, μείωση της φορολογίας κ.λ.π. Στην περίπτωση του διαγράμματος της επόμενης σελίδας η IS μετατοπίζεται στη θέση IS₂ λόγω αυξήσεως των κρατικών επενδύσεων και ταυτόχρονα μετατοπίζεται και η καμπύλη συνολικής ζήτησεως στη θέση D₂. Έτσι στο αρχικό επίπεδο τιμών P₁ δημιουργείται υπερβάλλουσα ζήτηση προς την απόσταση AB η οποία έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών στο P₂ και την αποκατάσταση της ισορροπίας στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης. Παράλληλα, η αύξηση των τιμών μειώνει την πραγματική ποσότητα του χρήματος και η LM μετατοπίζεται στη θέση LM₂.

⁴ βλ. Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996, σελ.416-420 και Κιντής Α., Πουρναράκης Ε., Αρχές Οικονομικής Ανάλυσης, Εκδόσεις ΣΜΠΙΛΙΑΣ «Το Οικονομικό», Αθήνα 1993, σελ. 195-196.

⁵ Για τις καμπύλες IS και LM βλέπε Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996, σελ.252-271.

Διάγραμμα 2: Ο πληθωρισμός ζητήσεως

Η αύξηση της συνολικής δαπάνης πέραν του επιπέδου που αντιστοιχεί σε πλήρη απασχόληση έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών και του επιτοκίου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην απεικόνιση του διαγράμματος αγνοήσαμε την επίδραση των τιμών πάνω στην κατανάλωση μέσω του αποτελέσματος του Ρίγου και την IS. Ανάλογα είναι τα αποτελέσματα μιας αύξησης της προσφοράς χρήματος.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η αύξηση της συνολικής ζήτησης αυξάνει το επίπεδο των τιμών το οποίο παίζει σταθεροποιητικό ρόλο στην εξίσωση της ζήτησεως προς την προσφορά. Μόλις επέλθει η εξισορρόπηση, η άνοδος των τιμών σταματά. Βέβαια, οι κρατικές δαπάνες δεν μπορεί να αυξάνουν συνεχώς και υπάρχει κάποιο όριο πέραν του οποίου οι κρατικές δαπάνες δεν αυξάνονται, οπότε ο πληθωρισμός τερματίζεται. Συνεπώς, ο πληθωρισμός αυτοπεριορίζεται από τη μείωση της πραγματικής ποσότητας του χρήματος, και δεν μπορεί να συνεχίζεται παρά μόνον αν τροφοδοτείται με συνεχείς

αυξήσεις της ποσότητας του χρήματος. Γι' αυτό πολλοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι ο πληθωρισμός είναι νομισματικό φαινόμενο.

4.2 Πληθωρισμός κόστους

Σύμφωνα με την θεωρία του πληθωρισμού ζήτησης, η αύξηση των τιμών πραγματοποιείται εξαιτίας της αδυναμίας της οικονομίας να ικανοποιήσει την ζήτηση. Αυτό συνήθως συμβαίνει όταν η οικονομία βρίσκεται σε επίπεδα πλήρους απασχόλησης. Όμως, τις περισσότερες φορές, στην πραγματική οικονομία παρατηρείται το φαινόμενο να αυξάνονται οι τιμές σε περιόδους οικονομικής στασιμότητας και ανεργίας. Στην περίπτωση αυτή, η ερμηνεία του πληθωρισμού δίνεται από την θεωρία του πληθωρισμού κόστους⁶. Το βασικό συστατικό της θεωρίας αυτής είναι η συνολική προσφορά και οι δυνάμεις που την επηρεάζουν. Εδώ, λοιπόν, η συνολική ζήτηση δεν επηρεάζεται ενώ αντίθετα, η συνολική προσφορά μετατοπίζεται διαγραμματικά προς τα αριστερά καθορίζοντας υψηλότερο επίπεδο τιμών. Οι λόγοι για τους οποίους η καμπύλη προσφοράς μπορεί να μετατοπιστεί προς τα αριστερά είναι πάρα πολλοί. Η χειροτέρευση των συνθηκών εργασίας, η μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας⁷, οι αβέβαιες καιρικές συνθήκες, κάποιο απρόσμενο συμβάν (π.χ πόλεμος), είναι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την συνολική προσφορά.

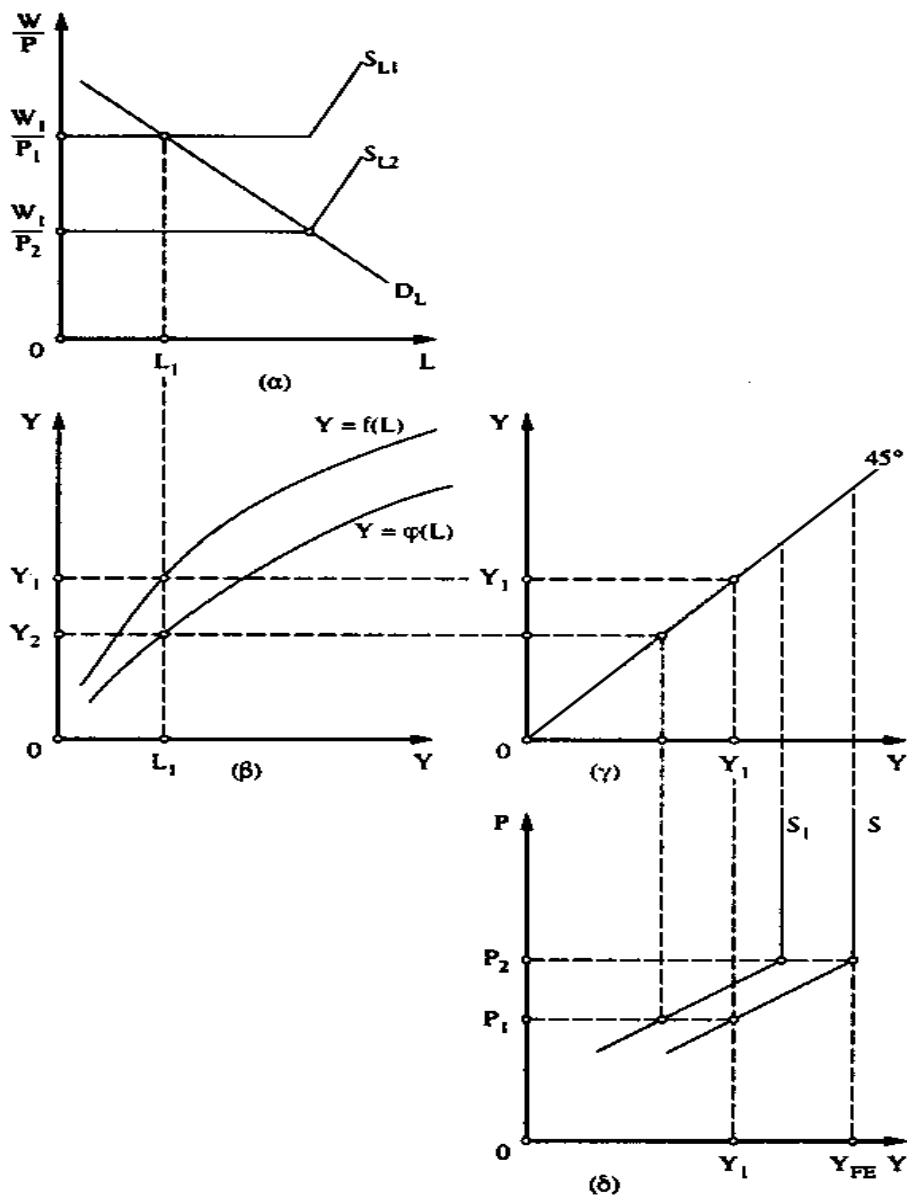
Όλα τα ανωτέρω παριστάνονται στο διάγραμμα 3 της επόμενης σελίδας.

Όπου: W_1 = ο τρέχων ονομαστικός μισθός, P_1 = το αρχικό επίπεδο τιμών, P_2 = το νέο επίπεδο τιμών, S = η καμπύλη συνολικής προσφοράς, L = η απασχόληση εργασίας, Y = το εισόδημα της οικονομίας, P = το γενικό επίπεδο των τιμών, D = η καμπύλη συνολικής ζήτησης.

Στο πρώτο διάγραμμα παριστάνουμε τις καμπύλες προσφοράς και ζήτησης σε συνάρτηση με τον πραγματικό μισθό και το επίπεδο της απασχόλησης. Στο αμέσως από κάτω διάγραμμα απεικονίζεται η συνάρτηση παραγωγής. Δεξιά του, εμφανίζεται ένα απλό διάγραμμα μεταφοράς του εισοδήματος στον οριζόντιο άξονα. Τέλος, στο τελευταίο διάγραμμα έχουμε την καμπύλη συνολικής προσφοράς.

⁶ βλ. Κιντής Α., Πουρναράκης Ε., Αρχές Οικονομικής Ανάλυσης, Εκδόσεις ΣΜΠΛΙΑΣ «Το Οικονομικό», Αθήνα 1993, σελ. 197-198. Επίσης, Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996, σελ 420-426.

⁷ Trevithick J.A., Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1982, σελ. 157-160.

Διάγραμμα 3: Ο πληθωρισμός κόστους⁸

Υποθέτουμε ότι για έναν από τους λόγους που προαναφέρθηκαν, σημειώνεται μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας. Αυτό εμφανίζεται με την μετατόπιση της συνάρτησης παραγωγής στην θέση $\varphi(L)$. Δηλαδή, ενώ απασχολούνται οι ίδιοι παραγωγικοί συντελεστές, παράγεται λιγότερο προϊόν $Y_2 < Y_1$.

Όπως βλέπουμε στο τελευταίο διάγραμμα, η συνολική καμπύλη προσφοράς μετατοπίζεται προς τα αριστερά, αφού τώρα το προϊόν είναι λιγότερο. Στην περίπτωση που επιδιώξουμε να παράγουμε το ίδιο

⁸ Πηγή: Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996, σελ. 421.

προϊόν Y_1 , σύμφωνα με την νέα καμπύλη προσφοράς, θα σημειωθεί αύξηση των τιμών. Αυτή η αύξηση των τιμών θα οδηγήσει κατά αντίστροφο τρόπο στην μείωση του πραγματικού μισθού ($\frac{W_2}{P_2} \leq \frac{W_1}{P_1}$).

Συμπερασματικά, λοιπόν, μπορούμε να πούμε ότι η μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας οδηγεί αυτόματα σε αύξηση των ονομαστικών τιμών.

4.3 Πληθωρισμός κερδών

Ένας πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας για τη δημιουργία πληθωριστικών τάσεων και για την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, είναι το ύψος των κερδών⁹ που επιτυγχάνουν οι επιχειρήσεις. Το ύψος των κερδών, είναι ένα μέγεθος το οποίο εξαρτάται άμεσα από την ελαστικότητα της ζήτησης έναντι της ελαστικότητας της προσφοράς. Εξαρτάται όμως, και από μια σειρά άλλων παραγόντων, όπως είναι η μορφή της αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται η εκάστοτε επιχείρηση, καθώς και τα θεσμικά πλαίσια προστασίας των μονοπωλιακών ή ολιγοπωλιακών αγορών (επιδοτήσεις, φορολογικές απαλλαγές, περιορισμός εισαγωγών κ.α).

Στην περίπτωση που οι παράγοντες αυτοί είναι ευνοϊκοί, δίνεται η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να πραγματοποιούν μεγαλύτερα ή σταθερά κέρδη, ακόμα και σε ενδεχόμενες αυξήσεις στο κόστος παραγωγής. Το κόστος παραγωγής μπορεί να αυξηθεί για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων είναι η αύξηση των μισθών και ημερομισθίων, η αύξηση των τιμών των πρώτων υλών, η επιβολή νέου φόρου ή η αύξηση υπάρχοντος. Όταν, λοιπόν, οι οικονομικοί και θεσμικοί παράγοντες είναι θετικά διαμορφωμένοι για τις επιχειρήσεις, τότε αυξάνεται η τιμή των τελικών προϊόντων σε ποσοστό ανάλογο ή και μεγαλύτερο από αυτό της αύξησης του κόστους παραγωγής. Αυτό έχει σαν συνέπεια, οι επιχειρήσεις να διατηρήσουν τα κέρδη τους και το βάρος των αυξήσεων των τιμών να μετακυλιστεί στους καταναλωτές.

Το ποσοστό της μετακύλισης του βάρους στους καταναλωτές εξαρτάται με τη σειρά του από διάφορους επιμέρους παράγοντες. Ενδεικτικά, αναφέρουμε την ελαστικότητα της ζήτησης των διαφόρων αγαθών και υπηρεσιών, τα εμπόδια εισόδου νέων επιχειρήσεων στον κλάδο, τον βαθμό του κρατικού παρεμβατισμού, τον βαθμό υποκατάστασης των παραγωγικών συντελεστών και την οικονομική πολιτική ή την στρατηγική των πωλήσεων της επιχείρησης. Εμπειρικά, έχουν παρατηρηθεί τρεις πολύ ευνοϊκές συνθήκες για την αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων:

α. Η μεταπολεμική περίοδος, κατά την οποία δημιουργείται έντονη ζήτηση για καταναλωτικά είδη και έξαρση της οικονομικής δραστηριότητας.

β. Η υψηλή δασμολογική προστασία, όταν για κάποιον λόγο σημειώνεται μείωση των εισαγωγών ή όταν το κράτος ασκεί πολιτική υποκατάστασης των εισαγωγών με εγχώρια προϊόντα.

⁹ Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν., Η Οικονομική του Πληθωρισμού, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1977, σελ. 136-142.

γ. Η μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή οργάνωση της αγοράς, που επιτρέπει στις επιχειρήσεις να δρουν σχετικά ανεξέλεγκτα στην πολιτική των κερδών τους. Σε ότι αφορά στον πληθωρισμό κερδών και στη μείωση του, ασφαλώς η λύση θα ήταν η εξάλειψη ή η ελαχιστοποίηση των κερδών των επιχειρήσεων. Όμως, κάτι τέτοιο θα ήταν αντίθετο με τους νόμους της ελεύθερης αγοράς και θα σήμαινε το μαρασμό της επενδυτικής δραστηριότητας με καταστροφικές συνέπειες για το συνολικό εισόδημα της οικονομίας. Αυτό που πρέπει να αποφευχθεί είναι η εξασφάλιση υπερβολικών κερδών από τις επιχειρήσεις με ταυτόχρονη μείωση της παραγωγής. Διότι, αυτή η τακτική μειώνει την κοινωνική ευημερία και τείνει να εκμεταλλεύεται την ανθρώπινη εργασία.

Η σωστή αντιμετώπιση στο θέμα στο πληθωρισμού των κερδών, είναι να δημιουργηθεί το κατάλληλο οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο που να ενισχύει την πραγματοποίηση κερδών σε ένα υγιές ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι επιχειρήσεις, θα πρέπει να επιδιώκουν την μεγιστοποίηση των κερδών τους μέσα από την ελαχιστοποίηση του κόστους της παραγωγής τους. Αυτός ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί εν μέρει με την χρησιμοποίηση σύγχρονων μεθόδων παραγωγής, την πλήρη εκμετάλλευση της τεχνολογίας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας σε εγχώριο και διεθνές περιβάλλον.

Θα πρέπει να σημειώσουμε, πως σε πολλές περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις έχασαν σημαντικό έδαφος στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού τους καθώς δεν μπόρεσαν να εκμεταλλευθούν τις επιχορηγήσεις του κράτους και τις φορολογικές απαλλαγές. Επίσης, ακόμα και σήμερα, πολλές επιχειρήσεις επιμένουν στην οικογενειακή διάρθρωση της διοίκησης και στην εφαρμογή απαρχαιωμένων μεθόδων μανάτζμεντ και μάρκετινγκ.

4.4 Εισαγόμενος πληθωρισμός

Κάθε ανοικτή οικονομία, δέχεται επιδράσεις από εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν τα μακροοικονομικά μεγέθη της, μέσα από την οικονομική συναλλαγή και την εμπορική δραστηριότητα. Με αυτό το σκεπτικό, δεν θα μπορούσαμε να απομονώσουμε τη διαμόρφωση του εγχωρίου γενικού επιπέδου των τιμών από την εμπορική δραστηριότητα που διενεργείται μεταξύ των χωρών. Επομένως, οι αυξομειώσεις του γενικού επιπέδου των τιμών σε μια χώρα βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με τη μεταβολή των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών¹⁰. Βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες του μεγέθους της επίδρασης στις εγχώριες τιμές είναι ο βαθμός εξάρτησης της εσωτερικής οικονομίας έναντι των εξωτερικών αγορών καθώς και ο βαθμός ευαισθησίας του ύψους των εισαγωγών σε σχέση με την τιμή των προϊόντων, δηλαδή ο βαθμός ελαστικότητας της ζήτησης των εισαγωγών (αλλά και των εξαγωγών).

¹⁰ Στεριώτης Κίμωνας, Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικό», Αθήνα 1986, σελ. 115-119. Επίσης βλ. Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν., Η Οικονομική του Πληθωρισμού, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1977, σελ. 147-154.

Η ελληνική οικονομία, παρουσιάζει μεγάλη εξάρτηση από το εξωτερικό και αυτό έχει σαν συνέπεια η παραμικρή αύξηση στο κόστος των εισαγόμενων προϊόντων να προκαλεί αλυσιδωτές αυξητικές επιδράσεις στο επίπεδο του πληθωρισμού. Οι επιδράσεις αυτές, διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες. Σε καμία περίπτωση, δεν θα πρέπει να υποτιμήσουμε την σημασία των έμμεσων επιδράσεων, γιατί η συμμετοχή τους στη διαμόρφωση του πληθωρισμού είναι πολύ μεγάλη.

Μπορούμε να αναφέρουμε την προσπάθεια των περισσότερων αναπτυσσόμενων χωρών να μειώσουν τις εισαγωγές τους και να περιορίσουν την εξάρτηση τους από τις ισχυρότερες οικονομικά χώρες. Με βασικό στόχο τη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών, προβαίνουν σε υποκατάσταση των εισαγόμενων προϊόντων με εγχώρια αγαθά. Αρκετές φορές, μάλιστα, δημιουργούν αντίστοιχα αγαθά με τα εισαγόμενα, κατευθύνοντας παραγωγικούς πόρους σε τομείς που πριν δεν ήταν καθόλου διαδεδομένοι. Αυτή η παραγωγική συμπεριφορά, πολλές φορές, μπορεί να επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα από τα αναμενόμενα. Ο κύριος λόγος είναι η σπανιότητα των επαρκών ποσοτήτων πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων που καθιστά αδύνατη την παραγωγή. Οι χώρες οδηγούνται σε μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών των πρώτων υλών με δύο οδυνηρές συνέπειες:

- α. Την μεγαλύτερη εξάρτηση τους από τις αναπτυγμένες χώρες, μέσω της εισαγωγής πρώτων υλών και
- β. Την μεγαλύτερη αύξηση των εγχωρίων τιμών των προϊόντων, λόγω της αύξησης του κόστους ή των κερδών. Η αύξηση των κερδών, οδηγεί σε αύξηση των τιμών εξαιτίας των ποσοτικών περιορισμών που υπάρχουν πολλές φορές στις εισαγωγές των εγχωρίων βιομηχανιών.

Η ποσοστιαία συμμετοχή της αύξησης του κόστους ή των κερδών στη μεταβολή του εγχωρίου γενικού επιπέδου των τιμών, εξαρτάται:

- Από το μέγεθος της ελαστικότητας υποκαταστάσεως των πρώτων υλών και των ημικατεργασμένων προϊόντων.
- Από το μέγεθος της δασμολογικής προστασίας (συμπεριλαμβανομένων και των μονοπωλιακών ή ολιγοπωλιακών διαρθρωτικών στοιχείων της εσωτερικής αγοράς).
- Από το βαθμό της ελαστικότητας της ζήτησης.

Το μέγεθος των εισαγωγών επηρεάζεται από την γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας, από την εισοδηματική πολιτική και από την πολιτική σταθερότητα. Έχει παρατηρηθεί, ότι οι μεγάλες αυξήσεις στο διαθέσιμο εισόδημα των ατόμων, σε συνδυασμό με μια ελαστική ζήτηση αγαθών προερχόμενων από εξωτερικές αγορές, μπορούν να οδηγήσουν σε μεγάλες αυξήσεις των εισαγόμενων ποσοτήτων. Επιπλέον, επειδή η εισοδηματική ελαστικότητα των εισαγωγών είναι συνήθως μεγαλύτερη από την ελαστικότητα της τιμής των εισαγόμενων αγαθών, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργείται πληθωρισμός κόστους. Εξισορροπητικό ρόλο παίζουν οι εξαγωγές, οι οποίες μπορούν να μειώσουν τις έμμεσες επιδράσεις από την αύξηση της τιμής των εισαγόμενων αγαθών.

5. ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΤΙΜΑΡΙΘΜΙΚΗ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ (ΑΤΑ)

Ως μέσο καταπολέμησης του πληθωρισμού, έχει προταθεί πολλές φορές η αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή (ΑΤΑ). Η ΑΤΑ¹¹ αποτελεί το μέσο με το οποίο τα αντισυμβαλλόμενα μέρη ικανοποιούν την ανάγκη για σταθερή οικονομική αξία των διακανονισμών τους. Έτσι, για παράδειγμα, ένα προσαρμοζόμενο επιτόκιο θα μπορούσε να είναι $i = r_d + P$, όπου r_d το επιθυμητό ποσοστό απόδοσης του δανείου.

Με την ΑΤΑ, το ονομαστικό επιτόκιο θα αναπροσαρμόζεται κάθε φορά στα επίπεδα του πληθωρισμού έτσι ώστε το r_d να παραμείνει αμετάβλητο. Ομοίως, η προσαρμογή των μισθών θα πρέπει να ικανοποιεί την σχέση $\dot{W} = \dot{P} + (\dot{X} / \dot{N})$, όπου (\dot{X} / \dot{N}) ο ρυθμός παραγωγικότητας της εργασίας.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της ΑΤΑ είναι ότι απαλλάσσει τα άτομα από την ανάγκη να προβλέπουν κάθε φορά το αναμενόμενο ύψος του πληθωρισμού και να προσπαθούν να διαμορφώσουν τις μισθολογικές τους απαιτήσεις στις διαπραγματεύσεις. Έτσι, έστω ότι το ακόλουθο διάνυσμα σχετικών τιμών αντιστοιχεί στην άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο: $P^* \left(\frac{P_1}{P}, \frac{P_2}{P}, \dots, \frac{P_n}{P} \right)$, όπου P_i οι αμοιβές των παραγωγικών συντελεστών. Στην περίπτωση που σημειωθεί αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, η ΑΤΑ θα διατηρήσει τις σχετικές τιμές αμετάβλητες. Αυτή η διατήρηση των σχετικών τιμών, θα βοηθήσει στην καλή κατανομή των πόρων. Εάν το σύστημα της αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής λειτουργούσε άριστα, θα οδηγούσε σε χαμηλότερο ρυθμό πληθωρισμού, καθώς θα περιόριζε την χρηματική επέκταση της οικονομίας.

¹¹ Trevithick J.A, Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1982, σελ.202-208.

Σημαντικές αντιρρήσεις στο σύστημα της ΑΤΑ προβάλλει η σχολή του πληθωρισμού κόστους. Το βασικό επιχείρημα της σχολής αυτής είναι ότι αφού το επικρατέστερο αίτιο της δημιουργίας του πληθωρισμού αποτελεί η διαμάχη των κοινωνικο-οικονομικών ομάδων για μεγαλύτερο μερίδιο από το Εθνικό Εισόδημα, η σύνδεση όλων των ενδιαφερόμενων με το γενικό επίπεδο των τιμών, απλά επιδεικνύει την κατάσταση.

Αυτές οι αντιρρήσεις έχουν επιβεβαιωθεί τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπεται το σύστημα της ΑΤΑ γιατί θεωρείται ότι τελικά επανατροφοδοτεί τον πληθωρισμό. Επίσης, ζημιώνει τα αντισυμβαλλόμενα μέρη καθώς η προσαρμογή των ονομαστικών τιμών γίνεται με σημαντική χρονική υστέρηση.

5.1 Πληθωρισμός - ΑΤΑ και η προοδευτικότητα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων¹²

Ο πληθωρισμός επιδρά άμεσα στα φορολογικά έσοδα μιας χώρας, αλλά και στα έσοδα από κάθε φόρο ξεχωριστά. Στην περίπτωση που έχουμε φόρους ως ποσοστά επί της αξίας, το μέγεθος τους αυξάνεται παράλληλα με τις τιμές. Όμως, τα τελικά έσοδα εξαρτώνται από την καταναλωτική συμπεριφορά των πολιτών. Οι ειδικοί κατά μονάδα φόροι, μειώνονται σε πραγματικούς όρους όταν αυξάνονται οι τιμές.

Όπως είδαμε προηγουμένως, η εφαρμογή του συστήματος της ΑΤΑ αποσκοπεί στην προστασία των εισοδημάτων των πολιτών από τον πληθωρισμό. Όμως, στην περίπτωση που ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι προοδευτικός, όταν αυξάνεται το ονομαστικό εισόδημα, αυξάνεται και ο μέσος

¹² Δράκος Γ.Ε., Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα-Πειραιάς 1996, σελ. 265-270.

φορολογικός συντελεστής. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μειώνεται το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα, ακόμα και αν εφαρμόζεται η ΑΤΑ.

Υποθέτουμε ότι ο φορολογικός συντελεστής για το πρώτο εκατομμύριο ενός εισοδήματος είναι 10% και για το δεύτερο 20%. Ο φορολογούμενος με εισόδημα 1.000.000, θα πληρώσει φόρο 100.000. Με επίπεδο πληθωρισμού 30% και αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή το φορολογητέο εισόδημα θα γίνει 1.300.000 και ο φόρος θα είναι $1.000.000 \times 10\% + 300.000 \times 20\% = 100.000 + 60.000 = 160.000$. Χωρίς την ΑΤΑ το διαθέσιμο εισόδημα του φορολογούμενου θα ήταν: $1.000.000 - 100.000 = 900.000$ ενώ με την ΑΤΑ: $1.300.000 - 160.000 = 1.140.000$, το οποίο εάν αποπληθωριστεί μας δίνει: $1.140.000 \div 1,3 = 876.923$. Παρατηρούμε δηλαδή, ότι στην δεύτερη περίπτωση, το διαθέσιμο εισόδημα είναι μικρότερο.

Το φαινόμενο που περιγράφηκε παραπάνω, και που οφείλεται στις ταυτόχρονες επιδράσεις του πληθωρισμού, της ΑΤΑ και του προοδευτικού φόρου ΕΦΠ, ονομάζεται ονομαστική δημοσιονομική απορρόφηση (nominal fiscal drag). Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι αποτέλεσμα του φαινομένου είναι και η φορολόγηση νέων φορολογούμενων που πριν την εφαρμογή της ΑΤΑ βρίσκονταν κάτω από το ελάχιστο εισόδημα φορολόγησης. Θα πρέπει πάντως να διακρίνουμε την ονομαστική από την πραγματική δημοσιονομική απορρόφηση, που οφείλεται σε πραγματική αύξηση του φορολογητέου εισοδήματος.

6. Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ

Ο πληθωρισμός ερμηνεύεται με την κίνηση του γενικού επιπέδου των τιμών· δηλαδή με τη μεταβολή των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών μιας οικονομίας. Η κίνηση του γενικού επιπέδου των τιμών, για να αποτελέσει κριτήριο εξαγωγής συμπερασμάτων, θα πρέπει να αποδοθεί με τη μορφή μέσου όρου απόλυτων μεγεθών ή ποσοστών. Αυτός ο μέσος όρος, θα πρέπει να δίνει με έναν αριθμό τη μεταβολή των

τιμών στη διάρκεια ενός χρονικού διαστήματος. Αυτό επιτυγχάνεται με τη χρήση των αριθμοδεικτών τιμών¹³.

6.1 Οι αριθμοδείκτες τιμών

Η κατασκευή αριθμοδεικτών που δείχνουν τη μεταβολή στις τιμές μιας ενότητας προϊόντων και υπηρεσιών, μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους. Διακρίνουμε δύο βασικές κατηγορίες¹⁴: τους σταθμισμένους και τους αστάθμητους αριθμοδείκτες.

Οι αστάθμητοι αριθμοδείκτες κατασκευάζονται από τους λόγους της τιμής κάθε προϊόντος στο τρέχον έτος προς αυτή του έτους βάσης που έχει επιλεγεί. Έτσι σχηματίζονται οι σχετικές τιμές για κάθε προϊόν.

Για παράδειγμα, ο δείκτης $\frac{1}{n} \cdot \sum \frac{P_i(2002)}{P_i(1990)} \cdot 100$, μετράει τη μεταβολή των τιμών κατά μέσο όρο των

προϊόντων για την περίοδο 1990-2002. Το έτος 1990 είναι το έτος βάση (δηλαδή το έτος σε σχέση με το οποίο μετρείται η μεταβολή των τιμών). Οι αστάθμητοι αριθμοδείκτες περιλαμβάνουν μόνο τις τιμές και παρουσιάζουν τη βασική αδυναμία ότι δεν εξετάζουν τη σχετική σημασία κάθε προϊόντος.

Οι σταθμισμένοι αριθμοδείκτες σταθμίζουν τις μεταβολές των τιμών με τις ποσότητες των αγαθών. Η στάθμιση μπορεί να γίνει με τις ποσότητες του έτους βάσης ή με αυτές του τρέχοντος έτους. Και στις δύο περιπτώσεις εξυπηρετείται ο σκοπός της μέτρησης των μεταβολών στις τιμές, αφού υποθέτουμε ότι οι ποσότητες που αγοράζονται είναι οι ίδιες και ζητούμε να υπολογίσουμε το κόστος αγοράς των αγαθών αυτών με τιμές του έτους-βάσης και τιμές του τρέχοντος έτους. Αν ο λόγος του κόστους αγοράς σε τρέχουσες τιμές προς το κόστος σε τιμές έτους-βάσης είναι μεγαλύτερος από τη μονάδα, τότε έχουμε γενική άνοδο τιμών. Αν ο λόγος είναι μικρότερος, τότε οι τιμές των προϊόντων στο σύνολο τους έχουν μειωθεί. Εάν σταθμίσουμε τις τιμές με τις ποσότητες του έτους βάσης, τότε σχηματίζεται ο αριθμοδείκτης τύπου Laspeyres.

Για παράδειγμα, αν: $\frac{\sum P_{2002} \cdot Q_{1990}}{\sum P_{1990} \cdot Q_{1990}} = 1,3$, σημαίνει ότι οι τιμές των προϊόντων αυξήθηκαν κατά 30%.

Εάν ως σταθμά χρησιμοποιηθούν οι ποσότητες του τρέχοντος έτους, σχηματίζεται ο αριθμοδείκτης τύπου

Paasche. Δηλαδή: $\frac{\sum P_{2002} \cdot Q_{2002}}{\sum P_{1990} \cdot Q_{2002}}$

¹³ βλ. Μαρματάκης Ν., Θεωρητική Οικονομική, Εκδόσεις «Παρατηρητής», Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 676-680.

¹⁴ βλ. Κιντής Α., Πουρναράκης Ε., Αρχές Οικονομικής Ανάλυσης, Εκδόσεις ΣΜΠΙΛΙΑΣ «Το Οικονομικό», Αθήνα 1993, σελ. 180-184.

6.2 Οι τρεις βασικοί δείκτες τιμών¹⁵

- Δείκτης τιμών καταναλωτή (CPI). Ο CPI μετράει το κόστος ενός «καλαθιού» καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά.
- Δείκτης τιμών παραγωγού (PPI). Μετράει ένα «καλάθι» αγαθών που αγοράζονται από τους παραγωγούς στα πρώτα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας, σε τιμές χονδρικής πώλησης. Ο δείκτης αυτός είναι συχνά από τους πρώτους δείκτες πληθωρισμού.
- Αποπληθωριστής ακαθάριστου εθνικού προϊόντος. Ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ μετράει την τιμή όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράχθηκαν στη χώρα. Ενημερώνεται συνεχώς ώστε να αντανakλά τα τρέχοντα υποδείγματα δαπανών (αντίθετα από το CPI, που στηρίζεται σε συγκεκριμένο έτος βάσης).

6.3 Η επιλογή του έτους-βάσης

Για τη δημιουργία των αριθμοδεικτών, επιλέγεται ένα έτος στο παρελθόν σαν αφετηρία για να γίνει η σύγκριση του επιπέδου των τιμών με το παρόν. Βασικό κριτήριο για την επιλογή του έτους αυτού είναι ότι κατά τη διάρκεια του επικράτησαν ομαλές συνθήκες με όσο το δυνατόν λιγότερες εξωτερικές επιδράσεις (όπως άσχημες καιρικές συνθήκες, πολεμικά γεγονότα κ.τ.λ.) Σε περίπτωση αδυναμίας να εξασφαλιστεί το *minimum* των προαπαιτούμενων σχετικά με τη συμπεριφορά των βασικών οικονομικών μεγεθών, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο μέσος όρος δύο ετών.

6.4 Μειονεκτήματα των αριθμοδεικτών

Πολλές φορές υπεισέρχονται παράγοντες στους υπολογισμούς των μεγεθών, οι οποίοι προκαλούν υπερεκτίμηση των αυξήσεων στις τιμές ή υποεκτίμηση των μειώσεων, ώστε οι δείκτες να υποφέρουν από ανοδική μεροληπτικότητα (*upward bias*). Οι παράγοντες αυτοί είναι:

α) Κατά την κατασκευή των δεικτών δε λαμβάνονται υπόψη οι μεταβολές στην ποιότητα των αγαθών, ιδιαίτερα αν η τρέχουσα περίοδος είναι απομακρυσμένη από την περίοδο-βάση. Στις περισσότερες περιπτώσεις γίνεται υποεκτίμηση των ποιοτικών βελτιώσεων για τα αγαθά και υπηρεσίες που συμπεριλαμβάνονται στο δείκτη, παρότι οι αρμόδιες υπηρεσίες κατάρτισης των δεικτών προσπαθούν να προσαρμόσουν το δείκτη σε ποιοτικές μεταβολές.

β) Η είσοδος νέων προϊόντων στην αγορά, δημιουργεί προβλήματα υπερεκτίμησης της ανοδικής πορείας των τιμών. Τα προϊόντα αυτά συμπεριλαμβάνονται στους δείκτες αντικαθιστώντας τα παλαιά. Αυτό, όμως, γίνεται με σημαντική καθυστέρηση ώστε να προκύπτουν ανακρίβειες. Η καθυστέρηση αυτή οφείλεται στο ό,τι τα νέα προϊόντα που έλκουν την προσοχή του καταναλωτικού κοινού στα πρώτα στάδια παραγωγής τους προσφέρονται στη αγορά σε μειωμένες τιμές λόγω οικονομιών πληθοπαραγωγής.

¹⁵ Walter J. Wessels, Οικονομική, Εκδόσεις "Κλειδάριθμος", Αθήνα 1995, σελ. 102.

γ) Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η υπόθεση που γίνεται στην κατάρτιση των δεικτών ότι οι προτιμήσεις των καταναλωτών είναι σταθερές διαχρονικά. Εάν δεχτούμε τη μεταβολή στις προτιμήσεις των καταναλωτών, δεν είναι ορθολογικό να κάνουμε σύγκριση στο επίπεδο ικανοποίησης μεταξύ δύο περιόδων.

δ) Τέλος, ένας ακόμα λόγος που εξηγεί την υπερεκτίμηση της ανοδικής πορείας των τιμών διαχρονικά, είναι ότι η σταθερή στάθμιση της αξίας $\sum P_i \cdot Q_i$ αποκλείει τη δυνατότητα υποκατάστασης των αγαθών. Διότι ένας τρόπος άμυνας του καταναλωτή στις αυξήσεις των τιμών ορισμένων αγαθών είναι η υποκατάσταση στην κατανάλωση ενός ακριβού αγαθού με ένα φθηνότερο, αν και τα δύο ικανοποιούν την ίδια ανάγκη.

6.5 Σχέση τιμών και αξίας χρήματος

Στο σημείο αυτό, κρίνεται αναγκαίο να αναφερθεί το πώς σχετίζονται οι μεταβολές στις τιμές με την αγοραστική αξία του νομίσματος. Ο γενικός κανόνας είναι ότι η αγοραστική αξία του νομίσματος μεταβάλλεται σε αντίθετη κατεύθυνση από αυτή που μεταβάλλονται οι τιμές. Η αντίστροφη αυτή συσχέτιση εξηγείται από το γεγονός ότι όσο πιο υψηλές είναι οι τιμές, τόσο πιο πολλές χρηματικές μονάδες απαιτούνται για την απόκτηση των αγαθών.

Όμως, η αρνητική συσχέτιση δεν είναι του τύπου ένα προς ένα. Δηλαδή, η αύξηση των τιμών κατά ένα ποσοστό δεν οδηγεί στη μείωση της αξίας του νομίσματος κατά το ίδιο ποσοστό. Εάν για παράδειγμα, ο τιμάρημος ανέβει κατά 25%, η αξία του χρήματος μειώνεται κατά 20% και όχι κατά 25%. Ας υποθέσουμε ότι η τιμή ενός προϊόντος ανέβηκε από 100 ευρώ σε 125 ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι τα 25 ευρώ της αύξησης της τιμής δεν έχουν καμία αγοραστική αξία αφού το προϊόν μένει το ίδιο. Συνεπώς, η αγοραστική αξία του ευρώ είναι τα 4/5 αυτής που ήταν πριν ανέβουν οι τιμές. Η μείωση της αξίας είναι 1/5 (δηλαδή 20%).

Στο ίδιο αποτέλεσμα φθάνουμε χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του αποπληθωρισμού. Αν υποθεθεί ότι όλες οι τιμές αυξήθηκαν κατά 25%, τότε ο δείκτης τιμών είναι 125/100 συγκριτικά με το 100/100 που ήταν στην περίοδο-βάση. Στη συνέχεια ακολουθεί ο υπολογισμός: Στο έτος-βάση με τιμάρημο 100/100 η νομισματική μονάδα ευρώ είχε την αγοραστική αξία 100 λεπτών. Τώρα που οι τιμές είναι κατά 25%

υψηλότερες, η αξία του ευρώ είναι $\frac{1}{\frac{125}{100}} = 80$ λεπτά. Ο τύπος αποπληθωρισμού στη γενική του μορφή

είναι: $V_1 = \frac{1}{P_1}$, όπου V_1 = η αξία της χρηματικής μονάδας στην τρέχουσα περίοδο και P_1 = ο δείκτης τιμών

στην περίοδο 1. Η μείωση της αγοραστικής αξίας του ευρώ είναι $V_0 - V_1$, όπου V_0 είναι η αξία του ευρώ στην περίοδο-βάση. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα η μείωση της αξίας είναι $100-80=20$ λεπτά.

II . ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ

1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ

Η επένδυση, η κατανάλωση και οι κρατικές δαπάνες, αποτελούν τα τρία μεγέθη που προσδιορίζουν το ύψος της συνολικής δαπάνης μιας οικονομίας. Η συνολική αυτή δαπάνη υπολογίζεται επί του μεγέθους του εθνικού προϊόντος. Η επένδυση είναι το μοναδικό μέγεθος το οποίο οδηγεί στην δημιουργία κεφαλαίου και συνεπώς στην αύξηση των δυνατοτήτων δαπάνης της συνολικής οικονομίας.

Όπως μπορούμε να συμπεράνουμε, είναι ένα μέγεθος που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο. Η σωστή κρατική οικονομική πολιτική συνίσταται στη άριστη αντιμετώπιση των επενδύσεων με βασικό στόχο την ορθολογική χρησιμοποίηση των παραγωγικών πόρων και την μεγαλύτερη απόδοση των συντελεστών της παραγωγής. Ενώ αυτά ισχύουν στο σύνολο της οικονομίας, παράλληλα, η ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών από τις ιδιωτικές δυνάμεις προϋποθέτει την ex ante εξασφάλιση των επενδεδυμένων κεφαλαίων και την προσδοκία μεγιστοποίησης του αναμενόμενου κέρδους.

Συνεπώς, το βασικό κριτήριο της ανάληψης επενδύσεως είναι η ανάλυση της αναμενόμενης απόδοσης της επένδυσης σε σχέση προς τη δαπάνη. Η εν λόγω ανάλυση προϋποθέτει την γνώση της δαπάνης της επένδυσης, του επιτοκίου της αγοράς και της αναμενόμενης απόδοσης της επένδυσης. Από την πλευρά του επιχειρηματία η γνώση των στοιχείων αυτών είναι μεγάλης σπουδαιότητας καθώς περιορίζει την πιθανότητα εμφάνισης υψηλού κόστους ευκαιρίας. Δηλαδή, η πραγματοποίηση της επένδυσης, θα πρέπει να εξασφαλίζει μεγαλύτερη απόδοση από την αμοιβή του χρηματικού κεφαλαίου στην αγορά για το εν λόγω διάστημα και σαφώς μεγαλύτερη απόδοση από τις εναλλακτικές δυνατότητες αξιοποίησης των οικονομικών πόρων.

Σε αυτά τα βασικά ερωτήματα, αλλά και σε πάρα πολλά άλλα που ανακύπτουν στην πορεία υλοποίησης μιας επενδυτικής ιδέας, έρχεται να δώσει απαντήσεις η μελέτη σκοπιμότητας. Με την εκπόνηση μιας μελέτης σκοπιμότητας, δεν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι εξαλείφεται ο επιχειρηματικός κίνδυνος. Γίνεται, όμως ένα αποφασιστικό βήμα για την γνώση του ευρύτερου οικονομικού περιβάλλοντος και κατά συνέπεια την προστασία των επενδεδυμένων κεφαλαίων.

2. Η ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ

Η ολοκλήρωση ενός επενδυτικού σχεδίου από την αρχική σύλληψη της ιδέας έως το ξεκίνημα της λειτουργίας της επιχείρησης, περνά από τρεις διαδοχικές φάσεις. Οι φάσεις αυτές χωρίζονται σε διάφορα στάδια τα οποία δεν έχουν αυστηρό χρονικό προσδιορισμό, αλλά η απουσία τους μπορεί να οδηγήσει σε αποτυχία της επένδυσης. Οι τρεις βασικές φάσεις του επενδυτικού σχεδίου είναι οι ακόλουθες:

Διάγραμμα 4: Η επενδυτική αλυσίδα¹⁶

Ο ακόλουθος πίνακας προσδιορίζει τα στάδια των τριών επενδυτικών φάσεων και συνδέει τα επιμέρους στάδια της προεπενδυτικής φάσης με την κατάλληλη οικονομοτεχνική μελέτη, για να συνεχιστεί με επιτυχία η επένδυση.

ΠΡΟΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΦΑΣΗ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΦΑΣΗ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΦΑΣΗ
<u>Αναγνώριση</u> Μελέτη Επενδυτικής Ευκαιρίας	Διαπραγματεύσεις και συμβόλαια	Επέκταση Καινοτομία
<u>Προεπιλογή</u> Προμελέτη Σκοπιμότητας	Μηχανολογικά Σχέδια	Αντικατάσταση Ανανέωση
<u>Προετοιμασία</u> • Μελέτη Σκοπιμότητας • Μελέτες Υποστηρίξεως	• Κατασκευές • Προπαραγωγικό Μάρκετινγκ	Έναρξη Λειτουργίας
<u>Αξιολόγηση</u> Έκθεση Αξιολογήσεως	Εκπαίδευση	

Πίνακας 1: Η επενδυτική αλληλουχία¹⁷

3. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΙΣ ΛΟΙΠΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Επειδή η παρούσα εργασία αναφέρεται αποκλειστικά στις μελέτες σκοπιμότητας δεν είναι δυνατόν να γίνει εκτενής αναφορά στις λοιπές μελέτες¹⁸ που συνοδεύουν ένα επενδυτικό σχέδιο. Παρ' όλα αυτά, για την

¹⁶ Πηγή: Καρβούνης Σ., *Οικονομοτεχνικές Μελέτες*, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα 2000, σελ. 37.

¹⁷ Πηγή: Καρβούνης Σ., *Οικονομοτεχνικές Μελέτες*, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα 2000, σελ. 38.

¹⁸ Για την πλήρη ανάλυση του θέματος βλ. Καρβούνης Σ., *Οικονομοτεχνικές Μελέτες*, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα 2000, σελ. 40-70.

πληρότητα του κεφαλαίου και για την αποφυγή σύγχυσης μεταξύ των εννοιών της μελέτης σκοπιμότητας και των λοιπών, θεωρείται σκόπιμο να αναφερθούν μερικά βασικά στοιχεία για τις άλλες συνοδευτικές μελέτες.

3.1 Μελέτες επενδυτικών ευκαιριών

Οι μελέτες αυτές συνίστανται στην εξεύρεση επενδυτικών ευκαιριών που θα οδηγήσουν σε βιώσιμες επενδυτικές δραστηριότητες. Η εξεύρεση αυτών των ευκαιριών θα γίνει μέσα από δύο βασικές προσεγγίσεις, την τομεακή και την επιχειρησιακή. Η τομεακή προσέγγιση στοχεύει στην ανάλυση των επενδυτικών δυνατοτήτων μιας χώρας ή γεωγραφικής περιοχής και στον εντοπισμό των πυρήνων ανταγωνισμού της. Η επιχειρησιακή προσέγγιση στοχεύει στην γνώση των ελλείψεων σε επιχειρησιακό επίπεδο και στην προσπάθεια εντοπισμού νέων δραστηριοτήτων.

Η τομεακή προσέγγιση, καλύπτεται με τις γενικές μελέτες, ενώ η επιχειρησιακή προσέγγιση με τις ειδικές μελέτες επενδυτικών ευκαιριών. Οι γενικές μελέτες διακρίνονται σε:

♦ Κλαδικές ή υποκλαδικές μελέτες.

Αυτές οι μελέτες ανιχνεύουν επενδυτικές ευκαιρίες σε επίπεδο βιομηχανικού κλάδου.

♦ Περιφερειακές μελέτες.

Ανιχνεύουν επενδυτικές ευκαιρίες σε δεδομένη γεωγραφική περιοχή.

♦ Μελέτες φυσικών πόρων

Ανακαλύπτουν επενδυτικές ευκαιρίες που σχετίζονται με την εκμετάλλευση φυσικών, αγροτικών ή βιομηχανικών πόρων.

Οι ειδικές μελέτες επενδυτικής ευκαιρίας, έχουν ως αντικείμενο την μετατροπή μιας επενδυτικής ιδέας σε επενδυτική πρόταση. Αφορούν, δηλαδή, στον εντοπισμό πολύ συγκεκριμένων ευκαιριών μέσα από το γενικό επενδυτικό περιβάλλον και καταλήγουν σε επενδυτική πρόταση με σαφή και τεκμηριωμένη ανάλυση.

3.2 Προμελέτη σκοπιμότητας (pre-feasibility study)

Η προμελέτη σκοπιμότητας ακολουθεί τη μελέτη της επενδυτικής ευκαιρίας. Στόχος της είναι να γίνει μια συνοπτική και επιδερμική, αλλά ταυτόχρονα ουσιαστική, εξέταση της επενδυτικής ιδέας. Η πραγματοποίηση της είναι μεγάλης σημασίας, διότι από την μια πλευρά μας δίνει κάποιες βασικές πληροφορίες για την εφικτότητα της επένδυσης, ενώ από την άλλη αποτρέπει τη σπατάλη σημαντικών πόρων στην περίπτωση που η επενδυτική ιδέα δεν είναι εφαρμόσιμη. Αυτό συμβαίνει, επειδή η μελέτη σκοπιμότητας είναι μια δαπανηρή και χρονοβόρος διαδικασία.

Συνεπώς, πριν προβούμε στην υλοποίηση της θα πρέπει να προηγηθεί η προμελέτη. Η μοναδική περίπτωση που καθιστά την προμελέτη λιγότερη απαραίτητη, είναι όταν έχει προηγηθεί μια λεπτομερέστατη μελέτη επενδυτικής ευκαιρίας.

Σε γενικές γραμμές, τα βασικότερα ζητήματα τα οποία αναπτύσσονται στην προμελέτη σκοπιμότητας είναι:

α) το κατά πόσον έχουν μελετηθεί οι εναλλακτικές περιπτώσεις, β) εάν η επενδυτική ιδέα μπορεί να καταστεί εφαρμόσιμη και βιώσιμη, γ) το γενικότερο περιβαλλοντολογικό πλαίσιο στο οποίο θα εφαρμοστεί, δ) οι βασικές στρατηγικές του σχεδίου, ε) ο προϋπολογισμός και οι οικονομικές απαιτήσεις του έργου, στ) οι ανθρωπίνιοι πόροι και η τεχνογνωσία που απαιτούνται.

3.3 Μελέτες υποστήριξης (ή λειτουργικές μελέτες)

Οι μελέτες υποστηρίξεως, είναι συνοδευτικές μελέτες των προμελετών και των μελετών σκοπιμότητας. Η υλοποίησή τους κρίνεται απαραίτητη σε μεγάλα επενδυτικά σχέδια, που απαιτούν ενδελεχή εξέταση συγκεκριμένων παραμέτρων. Αυτές οι μελέτες, θα πρέπει να περιέχουν απόλυτα τεκμηριωμένες θέσεις και να οδηγούν σε αξιόπιστα συμπεράσματα για το υπό εξέταση αντικείμενο.

Οι μελέτες υποστήριξης δεν έχουν αυστηρή διάρθρωση και το αντικείμενο τους βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση με το επενδυτικό σχέδιο. Μερικές συνήθεις μελέτες υποστήριξης είναι οι ακόλουθες:

- Μελέτες πρώτων υλών
- Μελέτες Τόπου Εγκατάστασης
- Μελέτες Περιβαλλοντολογικών Επιδράσεων
- Μελέτες Οικονομιών Κλίμακας
- Εργαστηριακές Μελέτες

3.4 Έκθεση αξιολόγησης (appraisal report)

Η έκθεση αξιολόγησης έρχεται στο τέλος να επιβεβαιώσει το επενδυτικό ενδιαφέρον ή να αποφανθεί ότι η υπό εξέταση επενδυτική ιδέα δεν μπορεί να εφαρμοστεί. Θεωρείται ένα ανεξάρτητο τμήμα της προεπενδυτικής φάσης, διότι δεν επηρεάζεται από τα επιμέρους πορίσματα, αλλά ψυχρά και αντικειμενικά τα αναλύει και τα αξιολογεί.

Όταν η μελέτη σκοπιμότητας είναι πλήρης και αναλυτική, τότε και η έκθεση αξιολόγησης γίνεται πιο εύκολη. Μέσα από τις εκθέσεις αξιολόγησης επιχειρείται μια εκτίμηση της επίδρασης της επένδυσης στο σύνολο της οικονομίας και στον κλάδο δραστηριοποίησης.

4. Η ΜΕΛΕΤΗ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ

4.1 Γενικά

Η μελέτη σκοπιμότητας είναι η πιο σημαντική μελέτη που γίνεται κατά την προεπενδυτική φάση. Με την μελέτη αυτή, επιχειρείται μια ακριβής εξέταση όλων των πτυχών και προεκτάσεων της επενδυτικής ιδέας και εξάγονται συγκεκριμένα πορίσματα για την σπουδαιότητα της.

Για την αξιολόγηση ενός επενδυτικού σχεδίου, συνήθως χρησιμοποιούνται κάποια αντικειμενικά κριτήρια τα οποία θα πρέπει να εξυπηρετούνται από το σχέδιο. Ανάλογα με τη φύση της επένδυσης τα κριτήρια ποικίλουν. Όμως, υπάρχουν πέντε βασικά κριτήρια τα οποία θεωρούνται αξιόπιστα σε κάθε αξιολόγηση. Αυτά είναι:

- Η οικονομική βιωσιμότητα του σχεδίου
- Η συμβολή του στην αύξηση του εθνικού εισοδήματος
- Η συμμετοχή του στην κατανομή των εθνικών πόρων
- Η παραγωγή αγαθών με μεγάλη κοινωνική αξία
- Η δίκαιη και ορθολογική χρήση των παραγωγικών πόρων

Η μελέτη σκοπιμότητας μέσα από ενδελεχή εξέταση όλων των παραμέτρων της επένδυσης, εξάγει πορίσματα για την ικανοποίηση των ανωτέρω κριτηρίων καθώς και για τις γενικότερες επιπτώσεις που μπορεί να έχει αυτή στην οικονομία. Αναζητούνται οι επιπτώσεις στην απασχόληση, στην οικονομική ανάπτυξη, στον πληθωρισμό, στην αναδιανομή του εισοδήματος, στην επιστημονική έρευνα, στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας και πολλές άλλες.

Είναι προφανές ότι κατά την σύνταξη της μελέτης, τα στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να προέρχονται από αξιόπιστες πηγές και να μην επιδέχονται καμία αμφισβήτηση. Η εκπόνηση της μελέτης είναι μια δαπανηρή διαδικασία που απαιτεί μεγάλο χρόνο για την ολοκλήρωση της. Αυτό όμως δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι θα πρέπει να καταλήγει και σε θετικά συμπεράσματα. Διότι, ακόμα και στην περίπτωση που το επενδυτικό σχέδιο κριθεί ότι δεν μπορεί να εφαρμοσθεί, αυτό θα οδηγήσει σε μεγάλη εξοικονόμηση πόρων τόσο για τους επενδυτές όσο και για την οικονομία στο σύνολο της. Συνεπώς το κόστος της μελέτης σκοπιμότητας θα πρέπει να θεωρείται βασικό και να μην παραλείπεται με απλοϊκές σκέψεις.

4.2 Βασικό περίγραμμα της μελέτης σκοπιμότητας

Η δομή και το περιεχόμενο της μελέτης σκοπιμότητας μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος και το μέγεθος της επένδυσης. Μια πλήρης μελέτη, θα πρέπει να προσεγγίζει, όσο είναι δυνατόν, την ακόλουθη δομή¹⁹:

- Σύνοψη της μελέτης
- Βασική Ιδέα και Ιστορικό του Σχεδίου

- Ανάλυση της Αγοράς και Μάρκετινγκ
- Πρώτες ύλες και άλλα εφόδια
- Μηχανολογία και Τεχνολογία
- Οργάνωση της Μονάδας και Γενικά Έξοδα
- Ανθρώπινοι πόροι
- Τοποθεσία, χώρος εγκατάστασης, περιβάλλον
- Προγραμματισμός και Προϋπολογισμός Εκτέλεσης του Επενδυτικού Σχεδίου
- Χρηματοοικονομική Ανάλυση και Αξιολόγηση της Επένδυσης

Πιο κάτω θα συζητηθούν τα κεφάλαια της μελέτης σκοπιμότητας, με τη σειρά που αναφέρθηκαν προηγουμένως, ώστε να φανεί η επίδραση του πληθωρισμού στα αποτελέσματα των μελετών σκοπιμότητας.

¹⁹ Για την αναλυτική παρουσίαση των βασικών πεδίων έρευνας κάθε κεφαλαίου της μελέτης σκοπιμότητας βλ. Καρβούνης Σ., Οικονομοτεχνικές Μελέτες, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα 2000, σελ 219-909.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

1. ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Μπορούμε να θεωρήσουμε τις επιχειρήσεις σαν ζωντανούς οργανισμούς που ζουν και αναπτύσσονται σε ένα πολύπλοκο και ευμετάβλητο εξωτερικό περιβάλλον. Το εξωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων αποτελείται από τα ακόλουθα συστατικά στοιχεία που συνθέτουν και τις επιμέρους κατηγορίες:

- **Το φυσικό περιβάλλον.**

Τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε αυτή την κατηγορία αναφέρονται στην επιλογή του τόπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων, στις κλιματολογικές συνθήκες, στις περιβαλλοντολογικές συνθήκες και στις γενικότερες υποδομές της περιοχής στην οποία δραστηριοποιείται η επιχείρηση.

- **Το τεχνολογικό περιβάλλον.**

Στο περιβάλλον αυτό περιλαμβάνονται:

- . Οι διαδικασίες παραγωγής
- . Οι εξελίξεις της επιστήμης
- . Οι επιπτώσεις από την ανάπτυξη συσχετισμένων προϊόντων (ανταγωνιστικών ή υποκατάστατων)
- . Οι βελτιώσεις των μηχανημάτων
- . Η πρόοδος της επεξεργασίας δεδομένων

- **Το νομικό περιβάλλον.**

Αναφέρεται στο νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η επιχείρηση και το οποίο της επιβάλλει ένα συγκεκριμένο τρόπο επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

- **Το κοινωνικό περιβάλλον.**

Οι ιδιαιτερότητες κάθε κοινωνίας, οι κώδικες συμπεριφοράς, η διάθρωση της πολιτικής και κοινωνικής ζωής ενός συνόλου, δεν αφήνουν ανεπηρέαστη την λειτουργία των επιχειρήσεων. Είναι απαραίτητο για τις επιχειρήσεις να προσαρμοστούν σε αυτά τα δεδομένα, για να μπορέσουν να πλησιάσουν πιο ομαλά την αγορά στην οποία απευθύνονται.

- **Το Οικονομικό περιβάλλον²⁰.**

Το περιβάλλον αυτό περιλαμβάνει όλες τις οικονομικές μεταβλητές που μπορούν να επηρεάσουν την δομή, το μέγεθος και την δράση μιας επιχειρηματικής μονάδας. Αναφέρεται :

- . Στην αγορά από την οποία η επιχείρηση προμηθεύεται τους παραγωγικούς της συντελεστές.
- . Στην αγορά στην οποία διαθέτει τα προϊόντα της.
- . Στον βιομηχανικό κλάδο στον οποίο ανήκει.
- . Στην κυβερνητική πολιτική που εφαρμόζεται στην συγκεκριμένη αγορά.
- . Στις εμπορικές σχέσεις με τις άλλες επιχειρήσεις και το νομικό πλαίσιο που τις διέπει.

Στα σημαντικά μακροοικονομικά μεγέθη που επηρεάζουν όλη την εγχώρια οικονομία:

- Εθνική παραγωγή (υπολογισμένη σε τρέχουσες ή σταθερές νομισματικές μονάδες), πχ ΑΕΠ, Καθαρό Εθνικό Προϊόν.
- Ακαθάριστες επενδύσεις
- Εμπορικό ισοζύγιο
- Δημόσιο Χρέος
- Δημόσιο έλλειμμα
- **Πληθωρισμός**
- Ανεργία
- Βαθμός τεχνολογικής ανάπτυξης

Αφού εντοπίσαμε τον πληθωρισμό στις παραμέτρους του οικονομικού περιβάλλοντος, ας δούμε την σημασία του για την επιχείρηση.

2. Ο ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

ΚΑΙ ΤΟ ΔΥΣΜΕΝΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Παρατηρούμε ότι ο πληθωρισμός είναι ένα από τα βασικά στοιχεία του οικονομικού περιβάλλοντος που μπορούν να επηρεάσουν την ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων.

Η εμφάνισή του, διαμορφώνει την γενικότερη πολιτική μιας επιχείρησης και συνεπώς επιδρά και στην πολιτική μάρκετινγκ που θα σχεδιάσει και θα ακολουθήσει.

Το φαινόμενο του πληθωρισμού μπορεί να συντελεί στην δημιουργία ενός ιδιαίτερα δυσμενούς οικονομικού περιβάλλοντος, που πολλές φορές καθιστά αδύνατη την επιτυχή λειτουργία μιας επιχείρησης. Αυτό το αποτέλεσμα είναι πολύ έντονο όταν η οικονομία εισέρχεται στον λεγόμενο φαύλο κύκλο του πληθωρισμού. Το φαινόμενο του φαύλου κύκλου του πληθωρισμού αναλύεται ως εξής:

Αρχικά, σημειώνεται μια αύξηση στον ετήσιο ρυθμό αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών. Αυτό έχει σαν άμεσο αποτέλεσμα την μείωση της αγοραστικής δύναμης του εγχώριου νομίσματος και κατά συνέπεια την μείωση του πραγματικού εισοδήματος των καταναλωτών. Από την πρώτη στιγμή που τα άτομα θα αντιληφθούν την μείωση αυτή, θα ελαττώσουν τα τρέχοντα επίπεδα της κατανάλωσης τους. Συνεπώς, θα υπάρξει κάμψη της ενεργούς ζήτησης. Στην κάμψη αυτή, θα προσαρμοστεί με μια μικρή χρονική υστέρηση και η προσφορά, μειώνοντας το επίπεδο της παραγωγής. Αυτό για τις επιχειρήσεις θα σημάνει την μείωση του κύκλου εργασιών τους και την σταδιακή πτώση των κερδών τους. Τα μειωμένα κέρδη οδηγούν και σε μείωση των αποθεματικών των επιχειρήσεων που εύκολα μεταφράζονται σε στασιμότητα των επενδύσεων.

²⁰ Kotler Philip, Marketing and Management, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1994, σελ. 247-249.

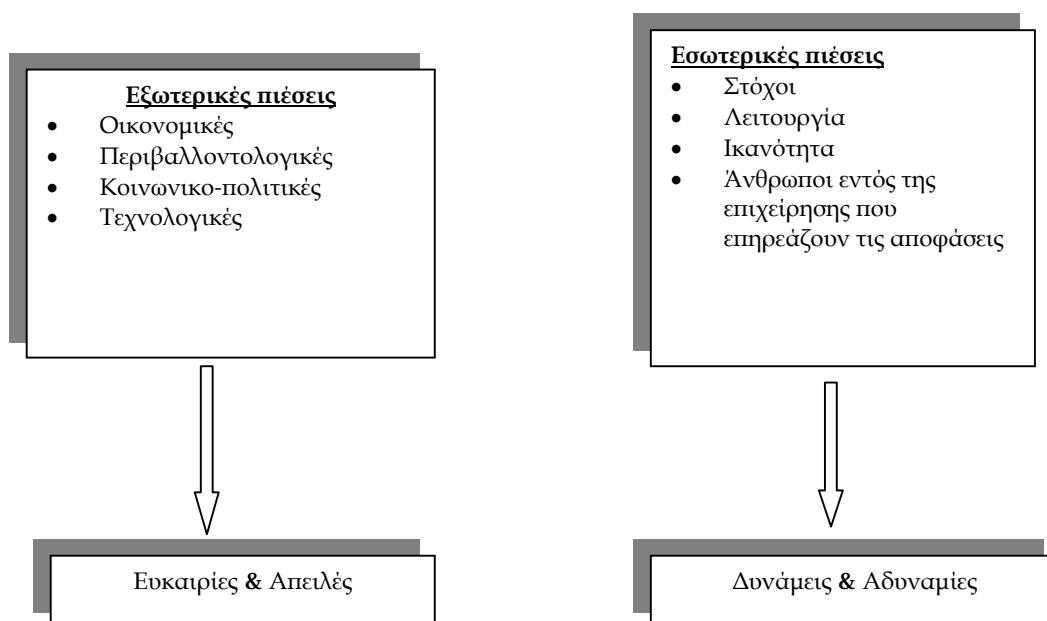
Οι ελλείψεις επενδύσεις θα αποτρέψουν την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η ανεργία θα αυξηθεί. Το πραγματικό εισόδημα θα μειωθεί εκ νέου. Ο φαύλος κύκλος θα συνεχιστεί. Τα αποτελέσματα θα είναι ακόμα πιο έντονα στην περίπτωση που η ήδη επιβαρηνμένη κατάσταση τροφοδοτείται με συνεχείς αυξήσεις του γενικού επιπέδου των τιμών.

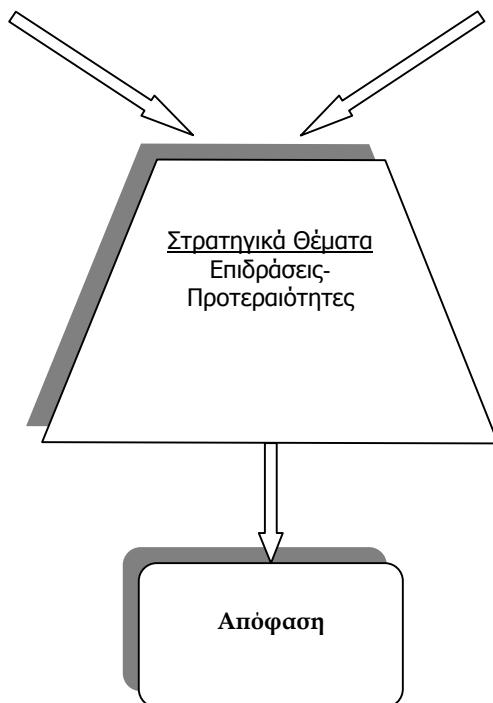
Σε ένα τόσο εχθρικό κλίμα, όποια και να είναι η πολιτική μάρκετινγκ που θα ακολουθήσει η επιχείρηση, είναι πολύ δύσκολο να αντέξει στην πίεση των οικονομικών δυσχερειών που θα συναντήσει.

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Όπως είδαμε προηγουμένως, ο πληθωρισμός (\dot{P}) βρίσκεται στους παράγοντες του οικονομικού περιβάλλοντος που μαζί με τις υπόλοιπες κατηγορίες συνθέτουν το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης.

Στα πλαίσια του μάρκετινγκ και της επιχειρησιακής στρατηγικής, κάθε επιχείρηση λαμβάνει τις αποφάσεις της, αφού πρώτα εξετάσει όλους εκείνους τους παράγοντες που ασκούν επιρροή στην λειτουργία της. Το διάγραμμα 5 της σελίδας 37 είναι αρκετά κατατοπιστικό. Κάθε επιχείρηση είναι σε θέση να μετριάσει και να επηρεάσει το εσωτερικό της περιβάλλον. Συνεπώς, μπορεί πιο εύκολα να αντιμετωπίσει τις εσωτερικές πιέσεις που εμφανίζονται.

Διάγραμμα 5: Παράγοντες που ασκούν επιρροή στις αποφάσεις των επιχειρήσεων

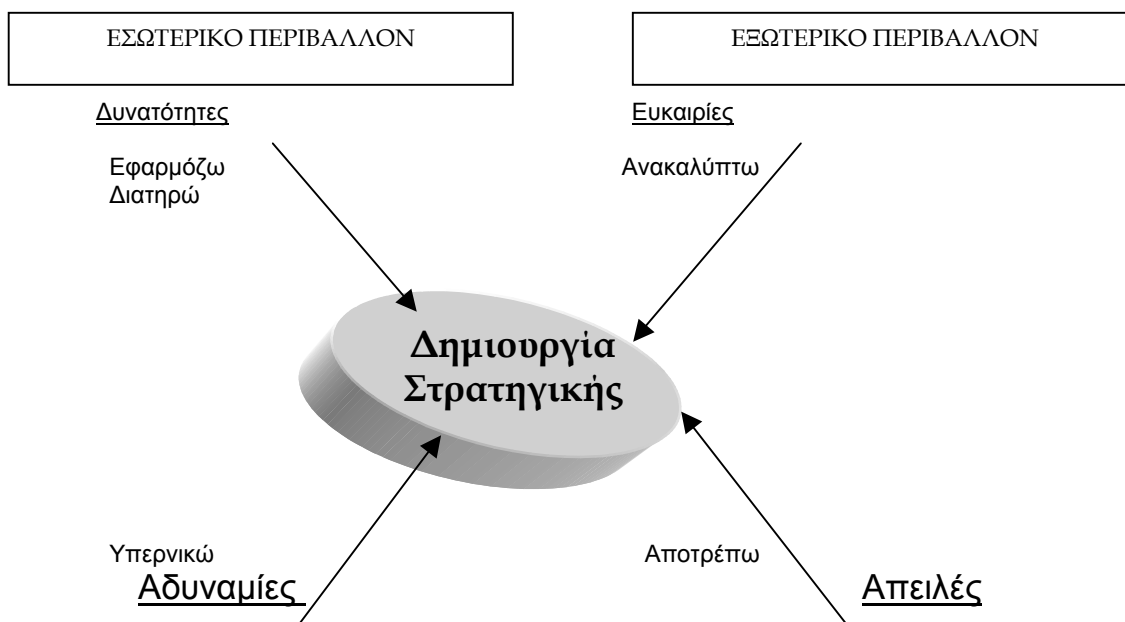
Αντίθετα, το εξωτερικό περιβάλλον η επιχείρηση ασκεί πολύ μικρή έως ανύπαρκτη επιρροή. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην μπορεί να μετριάσει την ένταση των εξωτερικών πιέσεων. Αυτό που συνιστάται από την θεωρία είναι να προσαρμόζεται και να επιβιώνει ανάλογα με τις δυνατότητές της.

Το ζητούμενο, δηλαδή, είναι να γίνει μια εναρμόνιση (Strategic Fit) των ικανοτήτων της επιχείρησης στις απαιτήσεις του εξωτερικού περιβάλλοντος.

Διάγραμμα 6: Στρατηγική εναρμόνιση

Μέσα στα πλαίσια της ανάπτυξης συγκεκριμένης στρατηγικής και πολιτικής από τις επιχειρήσεις, χρησιμοποιείται η ανάλυση SWOT²¹.

Διάγραμμα 7: Η ανάλυση SWOT

Η ανάλυση SWOT (Strengths – Weaknesses – Opportunities – Threats), συνίσταται στην καλύτερη γνώση του ευρύτερου περιβάλλοντος της επιχείρησης. Αναζητούνται οι δυνατότητες και οι αδυναμίες της επιχείρησης που θα έρθουν σε αντιπαράθεση με τις ευκαιρίες και τις απειλές του εξωτερικού περιβάλλοντος όπως μας δείχνει το παραπάνω σχήμα (σχ. 7).

Αυτό που θα πρέπει να τονίσουμε στο σημείο αυτό, είναι ότι η ανάλυση θα πρέπει πάντοτε να ξεκινά από το εξωτερικό περιβάλλον.

4. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ

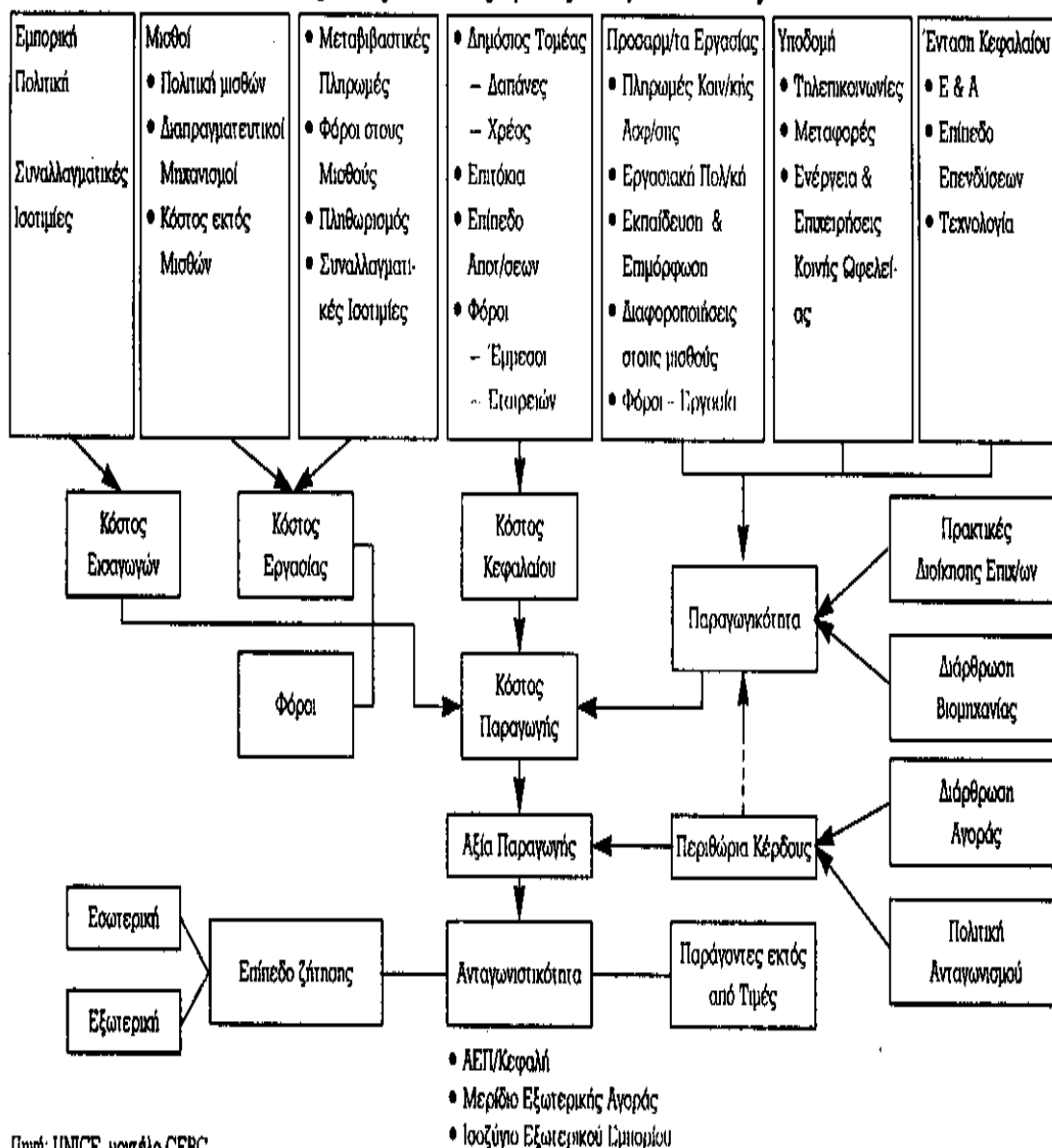
Οι στόχοι των επιχειρήσεων μπορεί να είναι απλοί και να περιορίζονται μόνο στην μεγιστοποίηση των κερδών ή να γίνονται πιο σύνθετοι και να επεκτείνονται στην κατοχή του υψηλότερου μεριδίου αγοράς. Όποιος και αν είναι ο στόχος

²¹ Kotler Philip, Marketing and Management, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1994, σελ. 106,116.

μιας επιχείρησης, η ανταγωνιστικότητα είναι ένα μέγεθος που ενδιαφέρει άμεσα την επιχείρηση και αντανακλάται στην ικανότητα της να αυξάνει το μερίδιό της στις αγορές που δραστηριοποιείται. Η ανταγωνιστικότητα είναι μια έννοια πολυσύνθετη. Πάρα πολλοί παράγοντες θεωρούνται ως σημαντικοί για την διαμόρφωση και εξέλιξή της. Αναφέρουμε την παραγωγικότητα, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο και υλικό κεφάλαιο, την πολιτική μισθών κ.α. Κάθε παράγοντας ξεχωριστά, εξηγεί μόνο ένα μέρος από το φαινόμενο της ανταγωνιστικότητας.

Θα πρέπει να σημειώσουμε, ότι ενώ η πολιτεία είναι υποχρεωμένη να εξασφαλίζει τις κατάλληλες συνθήκες για την δημιουργία υγιών επιχειρήσεων, η μεγαλύτερη ευθύνη στην επιτυχία ή αποτυχία πέφτει στην πλευρά των επιχειρήσεων και στις επιλογές τους. Η έννοια της ανταγωνιστικότητας σχετίζεται άμεσα με όλους εκείνους τους παράγοντες του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος που επηρεάζουν την επιχείρηση.

Προσδιοριστικοί Παράγοντες Ανταγωνιστικότητας

Διάγραμμα 8: Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας²²

Το διάγραμμα 8 παρουσιάζει το σύνολο των παραγόντων που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα ενός προϊόντος. Διακρίνουμε τους εξωτερικούς παράγοντες που η επιχείρηση ασκεί μικρό ή καθόλου έλεγχο και τους εσωτερικούς που ελέγχονται σχεδόν πλήρως από αυτήν.

Στην πρώτη κατηγορία (τους εξωτερικούς παράγοντες) μπορούμε να αναφέρουμε:

- Την συνολική ζήτηση της οικονομίας
- Την πολιτική τιμών και εισοδημάτων
- Τον πληθωρισμό
- Τις διαρθρωτικές πολιτικές

²² Πηγή: Πατσουράτης Β., Φραγκούλη Ζ., Βιομηχανική Οργάνωση και Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπίνου, Αθήνα

- Τη συναλλαγματική πολιτική
- Την υποδομή
- Το κόστος ενέργειας
- Τους κυβερνητικούς κανονισμούς:
 - κανονισμούς για την προστασία του περιβάλλοντος
 - πολιτική στο εξωτερικό εμπόριο
 - πολιτική των επιδοτήσεων
 - φορολογικές παραχωρήσεις
- Την οργάνωση και λειτουργία της δημόσιας διοίκησης

Στους εσωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης περιλαμβάνονται:

- Η δυνατότητα της επιχείρησης να παράγει διαφοροποιημένα προϊόντα
- Η προσαρμοστικότητα της επιχείρησης στις νέες εξελίξεις
- Η συσκευασία, τυποποίηση και πιστοποίηση των προϊόντων
- Το κόστος των προϊόντων και υπηρεσιών
- Η τήρηση των τεχνικών προδιαγραφών των προϊόντων και η συνέπεια στον χρόνο παράδοσης των παραγγελιών.

Όπως διακρίνουμε στο διάγραμμα 8, ο πληθωρισμός βρίσκεται ανάμεσα στους παράγοντες εκείνους που διαμορφώνουν την ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης. Ασφαλώς, θα πρέπει να τον συμπεριλάβουμε στους παράγοντες του εξωτερικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα παράγοντα που η επιχείρηση δεν μπορεί να επηρεάσει (αναφερόμαστε στην μεμονωμένη επιχείρηση και όχι στο σύνολο των επιχειρήσεων).

Ο πληθωρισμός, μαζί με ένα σύνολο άλλων παραγόντων όπως είναι οι μεταβιβαστικές πληρωμές, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες, η πολιτική των μισθών, οι διαπραγματευτικοί μηχανισμοί, επηρεάζει το κόστος της εργασίας. Η επίδραση αυτή είναι αυξητική. Το κόστος της εργασίας βρίσκεται ανάμεσα

στους παράγοντες που διαμορφώνουν το κόστος της παραγωγής. Οι υπόλοιποι παράγοντες είναι το κόστος των εισαγωγών, οι φόροι, και η παραγωγικότητα. Το κόστος της παραγωγής διαμορφώνει την συνολική αξία της παραγωγής, η οποία με την σειρά της επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι εάν στην ανάλυση μας και στην έννοια της ανταγωνιστικότητας, συμπεριληφθούν όροι όπως το κατά κεφαλή ΑΕΠ, το μερίδιο της εξωτερικής αγοράς και το ισοζύγιο του εξωτερικού εμπορίου, τότε μπορούμε να αναφερθούμε στην έννοια της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας. Οι μικροοικονομικοί παράγοντες και τα θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη (fundamentals) θα παραμείνουν τα ίδια.

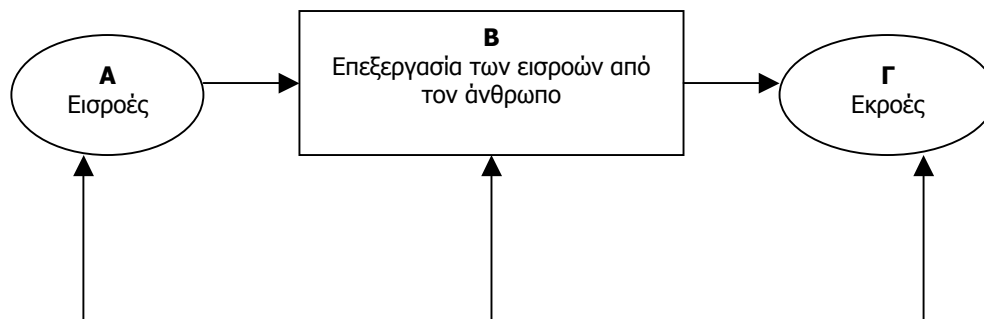
5. Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΚΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

5.1 Η καταναλωτική συμπεριφορά

Το μάρκετινγκ ενδιαφέρεται άμεσα για την εξήγηση της συμπεριφοράς του ατόμου ως καταναλωτή. Βέβαια, η καταναλωτική συμπεριφορά δεν μπορεί να εξεταστεί χωριστά από την υπόλοιπη συμπεριφορά ενός ατόμου. Οι διάφορες εκφάνσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς βρίσκονται σε άμεση συσχέτιση και έντονο επηρεασμό. Παράλληλα, όμως, είναι δυνατόν να εμφανίζουν και έντονη διαφοροποίηση. Είναι δυνατόν, δηλαδή, ένα άτομο να εκδηλώνει διαφορετικά στοιχεία της προσωπικότητας του σε κάθε όψη της συμπεριφοράς που συνθέτει το σύνολο. Από την άλλη πλευρά, δεν θα πρέπει να παραγνωρίσουμε τον έντονο επηρεασμό του περιβάλλοντος στην διαμόρφωση της συμπεριφοράς.

Η συμπεριφορά²³ αναφέρεται σε πράξεις που μπορούν να παρατηρηθούν και να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης. Η εκδήλωσή της, αποτελεί το αποτέλεσμα. Είναι το αποτέλεσμα μιας συγκέντρωσης δεδομένων και ερεθισμάτων από το περιβάλλον και επεξεργασίας αυτών από το άτομο. Οι σχέσεις αυτές περιγράφονται ως εξής:

²³ βλ. Μάλλιαρης Π., Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1990, σελ. 177-181.

Διάγραμμα 9²⁴: Η επεξεργασία των εισροών από τον άνθρωπο

Πρόκειται, επομένως, για μια συναρτησιακή σχέση που εκφράζεται ως:

$$\Gamma = \varphi(A, B)$$

Για να μεταβληθεί το Γ είναι αρκετό να μεταβληθεί μόνο το A , ή μόνο το B . Μπορεί, όμως, να χρειαστεί να αλλάξουν και τα δύο.

5.2 Η διαδικασία της κατανάλωσης

Η κατανάλωση είναι μια διαδικασία που απαιτεί χρόνο για να ολοκληρωθεί. Ο χρόνος αυτός δεν είναι ο ίδιος σε κάθε περίπτωση, αφού τόσο οι ανάγκες με τα μέσα κάλυψής τους όσο και τα άτομα-καταναλωτές διαφέρουν σε πάρα πολλά σημεία.

Η διαδικασία της κατανάλωσης περιλαμβάνει τρία βασικά στάδια. Αυτά είναι:

α. Το πρώτο στάδιο αφορά σε όλες τις προεργασίες του ατόμου για την επικείμενη αγορά. Αρχικά γίνεται η διαπίστωση της ανάγκης. Ακολουθεί ο εντοπισμός των εναλλακτικών δυνατοτήτων για την κάλυψη της ανάγκης, η συλλογή των κατάλληλων πληροφοριών για την σωστή επιλογή και τέλος η λήψη της απόφασης για την αγορά του προϊόντος.

β. Το δεύτερο στάδιο αφορά στην αγορά του αγαθού. Βασικά στοιχεία της αγοράς είναι η ποσότητα που αγοράσθηκε, η τιμή που συμφωνήθηκε, οι όροι πληρωμής και όλα τα άλλα απαραίτητα σημεία για την ολοκλήρωση της.

γ. Το τρίτο στάδιο αναφέρεται σε όλες τις ενέργειες μετά την αγορά. Σε αυτό το στάδιο περιλαμβάνεται η αποθήκευση του προϊόντος, η χρήση του και η υποκειμενική αξιολόγηση της ικανοποίησης που προσφέρει.

Η κατανάλωση, θα πρέπει να θεωρηθεί ως άμεση συνέχεια της ζήτησης. Για αυτό τον λόγο, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να επικεντρώσουν το ενδιαφέρον τους στην μέτρηση και τον προσδιορισμό της ζήτησης. Ο

²⁶ Πηγή: Μάλλιαρης Π., Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1990, σελ.178.

πληθωρισμός είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ζήτηση για διάφορα προϊόντα. Συνεπώς, είναι και πολύ σημαντικός παράγοντας για την διαμόρφωση της καταναλωτικής συμπεριφοράς. Το μάρκετινγκ, για την εξήγηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς, χρησιμοποιεί ορισμένα υποδείγματα και θεωρίες συμπεριφοράς. Βασικός στόχος του μάρκετινγκ είναι η πρόβλεψη της ζήτησης και ο εντοπισμός των παραγόντων που επηρεάζουν την κατανάλωση.

5.3 Υποδείγματα καταναλωτικής συμπεριφοράς

Τα υποδείγματα που ακολουθεί το μάρκετινγκ για την εξήγηση της συμπεριφοράς του καταναλωτή, είναι τα ακόλουθα:

- Το υπόδειγμα του βιολογικού κύκλου
- Το υπόδειγμα του οικονομικού ανθρώπου
- Το υπόδειγμα της ιεραρχήσεως των αναγκών
- Το κοινωνιολογικό υπόδειγμα
- Το υπόδειγμα της μαθήσεως
- Το ψυχαναλυτικό υπόδειγμα

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την καλύτερη ερμηνεία της ανθρώπινης συμπεριφοράς, είναι καλό να χρησιμοποιούνται περισσότερα του ενός υποδείγματα.

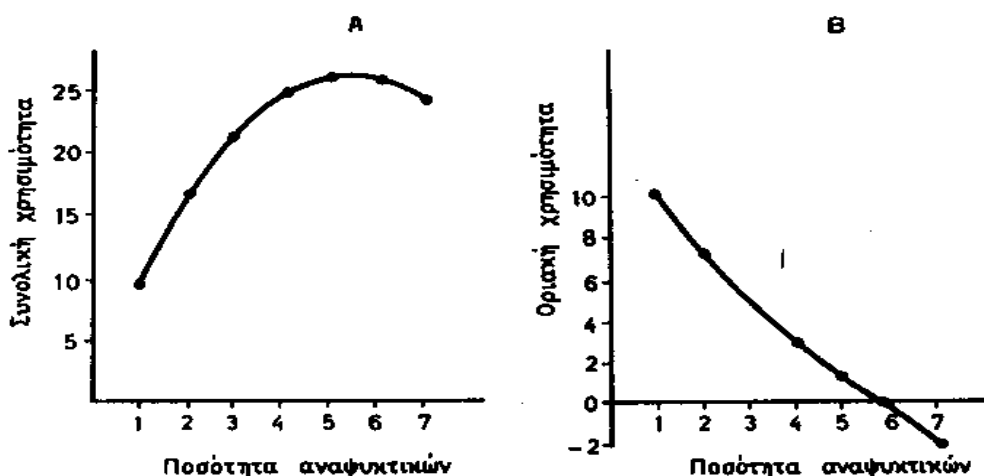
Η λεπτομερής αναφορά σε κάθε υπόδειγμα ξεχωριστά, ξεφεύγει από τους σκοπούς της παρούσας εργασίας. Το υπόδειγμα που σχετίζεται άμεσα με τον επιδιωκόμενο σκοπό ανάλυσης είναι το υπόδειγμα του «οικονομικού ανθρώπου».

5.4 Το υπόδειγμα του οικονομικού ανθρώπου

Μέσα στα πλαίσια της εξέτασης του επηρεασμού της καταναλωτικής συμπεριφοράς του ατόμου από τον πληθωρισμό θα εξετάσουμε το υπόδειγμα του «οικονομικού ανθρώπου». Σύμφωνα με την οικονομική σκέψη, κάθε άνθρωπος αποτελεί και έναν ορθολογικό καταναλωτή, ο οποίος επιδιώκει να αγοράσει έναν συνδυασμό αγαθών από τον οποίο θα πάρει το πιο υψηλό επίπεδο ικανοποίησης. Δηλαδή, ουσιαστικά, η επιλογή των κατάλληλων αγαθών για την ικανοποίηση των αναγκών του είναι ένα πρόβλημα μεγιστοποίησης.

Έτσι, αν θεωρήσουμε $q_1, q_2, q_3, \dots, q_n$ της ποσότητες των αγαθών Q_1, Q_2, \dots, Q_N και U την συνολική χρησιμότητα που παίρνει ο καταναλωτής από την κατανάλωση των διαφόρων αγαθών, τότε μπορούμε να έχουμε τη συνάρτηση χρησιμότητας του καταναλωτή: $U = f(q_1, q_2, q_3, \dots, q_n)$

Συνεπώς, ο βασικός στόχος του καταναλωτή²⁵ είναι να μεγιστοποιήσει το U , επιλέγοντας τον άριστο συνδυασμό των αγαθών. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι οι χρησιμότητες των αγαθών είναι τελείως υποκειμενικές. Διαγραμματικά, μπορούμε να παρατηρήσουμε την συνολική και την οριακή χρησιμότητα ως εξής:

Διάγραμμα 10²⁶: Οριακή και συνολική χρησιμότητα

Επίσης, η χρησιμότητα κάθε αγαθού, δεν είναι η ίδια για κάθε μονάδα αγαθού που καταναλώνει ο αγοραστής. Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι η οριακή χρησιμότητα, δηλαδή η χρησιμότητα που προκύπτει από την κατανάλωση μιας επιπλέον μονάδας από το αγαθό, είναι φθίνουσα. Η κλίση της καμπύλης οριακής χρησιμότητας επηρεάζεται από το είδος του προϊόντος και τον χρονικό ορίζοντα της κατανάλωσης. Το βασικό περιοριστικό στοιχείο στην καλύτερη

επιλογή των αγαθών, είναι το διαθέσιμο εισόδημα του καταναλωτή **το οποίο επηρεάζεται άμεσα από τον πληθωρισμό.**

Μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει άμεση συναρτησιακή σχέση μεταξύ της κατανάλωσης και του εισοδήματος. Αυξανόμενου του εισοδήματος (Υ), αυξάνεται και η κατανάλωση (C). Σημαντικές έρευνες πάνω σε αυτό το ζήτημα έκανε ο στατιστικολόγος Ernest Engel στα μέσα του 19ου αιώνα. Ο Engel, θεμελίωσε εμπειρικά και επιστημονικά τη σχέση μεταξύ C και Υ καταλήγοντας σε διατυπώσεις που σήμερα μας φαίνονται αυτονόητες. Σε αυτό συνέβαλαν και άλλοι ερευνητές, που βοήθησαν να διατυπωθούν τελικά οι λεγόμενοι νόμοι του Engel. Οι νόμοι του Engel, συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Αυξανόμενου του Υ, το ποσοστό του Υ που δαπανάται για τρόφιμα μειώνεται.
- Αυξανόμενου του Υ, το ποσοστό του Υ που δαπανάται για την στέγαση και τα είδη οικιακού εξοπλισμού, παραμένει σχεδόν αμετάβλητο.
- Αυξανόμενου του Υ, το ποσοστό του Υ που δαπανάται για είδη ρουχισμού, σημειώνει μικρή αύξηση.
- Αυξανόμενου του Υ, το ποσοστό του Υ που δαπανάται για είδη πολυτελείας αυξάνεται.

Το εισόδημα μπορεί να διακριθεί σε απόλυτο, σχετικό και σε μόνιμο.

α) Το απόλυτο εισόδημα είναι εκείνο που αποκτά το άτομο (ή η οικογένεια) από την συμμετοχή του στην παραγωγική διαδικασία μέσα σε ορισμένο χρονικό διάστημα. Αυτό, ονομάζεται και προσωπικό Υ.

²⁵ βλ. Μάλλιαρης Π., Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1990, σελ.185-195.

²⁶ Πηγή: Μάλλιαρης Π., Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1990, σελ.187.

β) Το σχετικό εισόδημα προκύπτει εάν συγκρίνουμε το απόλυτο εισόδημα διαφόρων ατόμων διαχρονικά (δηλαδή, το εισόδημα του ατόμου χ σε σχέση με το εισόδημα του ψ).

γ) Το μόνιμο εισόδημα προκύπτει εάν βγάλουμε το μέσο όρο των απολύτων Y των ατόμων για μεγάλο χρονικό διάστημα. Το μόνιμο εισόδημα είναι πολύ σημαντικό για τις καταναλωτικές αποφάσεις του ατόμου καθώς θέτει και την συμμετοχή των μελλοντικών χρηματικών απολαβών στην διαμόρφωση της καταναλωτικής συμπεριφοράς.

Οι συναρτησιακές σχέσεις μπορούν να εκφραστούν ως ακολούθως:

α) $C = f$ (Απόλυτου Y)

β) $C = f$ (Σχετικού Y)

γ) $C = f$ (Μόνιμου Y)

Η δεύτερη σχέση φανερώνει το λεγόμενο “μιμητικό αποτέλεσμα”. Δηλαδή, η κατανάλωση του ατόμου δεν εξαρτάται μόνο από το εισόδημά του, αλλά και από την καταναλωτική συμπεριφορά των άλλων ατόμων, που αποτελούν πρότυπα.

6. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ, ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η τιμή και η αξία ενός προϊόντος είναι αλάνθαστα κριτήρια επιλογής για κάθε άτομο και διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό την καταναλωτική του συμπεριφορά. Ο πληθωρισμός επηρεάζει άμεσα και τα δύο αυτά μεγέθη. Συνεπώς, είναι ένας εξαιρετικά κρίσιμος παράγοντας στην χάραξη των τελικών καταναλωτικών επιλογών. Καθώς ο πληθωρισμός μεταβάλλει την τιμή και συνεπώς την αξία των αγαθών, επηρεάζει άμεσα το εισόδημα των ατόμων. Το εισόδημα, όμως, συναρτάται άμεσα με την

κατανάλωση. Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να γίνει και μια άλλη διάκριση του εισοδήματος, που είναι πολύ σημαντική για το μάρκετινγκ²⁷. Έτσι έχουμε:

Προσωπικό εισόδημα - Φόροι, κρατήσεις υπέρ ταμείων ασφάλισης κ.λ.π = Προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα (Disposable Income) - Δαπάνες για αγορά βασικών αγαθών = Εισόδημα που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα (Discretionary Income)

Το προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα είναι το σύνολο των χρηματικών μονάδων που ο καταναλωτής μπορεί να ξοδέψει για τις ανάγκες του. Όμως, ένα μεγάλο μέρος των αναγκών αυτών είναι σχετικά ανελαστικές. Τέτοιες είναι, για παράδειγμα, η αγορά τροφίμων, τα έξοδα ενοικίου, τα κοινόχρηστα κ.α. Το εισόδημα που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα, αφορά σε εκείνο το μέρος του εισοδήματος που δεν προορίζεται για την εξασφάλιση βασικών καταναλωτικών αγαθών. Αυτό, είτε αποταμιεύεται, είτε δαπανάται για αγορά ειδών πολυτελείας, για ταξίδια, διασκέδαση κ.α. Σε περίπτωση έντονου πληθωρισμού, αυτό που πλήττεται είναι το εισόδημα που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα. Αυτό συμβαίνει για τους ακόλουθους λόγους:

- Το πραγματικό (αποπληθωρισμένο) προσωπικό εισόδημα είτε παραμένει στάσιμο, είτε μειώνεται.
- Συνήθως αυξάνονται οι φόροι. Αυτό είναι αποτέλεσμα της αύξησης του προσωπικού εισοδήματος σε τρέχουσες τιμές και την μεταφορά του φορολογουμένου σε ανώτερα φορολογικά κλιμάκια. (Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση που η φορολογική κλίμακα δεν εναρμονίζεται με τα εκάστοτε επίπεδα του πληθωρισμού).

²⁷ βλ. Μάλλιαρης Π., Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1990, σελ. 191.

- Σαν συνέπεια των ανωτέρω, σημειώνεται μείωση του προσωπικού διαθέσιμου εισοδήματος.
- Η δαπάνη για την αγορά των βασικών αγαθών είναι τώρα μεγαλύτερη. Αυτό συμβαίνει διότι ο πληθωρισμός επηρεάζει έντονα αυτά τα είδη.
- Άμεση συνέπεια όλων των προαναφερθέντων, είναι η σαφής μείωση του εισοδήματος που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα. **Αυτή η μείωση αντικατοπτρίζεται άμεσα στην κατανάλωση και στις επιλογές των οικονομούντων ατόμων.**

7. ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

Το γεγονός ότι ο πληθωρισμός επιδρά καταλυτικά στην διαμόρφωση της καταναλωτικής συμπεριφοράς είναι αναμφισβήτητο. Τα άτομα το έχουν συνειδητοποιήσει αυτό και είναι εκ των πραγμάτων αναγκασμένα να προσπαθούν να προβλέψουν το μελλοντικό επίπεδο των τιμών. Το ζητούμενο για την οικονομική θεωρία είναι ο ακριβής προσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο τα άτομα κάνουν τις προβλέψεις τους.

Προς την κατεύθυνση αυτή, κινήθηκαν οι περισσότερες οικονομικές σχολές²⁸. Αναπτύχθηκαν πολλές θεωρίες, αρκετές από τις οποίες θεωρούνται σήμερα ξεπερασμένες. Το κοινό στοιχείο σε όλες τις θεωρίες είναι πως τα άτομα ανάλογα με την πληροφόρηση που έχουν, διαμορφώνουν κάποιες προσδοκίες αναφορικά με το μελλοντικό επίπεδο των τιμών. Ανάλογα με τις προσδοκίες που θα έχουν, θα ακολουθήσουν και μια συγκεκριμένη καταναλωτική συμπεριφορά. Αυτό μπορεί να γίνει συνειδητά ή τελείως μηχανικά.

²⁸ βλ. Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996, σελ. 470-478.

7.1 Ορθολογικές προσδοκίες

Η σχολή των ορθολογικών προσδοκιών ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 από μια ομάδα Αμερικανών οικονομολόγων, τους Lucas, Wallage, Sargent, Barro και άλλους. Η σχολή αυτή, βάσισε τις ιδέες της επάνω στην οικονομική αρχή. Δηλαδή, στην αρχή ότι τα άτομα επιδιώκουν να εξασφαλίσουν το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα με την μικρότερη δυνατή θυσία.

Είναι προφανές ότι η καλύτερη πληροφόρηση των ατόμων σχετικά με τις υπάρχουσες οικονομικές μεταβλητές, οδηγεί και σε πιο αξιόπιστες προβλέψεις. Εμπόδιο στην καλύτερη πληροφόρηση των ατόμων είναι το υψηλό κόστος συγκέντρωσης των πληροφοριών. Η εμπειρία, όμως, των ατόμων, μειώνει σταδιακά τα λάθη στις προβλέψεις τους. Αυτό ακριβώς υποστηρίζει και η συγκεκριμένη σχολή. Ότι, δηλαδή, τα άτομα δεν είναι δυνατόν να κάνουν συνεχώς συστηματικά λάθη στις προσδοκίες τους. Κάποια στιγμή, οι προβλέψεις τους θα είναι απόλυτα σωστές.

Το πιο σημαντικό σημείο της θεωρίας αυτής είναι το γεγονός ότι η σχέση μεταξύ της προβλεπόμενης τιμής και αυτής που τελικά θα πραγματοποιηθεί είναι αμφίδρομη. Διότι, η διαμόρφωση της προσδοκώμενης τιμής την τρέχουσα περίοδο t , επιδρά στην τιμή που τελικά θα πραγματοποιηθεί την επόμενη περίοδο t_1 . Από την άλλη πλευρά, η τρέχουσα τιμή επιδρά στην διαμόρφωση της προσδοκώμενης τιμής της επόμενης περιόδου.

Επίσης, σε ένα σύστημα παραγόντων με εξωγενείς και ενδογενείς μεταβλητές, οι προβλέψεις των ατόμων είναι καθαρά υποκειμενικές. Αυτές οι προβλέψεις δεν μπορούν να επηρεάσουν τις εξωγενείς μεταβλητές (τεχνολογία, καιρικές συνθήκες κ.α), αλλά σαφώς επηρεάζουν τις ενδογενείς, μέσα στις οποίες βρίσκεται και το επίπεδο των τιμών. Βέβαια, εκτός από τις υποκειμενικές

προβλέψεις, γίνονται και αντικειμενικές οι οποίες βασίζονται σε επιστημονικές αναλύσεις.

Η χρησιμότητα όλων των υπαρχουσών πληροφοριών, οδηγεί στον υπολογισμό της προσδοκώμενης τιμής ενός αγαθού που ονομάζεται “προσδοκώμενη μαθηματική ελπίδα” (Conditional mathematical expectation). Η προσδοκώμενη μαθηματική ελπίδα εκφράζεται με μαθηματικούς όρους ως εξής:

$$P^e_t = E(P_t / I_t)$$

Αυτός ο τύπος δηλώνει ότι οι προσδοκώμενη τιμή P^e_t της t περιόδου, εκφράζει τον μέσο όρο E της μεταβλητής P_t η οποία προσδιορίστηκε με την χρησιμοποίηση όλων των διαθέσιμων πληροφοριών κατά την περίοδο $t-1$ (I_{t-1}). Στην περίπτωση κατά την οποία οι υποκειμενικές προσδοκίες και προβλέψεις των ατόμων, συμπίπτουν με την προσδοκώμενη μαθηματική ελπίδα, τότε οι προσδοκίες αυτές χαρακτηρίζονται ως ορθολογικές. Είναι εμφανές ότι δεν θα ταυτιστούν όλες οι προβλέψεις των ατόμων με την προσδοκώμενη μαθηματική ελπίδα. Αυτό που είναι αρκετό, σύμφωνα με την θεωρία, είναι ο μέσος όρος της κατανομής των υποκειμενικών προσδοκιών για μια οικονομική μεταβλητή να συμπίπτει με την προσδοκώμενη μαθηματική ελπίδα.

Η μελέτη του τρόπου με τον οποίο τα άτομα διαμορφώνουν τις προβλέψεις τους αναφορικά με το μελλοντικό επίπεδο των τιμών είναι μεγάλης σπουδαιότητας, καθώς τα άτομα αποτελούν δυνητικούς καταναλωτές. Οι εκτιμήσεις των καταναλωτών για τις τιμές που θα διαμορφωθούν στο κοντινό μέλλον, επηρεάζει εμφανώς τη γενικότερη καταναλωτική τους συμπεριφορά. Όταν τα άτομα προβλέψουν ότι στο μέλλον θα σημειωθεί άνοδος των τιμών (κυρίως σε αγαθά που τα άτομα έχουν προαποφασίσει να αγοράσουν), προσπαθώντας να

την προλάβουν, θα αυξήσουν την κατανάλωση τους (θα προβούν σε άμεση αγορά). Το αντίθετο θα συμβεί όταν προβλέψουν πτώση των τιμών. Όμως, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η κατανάλωση μπορεί να θεωρηθεί ως άμεση συνέχεια της ζήτησης.

Συμπερασματικά, λοιπόν, οι επιχειρήσεις προκειμένου να προσδιορίσουν με μεγαλύτερη ακρίβεια τη ζήτηση των προϊόντων τους, θα πρέπει να κατευθύνουν το ενδιαφέρον τους ακόμα και στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα διαμορφώνουν τις προβλέψεις τους αναφορικά με το μελλοντικό επίπεδο των τιμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΦΟΔΙΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κεφάλαιο των πρώτων υλών κατά την εκπόνηση της μελέτης σκοπιμότητας, έχει σαν στόχο την εκτίμηση των διαθέσιμων υλών που απαιτούνται για την διενέργεια της παραγωγικής διαδικασίας. Αναφέρονται τα βασικά χαρακτηριστικά τους, οι εναλλακτικές λύσεις, υπολογίζεται το κόστος τους και γίνεται ένα πρόγραμμα προμήθειας.

Στο παρόν τμήμα, θα αναλύσουμε τη σχέση που έχει ο πληθωρισμός με τις πρώτες ύλες. Πιο συγκεκριμένα, ο πληθωρισμός μεταβάλλει τις ισοτιμίες των νομισμάτων, γεγονός που επιδρά αυξητικά στο κόστος των πρώτων υλών. Επειδή ο πληθωρισμός δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, η ανάλυση που ακολουθεί θα γίνει με την υπόθεση ότι οι λοιποί παράγοντες παραμένουν σταθεροί (*ceteris paribus*).

2. Ο ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΥΛΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ

Ο πληθωρισμός ασκεί σημαντική επίδραση στην αγοραστική δύναμη του εγχώριου νομίσματος²⁹, και κατ' επέκταση μεταβάλλει την ισοτιμία του με τα ξένα νομίσματα. Η διαπίστωση αυτή είναι πολύ κρίσιμη κατά την εκπόνηση της μελέτης, καθώς δύναται να επηρεάσει τις αποφάσεις για την προμήθεια των πρώτων υλών. Επίσης, μπορεί να ακυρώσει τις προηγούμενες εκτιμήσεις για το κόστος προμηθειών ή να φανερώσει ότι η επιλογή του προμηθευτή της επιχείρησης δεν ήταν η πιο συμφέρουσα γι' αυτήν.

Ο πληθωρισμός, λοιπόν, μπορεί να ακυρώσει τις εκτιμήσεις μας σε μια μελέτη σκοπιμότητας. Υποθέτουμε, για παράδειγμα, πως έχουμε μια επιχείρηση κατασκευής ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η επιχείρηση αυτή συναρμολογεί τα ανεξάρτητα μέρη που απαιτούνται για την λειτουργία ενός υπολογιστή σε δικές της εγκαταστάσεις. Επίσης, η επιχείρηση, έχει την δυνατότητα να επιλέγει κάθε φορά τον προμηθευτή της ανάλογα με τις τιμές των υλικών που ζητάει. Για την απλούστευση του παραδείγματος, θα υποθέσουμε ότι η προμήθεια των υλικών γίνεται στην αρχή κάθε έτους.

Έστω, ότι κατά την εκπόνηση της μελέτης σκοπιμότητας, προκρίνονται δύο επιλογές ως οι καλύτερες. Η πρώτη αφορά στην προμήθεια των υλικών από εγχώριο προμηθευτή, ενώ η δεύτερη αφορά στην προμήθεια των υλικών από την Κίνα. Την δεδομένη στιγμή που πραγματοποιείται η μελέτη, οι δύο επιλογές θεωρούνται ισοδύναμες. Αυτό σημαίνει ότι το κόστος για την προμήθεια των κατάλληλων υλικών είναι το ίδιο. Δηλαδή, με το ίδιο ποσό ευρώ αγοράζουμε την ίδια ποσότητα υλικών και στις δύο χώρες, Ελλάδα και Κίνα.

²⁹ Δελής Κ., Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλά, Αθήνα-Κομοτηνή 1996, σελ. 185-187.

Θεωρούμε πως η τρέχουσα ισοτιμία είναι 1 ευρώ = 0,87 δολάρια. Συνεπώς, με 1 ευρώ αγοράζουμε στην Ελλάδα τα ίδια υλικά που βρίσκουμε στην Κίνα με 0,87 δολάρια. Επίσης, θεωρούμε ότι ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή είναι και στις δύο χώρες 100. **Σε αυτό το σημείο υπεισέρχεται ο πληθωρισμός.** Μετά την παρέλευση του έτους, ο δείκτης τιμών καταναλωτή στην Ελλάδα είναι 115, ενώ στην Κίνα είναι 105. Η αύξηση στην τιμή των αγαθών στην Ελλάδα μέσα στο έτος ήταν 15%, ενώ στην Κίνα ήταν 5%. Αυτό, με πολύ απλά λόγια, σημαίνει ότι για την αγορά της ίδιας ποσότητας υλικών στην Ελλάδα χρειάζεται ποσό ευρώ μεγαλύτερο κατά 15%, ενώ στην Κίνα κατά 5%.

Η μείωση της αγοραστικής δύναμης του ευρώ αντανακλάται πλέον στην ακόλουθη ισοτιμία:

$$0,87 \text{ δολάρια} = 1 \cdot (1,15/1,05) = 1,095 \text{ ευρώ}$$

Όπως παρατηρούμε, η άνοδος του εγχώριου πληθωρισμού είχε σαν αποτέλεσμα την διολίσθηση του νομίσματος της Ελλάδας (του ευρώ). Στην περίπτωση που ο μελετητής δεν είχε λάβει υπόψη του την αναμενόμενη αύξηση του πληθωρισμού (εάν βέβαια υπήρχε κάποια ένδειξη) και επέλεξε την προμήθεια των πρώτων υλών από τον εγχώριο προμηθευτή, θα ανακαλύψει πως ήταν σφάλμα. Αυτή η αύξηση στο κόστος των υλικών, μπορεί να εξανεμίσει τα κέρδη της επιχείρησης και να την οδηγήσει ακόμα και σε παύση των εργασιών της.

Συμπέρασμα: Η άνοδος του πληθωρισμού επηρεάζει τους όρους προμήθειας των πρώτων υλών, μέσω της μεταβολής της αγοραστικής δύναμης του νομίσματος με το οποίο συμφωνήθηκε η συναλλαγή. Στην περίπτωση που η προμήθεια των πρώτων υλών γίνεται από το εσωτερικό, σημαντικό ρόλο παίζει ο εγχώριος πληθωρισμός. Αντίθετα, όταν οι πρώτες ύλες είναι εισαγόμενες, τότε θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο πληθωρισμός της χώρας προέλευσης.

Θα πρέπει να τονιστεί για μια ακόμη φορά ότι το συμπέρασμα αυτό προκύπτει με την υπόθεση της σταθερότητας των λοιπών παραγόντων, εκτός του πληθωρισμού, που μπορούν να επηρεάσουν τις ισοτιμίες των νομισμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κεφάλαιο της μελέτης σκοπιμότητας που αναφέρεται στη μηχανολογία και την τεχνολογία, έχει σαν βασικό πεδίο έρευνας τα ακόλουθα:

- Την επιλογή της κατάλληλης τεχνολογίας
- Τον προγραμματισμό αποκτήσεως αυτής της τεχνολογίας.
- Τη λειτουργική και φυσική χωροθέτηση της βιομηχανικής μονάδας.
- Τον καθορισμό των απαιτούμενων δαπανών για την ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας.

Η ανάλυση επεκτείνεται σε τεχνικά, διαχειριστικά και διοικητικά ζητήματα. Βασικό σημείο μελέτης σε ότι αφορά στην επιλογή της κατάλληλης τεχνολογίας είναι η πλήρης εναρμόνισή της με τις ποιοτικές απαιτήσεις που εξασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος.

Στο παρόν τμήμα της εργασίας, μας ενδιαφέρει να εντοπίσουμε ορισμένα βασικά στοιχεία στη σχέση της τεχνολογίας με τον πληθωρισμό. Η σχέση αυτή είναι αμφίδρομη, καθώς υπάρχει αλληλεπίδραση των δύο μεγεθών. Κατά την εκπόνηση της μελέτης σκοπιμότητας, θα πρέπει να γίνει πρόβλεψη και έρευνα για την υπάρχουσα τεχνολογία στο συγκεκριμένο πεδίο δράσης, διότι **η τεχνολογική εξέλιξη μπορεί να επιφέρει σημαντικές αλλαγές, οδηγώντας σε αύξηση του κόστους παραγωγής και σε πληθωριστικές πιέσεις.**

2. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η σχέση μεταξύ της τεχνολογίας και του πληθωρισμού είναι αμφίδρομη. Ο πληθωρισμός τις περισσότερες φορές επηρεάζει τις τιμές όλων των αγαθών και των υπηρεσιών που αποτελούν αντικείμενα εγχρήματων συναλλαγών στην οικονομία. Συνεπώς, οι γενικές αυξήσεις στις τιμές, δεν μπορούν να μην επηρεάσουν και τον ευαίσθητο τομέα της τεχνολογίας.

Ο επηρεασμός της τεχνολογίας από τον πληθωρισμό είναι το αθροιστικό αποτέλεσμα των επιμέρους επιδράσεων που ασκεί ο πληθωρισμός στα διάφορα στάδια που απαιτούνται για την ολοκλήρωση του τεχνολογικού αποτελέσματος. Δηλαδή, η αύξηση της τιμής του τελικού προϊόντος της τεχνολογίας είναι απόρροια της αύξησης της τιμής του συντελεστή εργασία, του κόστους των πρώτων υλών και του κόστους χρήσεως κεφαλαίου. Αυτές οι αυξήσεις έχουν ως συνέπεια να αυξηθεί η τελική τιμή του προϊόντος καθώς γίνεται προσπάθεια να μετακυλιστεί το βάρος των αυξήσεων στον χρήστη, ενώ το κέρδος του παραγωγού-κατασκευαστή να μείνει σταθερό. Έτσι, σε περιόδους έντονου πληθωρισμού, οι επιχειρήσεις αναγκάζονται

να πληρώσουν το βάρος των αυξήσεων των τεχνολογικών προϊόντων, αφού δεν έχουν κι πολλά περιθώρια να απαρνηθούν τις εξελίξεις του τεχνολογικού τομέα.

Από την άλλη πλευρά, παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον η μελέτη της επίδρασης της τεχνολογίας στον πληθωρισμό. Δηλαδή, μας ενδιαφέρει να δούμε τι συμβαίνει όταν οι επιχειρήσεις ακολουθούν τις τεχνολογικές αλλαγές. Όσο και να φαίνεται παράξενο, μπορεί η χρήση της νέας τεχνολογίας να δημιουργήσει πληθωριστικές πιέσεις, οι οποίες σταδιακά μεταφέρονται σε όλους τους τομείς της οικονομίας και τελικά καταλήγουν στην ίδια την επιχείρηση. Η επίδραση της τεχνολογίας στην αύξηση των τιμών γίνεται μέσω του επηρεασμού του μεγέθους της απασχόλησης, όπως θα αναλύσουμε παρακάτω.

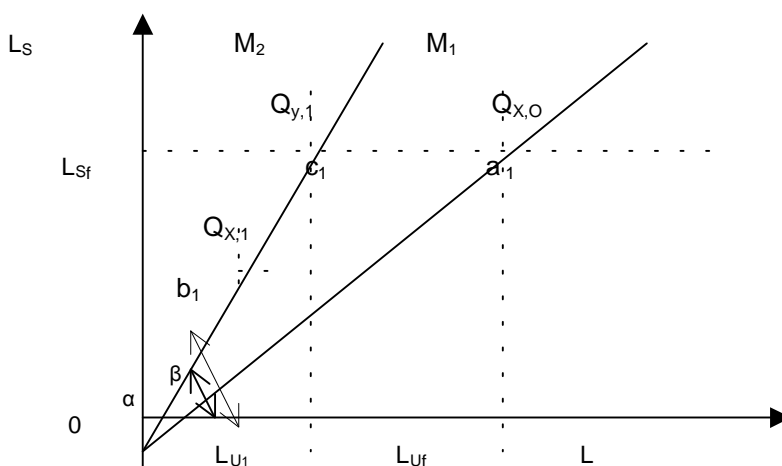
3. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

Η τεχνολογική πρόοδος είναι δυνατόν να μεταβάλλει τα πρότυπα ζήτησης των συντελεστών της παραγωγής. Αυτό έχει ως συνέπεια, η ζήτηση ορισμένων συντελεστών που βρίσκονται σε στενότητα και η προσφορά τους να είναι ανελαστική, π.χ της εξειδικευμένης εργασίας, να αυξάνεται περισσότερο απ' ό,τι η ζήτηση άλλων συντελεστών, όπως της ανειδίκευτης εργασίας.

Η τεχνολογική πρόοδος προκαλεί, σε αυτή την περίπτωση, διαρθρωτική ανεργία, η οποία οφείλεται στην ύπαρξη μη ταύτισης της προσφοράς με τη ζήτηση ορισμένων κατηγοριών εργασίας, εξαιτίας των αδυναμιών της προσφοράς εργασίας να προσαρμόζεται στις νέες εργασιακές απαιτήσεις.

Οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία διαρθρωτικής ανεργίας είναι:

- Ο αριθμός των τεχνικών παραγωγής να είναι περιορισμένος.
- Να αυξάνεται η ζήτηση κάποιου συντελεστή της παραγωγής του οποίου η προσφορά είναι περιορισμένη.

Διάγραμμα 11: Τεχνολογική πρόοδος και διαρθρωτική ανεργία³⁰

³⁰ Πηγή: Βάβουρας Ι.Σ., Οικονομική Πολιτική, Μέρος Β', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1991, σελ.340.

Ακόμα και στην περίπτωση που υπάρχει ευκαμψία τιμών και μισθών, η διεύρυνση της ζήτησης θα αφήσει στο περιθώριο σημαντική ποσότητα του συντελεστή που βρίσκεται σε αφθονία. Συνέπεια, όμως, της ζήτησης για τον συντελεστή που βρίσκεται σε στενότητα, θα είναι και η αύξηση της αμοιβής του που θα οδηγήσει σε αλυσιδωτές αυξήσεις τιμών.

Στο διάγραμμα 11 παρουσιάζεται η διαδικασία δημιουργίας διαρθρωτικής ανεργίας εξαιτίας της τεχνολογικής προόδου. Το διάγραμμα απεικονίζει μια υποθετική οικονομία, όπου παράγεται μόνο ένα προϊόν και οι εισροές για την παραγωγή του είναι μόνον η ειδικευμένη εργασία και η ανειδίκευτη εργασία, δηλαδή απουσιάζει ο συντελεστής κεφάλαιο. Επίσης, υποτίθεται ότι η συνάρτηση της παραγωγής είναι σταθερών αναλογιών. Στον κάθετο άξονα μετριέται η ποσότητα της εξειδικευμένης εργασίας (L_s) και στον οριζόντιο η ποσότητα της ανειδίκευτης (L_u). Η παραγωγή γίνεται αρχικά στο σημείο a_1 της καμπύλης ίσης παραγωγής $Q_{x,0}$, το οποίο συνδέεται με χ ποσότητα προϊόντος Q_x , για την παραγωγή του οποίου απασχολείται όλη η διαθέσιμη ποσότητα της ειδικευμένης εργασίας (L_{sf}) και όλη η διαθέσιμη ποσότητα της ανειδίκευτης (L_{uf}).

Εξαιτίας της επίδρασης της τεχνολογίας, η καμπύλη ίσης παραγωγής μετατοπίζεται στη θέση $Q_{x,1}$, οπότε η ίδια ποσότητα προϊόντος παράγεται με τους συνδυασμούς ποσοτήτων των (L_s) και (L_u) που αντιστοιχούν στο σημείο b_1 . Όπως παρατηρούμε, η τεχνολογία μεταβάλλει την αναλογία χρησιμοποίησης των (L_s) και (L_u) από **εφα** σε **εφβ**, αυξάνοντας τη σχέση ειδικευμένης ανειδίκευτης εργασίας. Δηλαδή, εξοικονομείται περισσότερη (L_u) από (L_s) ανά μονάδα προϊόντος.

Η διεύρυνση της παραγωγής μετά την τεχνολογική μεταβολή μπορεί να γίνει κατά μήκος της γραμμής επέκτασης της παραγωγής OM_2 . Η μέγιστη ποσότητα προϊόντος που μπορεί να παραχθεί, έστω η y , παράγεται με τους συνδυασμούς (L_s) και (L_u) που αντιστοιχούν στο σημείο C_1 , δηλαδή (L_{sf}) και (L_{u1}). Η παραγωγή αυτής της ποσότητας y , συνδέεται με δημιουργία διαρθρωτικής ανεργίας μεγέθους $L_{u1} - L_{uf}$. Η ανεργία αυτή δεν μπορεί να περιοριστεί με τη μεταβολή του λόγου των τιμών της ανειδίκευτης προς την ειδικευμένη εργασία (w_u / w_s).

Συμπερασματικά, από την παραπάνω ανάλυση μπορούμε να πούμε ότι η χρήση της νέας τεχνολογίας μπορεί υπό προϋποθέσεις να οδηγήσει σε αλλαγή του τρόπου χρησιμοποίησης των παραγωγικών συντελεστών και στη δημιουργία διαρθρωτικής ανεργίας. Η συνέπεια από την αλλαγή αυτή, είναι η αύξηση της τιμής του συντελεστή που ζητείται περισσότερο και που βρίσκεται σε σχετική στενότητα. Η αύξηση αυτή, μπορεί να συμπαρασύρει όλες τις τιμές προς τα πάνω ανάλογα με την ένταση και την ευρύτητα της χρήσης της τεχνολογίας.

Το παραπάνω συμπέρασμα αφορά σε ειδικές περιπτώσεις, όταν επικρατούν συγκεκριμένες συνθήκες στην αγορά των παραγωγικών συντελεστών. Διότι, δεν μπορεί να παραγνωριστεί το γεγονός ότι η χρήση

της νέας τεχνολογίας μπορεί να ενεργήσει μειωτικά στο επίπεδο των τιμών μέσω της μείωσης του παραγωγικού κόστους. Η μείωση του κόστους επιτυγχάνεται με την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων κατά την παραγωγική διαδικασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΕΞΟΔΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κεφάλαιο της μελέτης σκοπιμότητας που φέρει τον τίτλο «οργάνωση της μονάδας και γενικά έξοδα» αναφέρεται στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη μιας επιχειρηματικής μονάδας κατά τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται η καλύτερη λειτουργία της και η πλήρης αξιοποίηση όλων των παραγωγικών της μέσων. Η οργανωσιακή δομή που θα επιλεγεί, θα πρέπει να είναι συμβατή με τις στρατηγικές της επιχείρησης, ενώ επηρεάζεται άμεσα από τα βασικά χαρακτηριστικά της όπως είναι το μέγεθος και το αντικείμενο της δραστηριότητας.

Βασικό ζήτημα για το συγκεκριμένο κεφάλαιο της μελέτης είναι και ο εντοπισμός των γενικών εξόδων, τα οποία είναι καθοριστικής σημασίας για την λειτουργική αποδοτικότητα της επιχείρησης. Στόχος του μελετητή είναι η επισήμανση των κυριότερων κέντρων κόστους με αποκλειστικό σκοπό την καλύτερη διαχείριση των χρηματικών πόρων και την προσπάθεια περιορισμού των γενικών εξόδων.

Ο πληθωρισμός δεν δύναται συνήθως να επηρεάσει την οργανωσιακή δομή μιας επιχείρησης. Γι' αυτό το λόγο δεν θα υπάρξει αναφορά στην οργάνωση της μονάδας σε κατάσταση πληθωρισμού. Από την άλλη πλευρά όμως, τα γενικά έξοδα μελετώνται μέσα από λογιστικές και χρηματοοικονομικές καταστάσεις που υπόκεινται άμεσα στην επίδραση του πληθωρισμού. Αυτό συμβαίνει διότι οι περισσότερες λογιστικές αρχές (ιδίως η αρχή του ιστορικού κόστους) δεν μπορούν να εμφανίσουν τρέχουσες οικονομικές αξίες. Αυτό το γεγονός μπορεί να αποβεί παραπλανητικό για τον μελετητή καθώς αλλοιώνει τις σχετικές αξίες και οδηγεί σε εσφαλμένα συμπεράσματα. Για το λόγο αυτό, κατά την εκπόνηση της μελέτης σκοπιμότητας, θα πρέπει να γίνεται μία αναπροσαρμογή των διαφόρων χρηματικών μεγεθών σε τρέχουσες τιμές αγοραστικής δύναμης ή σε τρέχον κόστος.

Στο παρόν κεφάλαιο της εργασίας, θα αναφερθούν οι επιπτώσεις του πληθωρισμού στις λογιστικές και χρηματοοικονομικές καταστάσεις και θα γίνουν προτάσεις για τις μεθόδους προσαρμογής τους σε τρέχουσες τιμές.

2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ³¹

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η σύνταξη των λογιστικών και χρηματοοικονομικών καταστάσεων προϋποθέτει την χρησιμοποίηση ορισμένων βασικών αρχών, μια από τις οποίες είναι η αρχή του ιστορικού κόστους. Μπορεί να θεωρηθεί ότι η αδυναμία αποτύπωσης της τρέχουσας αξίας των περιουσιακών στοιχείων, του κόστους και των γενικών εξόδων οφείλεται στην εφαρμογή της μεθόδου αυτής. Η προσαρμογή των μεγεθών σε τιμές τρέχουσας αγοραστικής δύναμης που θα προταθεί στο παρόν τμήμα δεν θα ανατρέψει την αρχή του ιστορικού κόστους. Τα μεγέθη θα εμφανίζονται σε όρους ιστορικού κόστους αλλά θα φανερώνουν τρέχουσες τιμές.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να διακρίνουμε την προσαρμογή ενός μεγέθους σε τρέχουσες τιμές λαμβάνοντας υπόψη τον πληθωρισμό, από την χρησιμοποίηση αντικειμενικών αξιών. Έστω ότι η επιχείρηση προέβη πριν από 5 έτη σε αγορά κτιριακής εγκατάστασης αξίας 117 χιλιάδων ευρώ. Έστω ότι το γενικό επίπεδο των τιμών αυξήθηκε κατά 100% στα 5 χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι το μέγεθος της αξίας της εγκατάστασης προσαρμοσμένη σε τρέχουσες τιμές μας δίνει το ποσό των 234 χιλιάδων ευρώ. Η αξία αυτή αποτελεί το ιστορικό κόστος κτήσης εκφρασμένο σε τρέχουσες τιμές. Όμως, η τιμή πώλησης της εγκατάστασης σήμερα μπορεί να φθάνει τις 270 χιλιάδες ευρώ. Αυτή αποτελεί την αντικειμενική αξία, που όπως βλέπουμε είναι διαφορετική. Πολλοί μελετητές υιοθετούν την άποψη ότι θα ήταν πιο σωστή η χρησιμοποίηση των αντικειμενικών αξιών για την αποτίμηση των διαφόρων οικονομικών στοιχείων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

3. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΣΕ ΜΟΝΑΔΕΣ ΣΤΑΘΕΡΗΣ ΑΓΟΡΑΣΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ (ΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ)

Ο ερευνητής που εκπονεί μία μελέτη σκοπιμότητας, για να εξαγάγει ασφαλή συμπεράσματα για τα διάφορα λογιστικά μεγέθη και για να μην επηρεαστεί από την ονομαστική μεταβολή τους εξαιτίας του πληθωρισμού (\dot{P}), θα πρέπει να μετατρέψει τα ποσά αυτά σε μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης³².

Η μετατροπή προϋποθέτει τη χρησιμοποίηση ενός γενικού δείκτη τιμών. Μετά από την μετατροπή των μεγεθών, συνήθως παρατηρούμε τα εξής:

- Τα μη χρηματικά στοιχεία εμφανίζονται αυξημένα σε απόλυτο μέγεθος και σε αναλογία με την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών.

³¹ βλ. Ευθύμογλου Π., Λαζαρίδης Ι., Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων, Πειραιάς 2000, σελ. 354-366

³² βλ. Ευθύμογλου Π., Λαζαρίδης Ι., Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων, Πειραιάς 2000, σελ. 366-389.

- Τα χρηματικά στοιχεία παραμένουν σταθερά, εφόσον αποδίδουν ήδη σταθερή αγοραστική δύναμη. Η μέθοδος της μετατροπής εμφανίζει το μειονέκτημα της μη πλήρους απόδοσης κάποιων ειδικών περιουσιακών στοιχείων των οποίων η αξία μεταβάλλεται ανεξάρτητα από το γενικό επίπεδο των τιμών. Η εφαρμογή της μεθόδου της πληθωριστικής λογιστικής μπορεί να επιτευχθεί για ένα ή για περισσότερα έτη. Στην περίπτωση περισσότερων του ενός ετών, θα πρέπει τα μεγέθη να αναπροσαρμόζονται στο τέλος κάθε έτους με τα αντίστοιχα επίπεδα του πληθωρισμού μέχρι την πλήρη προσαρμογή τους στο παρόν με σύγχρονες τιμές. Η λογιστική της σταθερής αγοραστικής δύναμης έχει σαν βασικό στόχο να καταστήσει τα γενικά έξοδα και τα λοιπά στοιχεία συγκρίσιμα, οδηγώντας έτσι στον εύκολο προσδιορισμό των λειτουργικών κερδών.

Συμπέρασμα: Με στόχο τον εύκολο προσδιορισμό των λειτουργικών κερδών, είναι απαραίτητη η μετατροπή των διαφόρων λογιστικών μεγεθών σε μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης. Αυτή η μετατροπή επιτυγχάνεται με τη χρησιμοποίηση ενός γενικού δείκτη τιμών. Το αποτέλεσμα της μετατροπής καθιστά τα μεγέθη συγκρίσιμα και ικανά για εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε κάθε περίπτωση, ο ανθρώπινος παράγοντας διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο στην επιτυχία και τη βιωσιμότητα μιας επιχείρησης. Η στελέχωση και η επιλογή του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού καθίσταται αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία της και γι' αυτό το λόγο θα πρέπει να προγραμματίζεται λεπτομερώς και με σαφήνεια πριν από την έναρξη της λειτουργίας της μονάδας.

Το κεφάλαιο της μελέτης σκοπιμότητας που περιλαμβάνει τις εκτιμήσεις για το ανθρώπινο δυναμικό, αναφέρεται σε όλες τις παραμέτρους της επιλογής του κατάλληλου προσωπικού. Επίσης, αναφέρεται στις στρατηγικές και τους στόχους του μάντζμεντ, κάτω από τις κατευθύνσεις του οποίου, το προσωπικό θα κληθεί να υπηρετήσει. Βασικό στοιχείο στη μελέτη είναι και το κόστος της εργασίας.

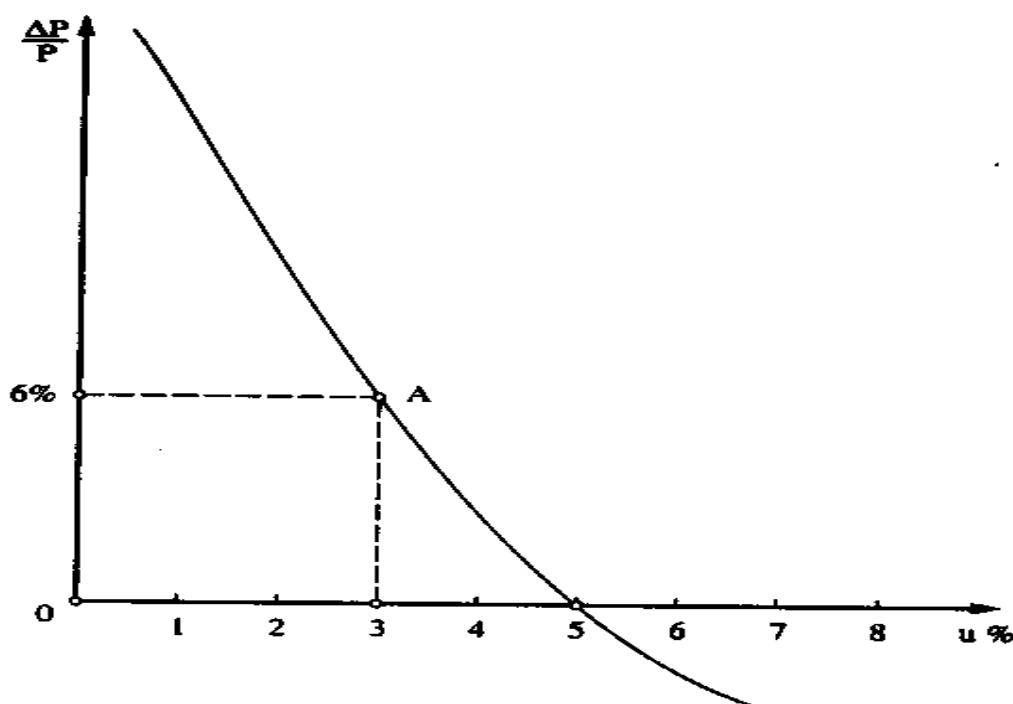
Στο παρόν τμήμα, θα γίνει μια προσπάθεια να συσχετιστεί το κόστος της εργασίας με τον πληθωρισμό και να αναδειχτεί η σημασία της σχέσης τιμών και μισθών. Θα χρησιμοποιηθούν ουσιαστικά στοιχεία της οικονομικής ανάλυσης μεταξύ των οποίων είναι και η καμπύλη Phillips, για να συνδεθεί ο παράγοντας της απασχόλησης με τον πληθωρισμό.

2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (ΚΑΜΠΥΛΗ PHILLIPS)

Στο κοντινό παρελθόν, υπήρξε έντονο επιστημονικό ενδιαφέρον για τη μελέτη της σχέσης του πληθωρισμού με το μέγεθος της απασχόλησης. Η σχέση αυτή ερευνήθηκε σε βάθος από τον Άγγλο οικονομολόγο A.W.Phillips³³. Αρχικά, μελετήθηκε η σχέση μεταξύ του ποσοστού ανεργίας και του ποσοστού μεταβολής των ονομαστικών μισθών. Στη σημερινή πρακτική, το ποσοστό μεταβολής των ονομαστικών μισθών έχει αντικατασταθεί από το ποσοστό μεταβολής των τιμών, δηλαδή από τον πληθωρισμό³⁴.

Ο Phillips κατέληξε με εμπειρικές έρευνες ότι η σχέση των δύο μεγεθών είναι αρνητική. Καθώς ο ρυθμός πληθωρισμού ($\Delta P/P$) αυξάνεται, το ποσοστό ανεργίας μειώνεται και αντίστροφα. Η εξήγηση του φαινομένου πηγάζει από το απλό διάγραμμα συνολικής ζήτησης και προσφοράς. Όσο πιο μεγάλη είναι η διαφορά μεταξύ ζήτησης και προσφοράς, τόσο περισσότερο μεταβάλλεται το επίπεδο των τιμών. Με την αύξηση της συνολικής ζήτησης και των τιμών, αυξάνει η παραγωγή και το εισόδημα, έχοντας ως συνέπεια τη μείωση του ποσοστού ανεργίας.

Η ανωτέρω σχέση, θα μπορούσε να παρασταθεί διαγραμματικά ως ακολούθως (η αντιστοιχία των τιμών με τα ποσοστά είναι υποθετική):

Διάγραμμα 12: Η καμπύλη Phillips

Η υποθετική καμπύλη Phillips³⁵ που παριστάνεται εδώ, τέμνει τον οριζόντιο άξονα στο ποσοστό ανεργίας 5%. Αυτό σημαίνει ότι σε αυτό το ποσοστό ανεργίας ο ρυθμός του πληθωρισμού είναι μηδενικός. Σε

³³ Το αρχικό άρθρο έχει τίτλο: Phillips, A.W. (November 1958). The Relation Between Unemployment and Rates of Change in Money in the United Kingdom, 1862-1957. *Economica* 25, σελ. 283-299.

³⁴ Κατσανέβας Θ., *Οικονομική της Εργασίας και Εργασιακές Σχέσεις*, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα 1997, σελ. 70-73.

³⁵ Rees Albert, *The Economics of Work and Pay*, Harper International Edition, London 1980, σελ. 211-213.

χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας αντιστοιχεί υψηλότερο επίπεδο πληθωρισμού, ενώ σε μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας ο ρυθμός πληθωρισμού είναι αρνητικός.

2.1 Οικονομική ερμηνεία για την επιχείρηση και τη μελέτη σκοπιμότητας

Η διαμόρφωση του ποσοστού ανεργίας, φανερώνει την κατάσταση στην αγορά εργασίας και τις πιέσεις που ασκούνται από τα εργατικά συνδικάτα για αυξήσεις του εργατικού μισθού. Όσο μειώνεται η ανεργία, τόσο μεγαλώνει η πίεση για αύξηση των μισθών. Αντιθέτως, η αύξηση της ανεργίας, μειώνει την πίεση για αύξηση των μισθών.

Η διαμόρφωση των εργατικών μισθών, είναι άρρηκτα δεμένη με το κόστος της εργασίας. Είναι, λοιπόν, προφανές ότι ο μελετητής θα πρέπει να κάνει προβλέψεις και εκτιμήσεις για το επίπεδο του πληθωρισμού (ή να χρησιμοποιεί τις επίσημες εκτιμήσεις), για να μπορεί να προσδιορίζει το μέγεθος του κόστους της εργασίας.

3. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ³⁶

3.1 Ο καθορισμός των μισθών και ο προσδοκώμενος πληθωρισμός

Στην παρούσα φάση, είναι πολύ χρήσιμο να αναφερθούμε στον τρόπο που επιδρά ο πληθωρισμός στον καθορισμό των μισθών και συνεπώς να αποκαλύψουμε τη συμβολή που έχει στη διαμόρφωση του κόστους της εργασίας.

Κατά τη διαδικασία καθορισμού των μισθών, οι εργαζόμενοι και οι επιχειρήσεις αντιδρούν στις συνθήκες της αγοράς εργασίας. Όταν το επίπεδο του προϊόντος και το ποσοστό της ανεργίας είναι χαμηλό, οι μισθοί αντί να αυξηθούν, μπορεί ακόμη και να μειωθούν. Η καμπύλη Phillips, παριστάνει τη σχέση μεταξύ του πληθωρισμού μισθών και της απόκλισης του προϊόντος από το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης. Αν συμβολίσουμε τον πληθωρισμό μισθών με

$$g_w = \frac{(W - W_{-1})}{W_{-1}},$$

τότε η καμπύλη Phillips θα είναι:

$$g_w = \lambda \cdot (Y - Y^*)$$

Η σχέση αυτή σημαίνει ότι το ποσοστό αύξησης των μισθών είναι τόσο υψηλότερο, όσο μεγαλύτερο είναι το επίπεδο του προϊόντος.

Οι Friedman και Phelps, έδειξαν πως το βασικό μειονέκτημα της καμπύλης Phillips είναι ότι αγνοεί την επίδραση του προσδοκώμενου πληθωρισμού στη διαδικασία καθορισμού του μισθού.

³⁶ βλ. Παράρτημα σελ. 115.

Οι εργαζόμενοι ενδιαφέρονται για τον πραγματικό μισθό (δηλαδή αυτόν που μεταφράζεται σε δυνατότητα αγοράς αγαθών) και όχι για τον ονομαστικό μισθό (δηλαδή τη χρηματική αξία του μισθού). Αυτό σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι ενεργώντας ορθολογικά, επιθυμούν ο ονομαστικός μισθός τους να λαμβάνει υπόψη και τον προσδοκώμενο πληθωρισμό που πραγματοποιείται μεταξύ του χρόνου καθορισμού του μισθού και του χρόνου καταβολής του. Συνεπώς, ανεξάρτητα από την επίδραση του ύψους της απασχόλησης στη διαδικασία διαπραγμάτευσης των μισθών, οι εργαζόμενοι θα επιδιώξουν να αποζημιωθούν για τον προσδοκώμενο πληθωρισμό.

Είναι, όμως, απορίας άξιον το γιατί οι επιχειρήσεις συμφωνούν στην αύξηση των μισθών όταν υπάρχει η προσδοκία πληθωρισμού. Η απάντηση είναι ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να καταβάλλουν υψηλότερους μισθούς όταν έχουν τη δυνατότητα να πουλήσουν τα προϊόντα τους σε υψηλότερες τιμές. Και όταν αυξάνονται όλες οι τιμές, κάθε επιχείρηση θα επιδιώξει να πουλήσει τα προϊόντα της σε υψηλότερη τιμή, επειδή αυξάνονται και οι τιμές των ανταγωνιστικών προϊόντων. Μπορούμε, δηλαδή, να ισχυριστούμε ότι όταν οι μισθοί και οι τιμές αυξάνονται με το ίδιο ποσοστό, τότε τόσο οι επιχειρήσεις όσο και οι εργαζόμενοι βρίσκονται στην ίδια θέση όπως όταν οι πραγματικοί μισθοί και ο πληθωρισμός είναι σταθερά μεγέθη.

Εάν ενσωματώσουμε τις πληθωριστικές προσδοκίες στον τύπο της καμπύλης Phillips, έχουμε:

$$g_w = \pi^e + \lambda \cdot (Y - Y^*)$$

όπου π^e είναι το προσδοκώμενο ποσοστό πληθωρισμού. Σε κάθε επίπεδο προϊόντος, οι μισθοί αυξάνονται τόσο περισσότερο, όσο υψηλότερο είναι και το προσδοκώμενο ποσοστό πληθωρισμού.

3.2 Διαδικασία αντανάκλασης του προσδοκώμενου πληθωρισμού στους μισθούς

Γενικά, οι μισθοί καθορίζονται πριν από την ολοκλήρωση της παροχής της εργασίας. Ο καθορισμός τους γίνεται σε ονομαστικούς όρους. Οι μισθοί μπορεί να αναπροσαρμόζονται κάθε χρόνο ή να καθορίζονται με συμβάσεις μεγαλύτερης διάρκειας, ύστερα από διαπραγματεύσεις επιχειρήσεων και συνδικάτων.

Ο προσδοκώμενος πληθωρισμός αντανάκλαται στους μισθούς μέσω της διαδικασίας προσαρμογής τους. Η προσαρμογή των μισθών γίνεται είτε διότι κατά τη χρονική στιγμή της διαπραγμάτευσης των νέων συμβάσεων οι τιμές είναι υψηλότερες, είτε γιατί αναμένεται άνοδος στο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της διαπραγμάτευσης και της καταβολής. Καθώς, λοιπόν, η πληθωριστική διαδικασία συνεχίζεται, οι μισθοί κάθε περιόδου θα αυξάνονται.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό δεν επηρεάζουν αμέσως τη διαδικασία προσαρμογής των μισθών, διότι κάποιοι μισθοί προκαθορίζονται για περισσότερα του ενός έτη. Αυτό συμβαίνει επειδή ο καθορισμός του ύψους του μισθού σε μια επιχείρηση ή σε ένα κλάδο εξαρτάται από το

ύψος των υπόλοιπων μισθών, οι οποίοι μπορεί να μην προσαρμόζονται ταυτόχρονα στις νέες οικονομικές συνθήκες.

3.3. Κάλυψη απωλειών προηγούμενων περιόδων

Επίδραση στο κόστος εργασίας³⁷ δεν έχει μόνον ο προσδοκώμενος πληθωρισμός, αλλά και ο πραγματοποιούμενος. Η εξήγηση είναι ότι οι εργαζόμενοι όταν διαπραγματεύονται τους μισθούς τους, επιθυμούν να αποζημιωθούν και για τη μείωση της αγοραστικής αξίας του χρήματος της προηγούμενης περιόδου. Η αποζημίωση αυτή αφορά μόνο στον πληθωρισμό που δεν υπολογίστηκε κατά την προηγούμενη διαπραγμάτευση.

Όταν ο πληθωρισμός είναι χαμηλός, δεν είναι εύκολο να διακρίνουμε το μέρος της προσαρμογής των μισθών που συνδέεται με τις αποζημιώσεις των προηγούμενων απωλειών. Για αυτό τον λόγο, είναι πολύ δύσκολο να αποφανθούμε με βεβαιότητα αν ο όρος π^e αντιπροσωπεύει τον προσδοκώμενο ή τον πραγματοποιούμενο πληθωρισμό.

Η παραπάνω σύγχυση, σχετικά με το είδος της προσαρμογής, φαίνεται και από τις συμβάσεις εργασίας στις οποίες υπάρχει πρόβλεψη για προσαρμογή των μισθών κατά το ύψος του πληθωρισμού. Η πρόβλεψη για προσαρμογή των μισθών με βάση το κόστος διαβίωσης υπάρχει στο εξήντα τοις εκατό των συμβάσεων που διαπραγματεύονται τα συνδικάτα. Έχει παρατηρηθεί ότι στις περιπτώσεις αυτές, οι μισθοί προσαρμόζονται κάθε χρόνο ή κάθε τρίμηνο κατά ένα ποσό, του οποίου το ύψος εξαρτάται από την αύξηση των τιμών που έλαβε χώρα μετά από την προηγούμενη προσαρμογή.

Συμπέρασμα: Ο πληθωρισμός επιδρά στον καθορισμό των μισθών και συμβάλλει στη διαμόρφωση του κόστους εργασίας. Σε περιόδους κατά τις οποίες αναμένεται να εμφανιστεί υψηλός πληθωρισμός, οι εργαζόμενοι επιδιώκουν να ενσωματώσουν τη μελλοντική πληθωριστική αύξηση στο ύψος των μισθών. Αυτή η προσπάθεια τους, βρίσκει πρόσφορο έδαφος όταν υπάρχει η δυνατότητα αύξησης των τιμών των προϊόντων από τις επιχειρήσεις. Η προσαρμογή των μισθών μπορεί να είναι άμεση ή να εμφανίζει μικρή χρονική υστέρηση.

Επίσης, πολλές φορές, στον καθορισμό των μισθών λαμβάνεται υπόψη και ο πραγματοποιούμενος πληθωρισμός, ο οποίος δεν ενσωματώθηκε στους μισθούς της προηγούμενης περιόδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ, ΧΩΡΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

³⁷ Rees Albert, The Economics of Work and Pay, Harper International Edition, London 1980, σελ. 215-216.

Σε κάθε μελέτη σκοπιμότητας, είναι απαραίτητο να γίνεται και μια ανάλυση για την επιλογή του κατάλληλου χώρου εγκατάστασης. Η ανάλυση αυτή, στοχεύει στην άριστη επιλογή του τόπου εγκατάστασης μεταξύ των εναλλακτικών που καλύπτουν μεγάλη γεωγραφική περιοχή και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο, ασχολείται με τις απαιτήσεις ενός επενδυτικού σχεδίου σε ότι αφορά στις φυσικές προδιαγραφές μιας περιοχής αλλά και στις οικολογικές επιπτώσεις που έχει το ίδιο το σχέδιο στο ευρύτερο περιβάλλον.

Εξετάζονται επίσης, τα επενδυτικά κίνητρα, οι κρατικοί περιορισμοί, καθώς και η γενικότερη υποδομή των εναλλακτικών προτεινόμενων τόπων εγκατάστασης.

Είναι φανερό, ότι οι αναγκαιότητες και τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά διαφέρουν ανάλογα με τον κλάδο δραστηριοποίησης της επιχείρησης. Για αυτό τον λόγο, είναι αναγκαίο να υπάρξει πλήρης προσαρμογή των τοπικών χαρακτηριστικών στις επενδυτικές ανάγκες.

Η επίδραση του πληθωρισμού στο συγκεκριμένο κεφάλαιο της μελέτης είναι έμμεση και μόνο ως τέτοια μπορεί να εξεταστεί. Αυτό που βασικά μας ενδιαφέρει, είναι να εξετάσουμε τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν την Αντικειμενική Αξία των Ακινήτων, για την περίπτωση που το επενδυτικό σχέδιο βασίζεται σε ιδιόκτητες εγκαταστάσεις. Μέσα σε αυτούς τους παράγοντες περιλαμβάνεται και ο πληθωρισμός. Το κόστος μεταφοράς θεωρείται κρίσιμος παράγοντας για τις επιχειρήσεις που επιλέγουν να δραστηριοποιηθούν σε περιοχές που βρίσκονται μακριά από τον τόπο εξεύρεσης πρώτων υλών.

2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΑΞΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΧΩΡΑΣ

Ένα πολύ σημαντικό σημείο στην παρούσα μελέτη, είναι να δούμε ποια στοιχεία επιδρούν στην διαμόρφωση της αξίας των ακινήτων και την θέση του πληθωρισμού στα στοιχεία αυτά. Τα στοιχεία³⁸ που ακολουθούν αναφέρονται:

- Στον παράγοντα άνθρωπο και στις διαχρονικά μεταβαλλόμενες ανάγκες του.
- Στην στενότητα εξεύρεσης χώρου ως παραγωγικού συντελεστή.
- Στη λειτουργία της αγοράς (ατέλειες, πληθωριστικές πιέσεις, ισορροπία προσφοράς-ζήτησης κ.α).

Κάθε επιχείρηση που πρόκειται να προβεί σε αγορά ακινήτου για την δημιουργία ιδιόκτητων εγκαταστάσεων, θα πρέπει να έχει πλήρη γνώση των παραγόντων αυτών, για να είναι σε θέση να εκμεταλλευθεί την κατάλληλη συγκυρία και να κάνει την πιο συμφέρουσα αγορά. Ασφαλώς, τα ίδια ισχύουν και για την περίπτωση που η επιχείρηση έχει στην κατοχή της ακίνητη περιουσία, την οποία σκοπεύει να χρησιμοποιήσει για την απόκτηση εισοδήματος.

Για την πληρότητα της εργασίας, θα αναφερθούν όλοι οι προσδιοριστικοί παράγοντες, αλλά θα δοθεί έμφαση στον πληθωρισμό που αποτελεί και το κεντρικό ζήτημα.

³⁸ βλ. Ζέντελης Π., Real Estate - Αξία, Εκτιμήσεις, Ανάπτυξη, Επενδύσεις, Διαχείριση, Εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα 2001, σελ. 89-96.

2.1. Πολιτικοί παράγοντες

Η εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση των τιμών των ακινήτων. Συγκεκριμένα, οι πιο βασικοί πολιτικοί παράγοντες θεωρούνται οι ακόλουθοι:

- Οι γενικοί πολιτικοί παράγοντες. Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται: το πολιτικό σύστημα, η καταστατική μορφή της ιδιοκτησίας και οι θεσμικοί παράγοντες της αγοράς.
- Η στάση της κυβέρνησης.
- Η περιφερειακή πολιτική και η πολιτική ανάπτυξης. Η πολιτική αυτή επη-ρεάζει την γεωγραφική κατανομή των αξιών.
- Η πολιτική της γης.
- Η πολιτική παρέμβασης. Εδώ αναφερόμαστε στην προσπάθεια κατεύθυνσης των επενδύσεων σε συγκεκριμένους τομείς, που πολλές φορές οδηγεί σε στρεβλώσεις και ατέλειες το σύστημα της αγοράς.

2.2. Κοινωνικοί παράγοντες

Οι πιο κρίσιμοι κοινωνικοί παράγοντες είναι οι ακόλουθοι:

- Οι κοινωνικές δομές. Το σύστημα, δηλαδή, των ιδεολογιών, των δομών και των συγκρούσεων των κοινωνικών ομάδων.
- Η κοινωνική διαστρωμάτωση.
- Ο πληθυσμός. Οι δημογραφικές εξελίξεις, η διάρθρωση του πληθυσμού καθώς και η ποσοτική σχέση πληθυσμού/χώρου είναι στοιχεία επηρεασμού της αξίας των ακινήτων.
- Τα επιθυμητά χαρακτηριστικά και πρότυπα.

2.3. Χωροταξικός σχεδιασμός

Ο χωροταξικός σχεδιασμός αναφέρεται στη διάταξη της γης, με στόχο την καλύτερη λειτουργία και την απόλυτη εκμετάλλευση της. Βασικά στοιχεία του σχεδιασμού αποτελούν:

- Η χωροταξική ισορροπία. Δηλαδή, η ορθολογική κατανομή των εκτάσεων σε όλους τους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας.
- Η οργάνωση των αστικών κέντρων.
- Οι υπηρεσίες σε εθνική κλίμακα. Το οδικό δίκτυο, οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και άλλες βασικές υπηρεσίες, συνθέτουν αυτόν τον πολύ βασικό παράγοντα που γενικά αναφέρεται ως χωροταξικός σχεδιασμός.

2.4. Οικονομικοί παράγοντες

Στους γενικότερους οικονομικούς παράγοντες που διαμορφώνουν την αξία των ακινήτων, εντάσσεται και ο πληθωρισμός. Οι βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες που θα πρέπει να αναφέρουμε είναι οι ακόλουθοι:

- Η γενική οικονομική κατάσταση και τα μακροοικονομικά δεδομένα.
- Ο βαθμός της οικονομικής ανάπτυξης.
- Το βιοτικό επίπεδο.
- Η οικονομική πολιτική.
- Η οικονομική δραστηριότητα.
- Η φορολογία των ακινήτων.
- Η πρόσδοδος των ακινήτων.
- Ο πληθωρισμός.

3. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Ο πληθωρισμός είναι από τους πιο κρίσιμους οικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις τελικές τιμές στην αγορά ακινήτων. Η επίδραση του μπορεί να είναι άμεση ή έμμεση. Σαν άμεση, θεωρούμε την αυτόματη αύξηση των τιμών των ακινήτων όπως αυτές συμπαρασύρονται από την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Σε αυτήν την περίπτωση, η γη εκλαμβάνεται ως ένα οποιοδήποτε αγαθό, του οποίου η τιμή αυξάνεται παράλληλα με τις τιμές των υπόλοιπων αγαθών.

Ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία ο πληθωρισμός δεν δύναται να επηρεάσει απευθείας τις τιμές των ακινήτων (υπενθυμίζεται ότι πληθωρισμός είναι η διαρκής αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών και όχι η αύξηση των τιμών όλων των αγαθών), μπορεί να σημειωθεί έμμεση αύξηση. Ο βασικός λόγος είναι ότι με την συνεχή αύξηση των τιμών των καταναλωτικών αγαθών, οι καταναλωτές στρέφονται προς την αγορά διαρκών αγαθών, τα οποία δεν χάνουν εύκολα την αξία τους διαχρονικά και τους προσφέρουν κάποια εξασφάλιση για δύσκολες οικονομικές περιόδους. Η αύξηση της ζητούμενης ποσότητας των ακινήτων θα επιφέρει μια αύξηση και στην τιμή τους.

Τις περισσότερες φορές, οι τιμές των ακινήτων δέχονται και άμεσο αλλά και έμμεσο επηρεασμό. Αυτό το στοιχείο είναι ιδιαίτερα χρήσιμο εάν το γνωρίζουν οι επιχειρηματίες. Διότι ο βασικός στόχος των επιχειρήσεων είναι η πραγματοποίηση κέρδους, του οποίου η μεγιστοποίηση μπορεί να επιτευχθεί και μέσω της ελαχιστοποίησης του κόστους. Συνεπώς, η αγορά ή η πώληση ακινήτων, καθώς και η ενοικίαση της, είναι θέματα που σχετίζονται άμεσα με τα τρέχοντα επίπεδα του πληθωρισμού.

Συμπέρασμα: Η αντικειμενική αξία των ακινήτων επηρεάζεται από ορισμένους παράγοντες οι οποίοι διακρίνονται σε πολιτικούς, κοινωνικούς, χωροταξικούς και οικονομικούς. Ο πληθωρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους οικονομικούς παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της αξίας των

ακινήτων. Η επίδραση του μπορεί να είναι άμεση ή έμμεση. Άμεση θεωρείται όταν οι τιμές των ακινήτων αυξάνονται ως συνέπεια της αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών. Έμμεση είναι η επίδραση του όταν οι τιμές των ακινήτων αυξάνονται ως συνέπεια της αύξησης της ζητούμενης ποσότητας τους, η οποία οφείλεται σε μεταβολή των τιμών άλλων αγαθών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κεφάλαιο της μελέτης σκοπιμότητας που αναφέρεται στον προγραμματισμό και τον προϋπολογισμό εκτέλεσως του επενδυτικού έργου, διαπραγματεύεται τη χρονική περίοδο που ξεκινά από την επενδυτική απόφαση και ολοκληρώνεται με την έναρξη της παραγωγικής διαδικασίας. Ο βασικός στόχος της μελέτης αυτού του σταδίου είναι να εξασφαλιστεί η έγκαιρη ολοκλήρωση του έργου μέσα στα προκαθορισμένα χρονικά πλαίσια, έτσι ώστε να μην τεθούν σε κίνδυνο οι επενδυτικού πόροι.

Το βασικό στοιχείο που εξετάζεται είναι η κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών καθ' όλη τη διάρκεια του σχεδίου. Ουσιώδες στοιχείο της ανάλυσης, εμφανίζεται για μια ακόμη φορά το κόστος πραγματοποίησης της επένδυσης, το οποίο θα πρέπει να αναλύεται με πλήρεις καταστάσεις χρηματικών ροών.

Στο παρόν κεφάλαιο της εργασίας, θα επιχειρηθεί μια προσέγγιση των επιπτώσεων του πληθωρισμού στην διαδικασία του προϋπολογισμού των επενδύσεων. Η ανάλυση θα επεκταθεί στις επιπτώσεις του πληθωρισμού στο κόστος και στο μέγεθος της επιχείρησης.

2. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Στο τμήμα αυτό, θα περιγραφεί ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται το στοιχείο του πληθωρισμού στις διαδικασίες προϋπολογισμού των δαπανών κεφαλαίου. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ο προϋπολογισμός της καθαρής αξίας μιας επένδυσης γίνεται με την μέθοδο της καθαρής παρούσας αξίας (ΚΠΑ). Ως γνωστόν, η μέθοδος ΚΠΑ συνίσταται στην προεξόφληση των καθαρών μελλοντικών εισροών από την επένδυση, την άθροιση των προεξοφλημένων ποσών και την αφαίρεση από το ποσό αυτό του αρχικού – επενδεδυμένου κεφαλαίου. Ο τύπος³⁹ που χρησιμοποιείται είναι ο ακόλουθος:

$$\text{ΚΠΑ} = \left[T_1 / (1+i)^1 + T_2 / (1+i)^2 + \dots + T_n / (1+i)^n \right] - K$$

$$\text{ή}$$

$$\text{ΚΠΑ} = \sum_{t=1}^N \frac{T_t}{(1+i)^t} - K$$

όπου T = καθαρή ταμειακή εισροή δεδομένης περιόδου.

n = ο συνολικός αριθμός περιόδων της επένδυσης.

i = το κατάλληλο προεξοφλητικό επιτόκιο

K = το αρχικό κεφάλαιο.

Στην περίπτωση που έχουμε μεγάλη πληθωριστική αύξηση, ο αναλυτής θα πρέπει να υπολογίζει τις επιπτώσεις της τόσο στις αναμενόμενες ταμειακές ροές, όσο και στο επιτόκιο. Αν δεχθούμε ότι το τρέχον πραγματικό κόστος κεφαλαίου είναι i , μια αναμενόμενη πληθωριστική αύξηση⁴⁰ της τάξεως \mathcal{G} , θα μεταβάλλει τον παράγοντα ανατοκισμού και προεξόφλησης ως εξής:

$$(1+i) \cdot (1+\mathcal{G}) = (1+\theta)$$

Εάν, θέλουμε να ενσωματώσουμε τον πληθωρισμό και στις καθαρές ταμειακές ροές, τότε θα επηρεαστεί και ο αριθμητής του κλάσματος της ΚΠΑ. Αυτό βέβαια έχει ως συνέπεια την απλοποίηση του παράγοντα $(1+\theta)$ από τον αριθμητή και τον παρανομαστή και την χρησιμοποίηση του απλού τύπου της ΚΠΑ. Δηλαδή:

$$\text{ΚΠΑ} = \frac{\sum_{t=1}^N \frac{T \cdot (1+\theta)^t}{(1+i)^t \cdot (1+\theta)^t} - K = \sum_{t=1}^N \frac{T}{(1+i)^t} - K$$

όπου: i = τρέχον πραγματικό κόστος κεφαλαίου,

\mathcal{G} = αναμενόμενος πληθωρισμός,

$(1+i) \cdot (1+\mathcal{G}) = (1+\theta)$ = παράγοντας ανατοκισμού και προεξόφλησης,

t = περίοδος χρόνου (σε έτη),

K = κεφάλαιο.

Στην πραγματικότητα, τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Αυτό συμβαίνει διότι υπάρχουν διάφορες στρεβλώσεις στο σύστημα. Τέτοιες στρεβλώσεις μπορεί να είναι οι έντονες κρατικές παρεμβάσεις, η ολιγοπωλιακή ή μονοπωλιακή διάρθρωση της αγοράς, ή ο ελλιπής ρόλος της κεφαλαιαγοράς. Αυτοί οι παράγοντες έχουν σαν αποτέλεσμα η επίδραση του πληθωρισμού να μην είναι ίση στο κόστος κεφαλαίου. Άμεση συνέπεια, ο αριθμητής του κλάσματος να μην επηρεάζεται στον ίδιο βαθμό με τον παρανομαστή.

³⁹ Πειρουνάκης Ν., Χρηματοοικονομική Διαχείριση, Εκδόσεις ANUBIS, Αθήνα 1993, σελ. 65-66.

⁴⁰ Πειρουνάκης Ν., ό.π. σελ. 95-96.

Αυτό μπορεί να συμβεί και στην περίπτωση που οι ταμειακές εκροές επηρεάζονται διαφορετικά απ' ότι οι εισροές. Είναι δυνατόν, τα έσοδα της επιχείρησης να επηρεάζονται περισσότερο απ' ότι το κόστος εργασίας ή πρώτων υλών.

Στην προκειμένη περίπτωση, ενδείκνυται ο υπολογισμός της επίδρασης του πληθωρισμού να γίνεται σε κάθε είδος ροής ξεχωριστά. Η διαδικασία αυτή είναι εξαιρετικά δύσκολη. Ο αναλυτής θα πρέπει να υιοθετεί συγκεκριμένες επιστημονικά τεκμηριωμένες αρχές και να τις εφαρμόζει. Ασφαλώς, και το μέγεθος του σφάλματος είναι αρκετά υψηλό, καθώς τα περισσότερα μεγέθη στους υπολογισμούς αποτελούν απλές εκτιμήσεις.

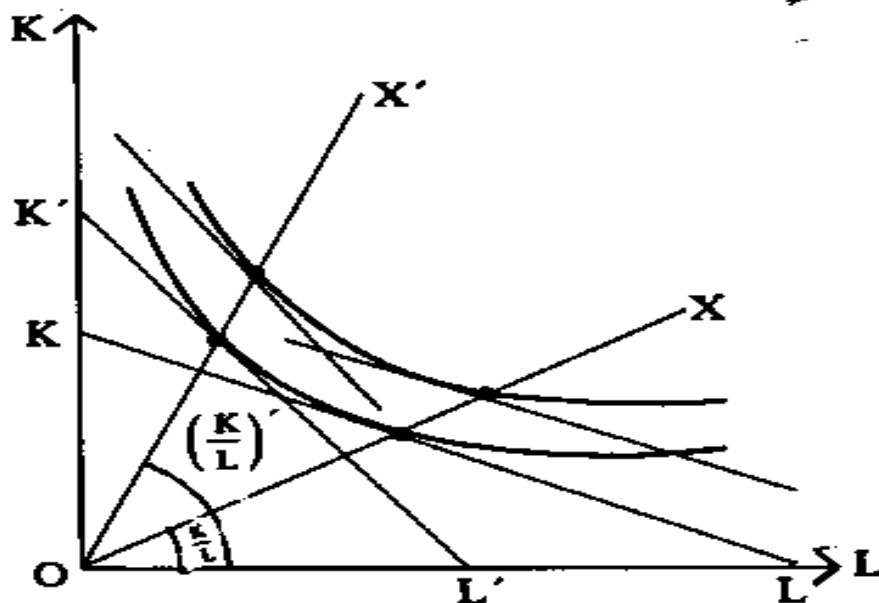
3. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Με βάση την οικονομική ανάλυση, θα εξετάσουμε την επίδραση των μεταβολών των τιμών στο κόστος και το μέγεθος της επιχείρησης⁴¹. Η γνώση του παρόντος τμήματος είναι πάρα πολύ σημαντική για τον προϋπολογισμό και τον προγραμματισμό της επένδυσης, ειδικά σε περιόδους οικονομικής αστάθειας και έντονων πληθωριστικών πιέσεων με διαφορετική επιβάρυνση στις τιμές των παραγωγικών συντελεστών.

Με εξαίρεση την περίπτωση της συνάρτησης παραγωγής τύπου Leontief (όπου παρατηρείται μηδενική ελαστικότητα υποκαταστάσεως), οι μεταβολές των τιμών των συντελεστών της παραγωγής έχουν ως αποτέλεσμα την μεταβολή του άριστου συνδυασμού τους. Ο βασικός λόγος είναι ότι μεταβάλλεται ο λόγος

κεφαλαίου και εργασίας $\frac{K}{L}$.

⁴¹ βλ. Σαραντίδης Σ.Α., Σύγχρονη Μακροοικονομική Ανάλυση, τεύχος Β', Εκτύπωση Σ.Τσαπέπας, Πειραιάς 1995, σελ. 114-117.

Διάγραμμα 13 : Η μεταβολή της καμπύλης μακροχρόνιου κόστους

Όπως παρατηρούμε από το παραπάνω διάγραμμα, η μεταβολή των αμοιβών των παραγωγικών

συντελεστών, δηλαδή του λόγου $\frac{W}{r}$, μεταβάλλει και τον λόγο $\frac{K}{L}$, με άμεση συνέπεια να διαφοροποιεί

την κλίση της γραμμής ίσου κόστους από $\frac{K}{L}$ σε $\left(\frac{K}{L}\right)'$. Η μεταβολή του λόγου $\frac{W}{r}$, μεταβάλλει τη

σχετική τιμή των συντελεστών, καθιστώντας την εργασία ακριβότερη έναντι του κεφαλαίου οδηγώντας σε υποκατάσταση μέρους της εργασίας από το κεφάλαιο. Με άλλα λόγια, μεταβάλλεται ο άριστος συνδυασμός κεφαλαίου-εργασίας, με συνέπεια η γραμμή αναπτύξεως OX να είναι τώρα η OX' .

Από την γραμμή αναπτύξεως της παραγωγής, η οποία αποτελεί τον γεωμετρικό τόπο των σημείων που φανερώνουν άριστους συνδυασμούς στα διάφορα επίπεδα παραγωγής, προκύπτει η καμπύλη μακροχρόνιου κόστους. Η απόδειξη⁴² παραλείπεται διότι ξεφεύγει από τα πλαίσια της εργασίας. Επομένως, εφ' όσον μεταβάλλεται η γραμμή αναπτύξεως της παραγωγής, μεταβάλλεται και η καμπύλη μακροχρόνιου κόστους.

Υποθέτουμε ότι οι πληθωριστικές πιέσεις οδηγούν σε αύξηση του εργατικού μισθού (W). Με τους λοιπούς παράγοντες να παραμένουν αμετάβλητοι, το συνολικό κόστος αυξάνεται, με βάση την εξίσωση

⁴² βλ. Σαραντίδης Σ.Α., Σύγχρονη Μακροοικονομική Ανάλυση, τεύχος Β', Εκτύπωση Σ.Τσαπέτας, Πειραιάς 1995, σελ. 103, σχ. 6.5.

του κόστους: $C = WL + rK$. Σε κάθε σημείο της καμπύλης αναπτύξεως, ικανοποιείται η πρώτη συνθήκη ελαχιστοποίησης του κόστους:

$$\frac{w}{r} = \frac{f'_L}{f'_K} = -\frac{dK}{dL}$$

Πολλαπλασιάζοντας τα δύο σκέλη της συνθήκης με dL και r έχουμε:

$$wdL = -rdK \text{ και } wdL + rdK = 0$$

Η αύξηση του συνολικού κόστους dc , αφού λάβουμε υπόψη την αύξηση του εργατικού μισθού, θα είναι:

$$dc = Ldw + wdL + rdK$$

Με αντικατάσταση, η ανωτέρω σχέση γίνεται: $dc = Ldw \Rightarrow \frac{dc}{dw} = L$ (1)

Η παραπάνω έκφραση ονομάζεται λήμμα του Shepherd. Ομοίως, λαμβάνουμε και τον άλλο συντελεστή:

$$\frac{dc}{dr} = K \quad (2)$$

Η αύξηση της τιμής των παραγωγικών συντελεστών, μεταθέτει την καμπύλη μακροχρόνιου μέσου κόστους προς τα πάνω. Το μακροχρόνιο μέσο κόστος, σε δεδομένο επίπεδο παραγωγής, είναι:

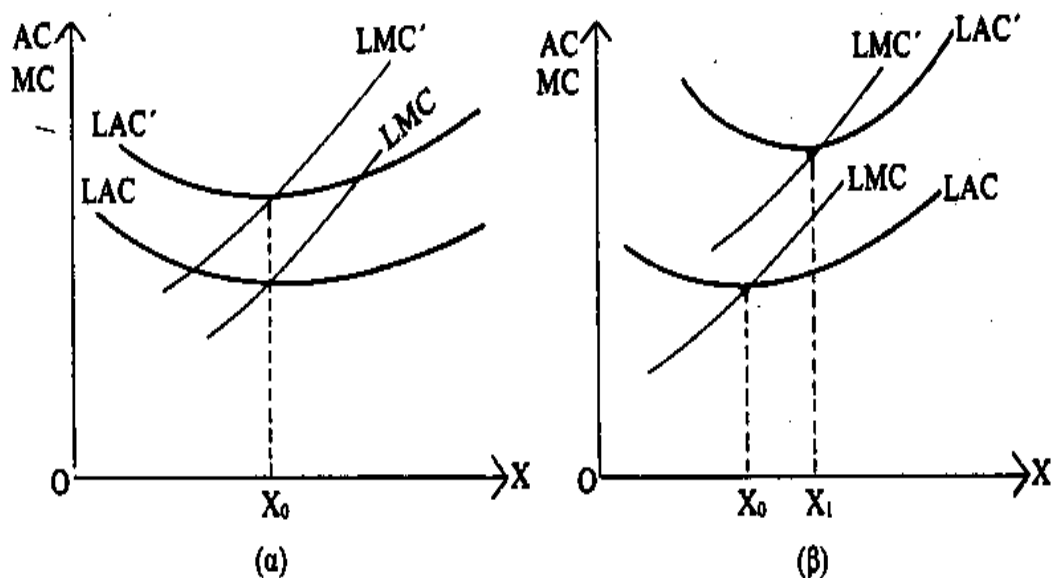
$$d(LAC) = \frac{dc}{x}, \text{ όπου } x = f(L, K)$$

$$\Rightarrow^{(1)} \frac{d(LAC)}{dw} = \frac{L}{X}$$

Αυτή η σχέση μας δείχνει πόσο μεταβάλλεται το μακροχρόνιο μέσο κόστος (LAC) με δεδομένη μια μεταβολή του εργατικού μισθού. Ομοίως, η μεταβολή του μακροχρόνιου οριακού κόστους, μετά από μια

αύξηση του εργατικού μισθού (w) θα είναι: $\frac{d(LMC)}{dw} = \frac{dL}{dX}$

Συμπερασματικά, η αύξηση της τιμής των παραγωγικών συντελεστών μετατοπίζει τις καμπύλες μακροχρόνιου μέσου κόστους (LAC) και μακροχρόνιου οριακού κόστους (LMC) προς τα πάνω. Αυτό φαίνεται στα ακόλουθα διαγράμματα:

Διάγραμμα 14: Η επίδραση των τιμών επί του κόστους και του μεγέθους της επιχείρησης

Το άριστο μέγεθος της παραγωγής πριν από την αύξηση της τιμής του συντελεστή είναι (X_0) και στα δύο διαγράμματα.

Όταν η αναλογία των δύο συντελεστών δεν μεταβάλλεται και η ελαστικότητα κόστους είναι ίση με τη μονάδα ($n_c = \text{οριακό κόστος}/\text{μέσο κόστος} = 1$), δηλαδή LAC και LMC αυξάνουν κατά την ίδια αναλογία, τότε το άριστο μέγεθος της παραγωγής (X_0) δεν μεταβάλλεται. Κατά συνέπεια στο σημείο τομής των δύο νέων καμπυλών LAC' και LMC' , αντιστοιχεί το ίδιο επίπεδο παραγωγής (X_0) που προσδιορίζει και το μέγεθος της επιχείρησης (σχήμα α). Όταν όμως η ελαστικότητα του κόστους είναι διαφορετική από τη μονάδα, τότε οποιαδήποτε μεταβολή στην τιμή του συντελεστή θα επιφέρει μεταβολή και στο μέγεθος της επιχείρησης (σχήμα β). Στο επίπεδο παραγωγής X_0 , $LAC' > LMC'$ και το LAC' είναι φθίνον σε X_0 . Έτσι, το άριστο μέγεθος ($LAC' = LMC'$) μεταβάλλεται σε X_1 .

Οικονομική ερμηνεία: Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, μπορούμε να πούμε ότι όταν αυξάνεται η τιμή του συντελεστή εργασία ως συνέπεια των πληθωριστικών πιέσεων ή άλλων λόγων, η επιχείρηση αναγκαστικά υποκαθιστά ποσότητα εργασίας με ποσότητα κεφαλαίου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνει το μέγεθος της κεφαλαιακής της συγκρότησης, όπως μεταφράζεται με την εξοικονόμηση εργασίας.

4. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΥΝ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΕΝΔΥΣΗ

Η έκταση και η ένταση των επιπτώσεων του πληθωρισμού σε μια επένδυση, εξαρτάται από τους ακόλουθους βασικούς παράγοντες⁴³:

- Από το ύψος του ποσοστού μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών, δηλαδή από το απόλυτο ύψος του πληθωρισμού.
- Από τη φύση και το βαθμό κυκλοφορίας των περιουσιακών στοιχείων.
- Από τον τρόπο χρηματοδότησης της επιχείρησης, δηλαδή από την αναλογία ιδίων και ξένων κεφαλαίων⁴⁴.

Συνεπώς, οι επιπτώσεις του πληθωρισμού ποικίλουν ανάλογα με το επενδυτικό σχέδιο και την περίοδο πραγματοποίησής του. Παρακάτω, θα εξετάσουμε αναλυτικά του τρεις βασικούς παράγοντες που προαναφέρθηκαν.

4.1. Η επίδραση του ποσοστού πληθωρισμού

Είναι εύλογο να υποθέσουμε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό του πληθωρισμού τόσο μεγαλύτερες είναι και οι επιπτώσεις του στο επενδυτικό σχέδιο. Πολλές φορές, όμως, ακόμα και ένα χαμηλό ποσοστό πληθωρισμού μπορεί να προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στην επένδυση, εάν τα περιουσιακά στοιχεία (π.χ μηχανήματα, κτήρια, εξοπλισμός, κ.λ.π) παραμένουν στην επιχείρηση επί μακρό χρονικό διάστημα. Στην περίπτωση αυτή, η επίδραση του πληθωρισμού εξαρτάται από το συσσωρευμένο ποσοστό πληθωρισμού καθ' όλη τη διάρκεια κατοχής των περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή από το χρόνο απόκτησής τους μέχρι το χρόνο που μελετώνται οι επιδράσεις του πληθωρισμού.

Κατ' επέκταση, η επίδραση του πληθωρισμού θα πρέπει να συσχετίζεται και με το οικονομικό αποτέλεσμα που πραγματοποιεί η επιχείρηση. Ασφαλώς, στην περίπτωση που η επιχείρηση πραγματοποιεί υψηλά έσοδα και έχει μεγάλες δαπάνες, το ποσοστό του πληθωρισμού μπορεί να είναι αναλογικά ασήμαντο.

4.2. Η επίδραση από τη φύση και το βαθμό κυκλοφορίας των περιουσιακών στοιχείων

Η επίδραση του πληθωρισμού, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την περιουσιακή διάρθρωση της επιχείρησης. Όσο μεγαλύτερη είναι η χρονική περίοδος που τα περιουσιακά στοιχεία παραμένουν στην κατοχή της επιχείρησης, τόσο μεγαλύτερη είναι και η απόκλιση μεταξύ των ιστορικών τιμών κτήσης και του κόστους αντικατάστασής τους, τόσο για αυτά που μένουν στον ισολογισμό, όσο και για αυτά που μεταφέρθηκαν στα αποτελέσματα.

Κατά κανόνα, μπορούμε να πούμε ότι οι επιχειρήσεις εντάσεως πάγιας περιουσίας (δηλαδή οι επιχειρήσεις που έχουν επενδύσει το μεγαλύτερο τμήμα των ιδίων και ξένων κεφαλαίων τους σε πάγια στοιχεία, όπως

⁴³ βλ. Σακέλη Εμμ. Ι., Λογιστική Πληθωρισμού, Δ' Έκδοση, Αθήνα 1993,σελ.33-35.

⁴⁴ βλ. Accounting Principles Board, Statement No 3, παράγραφοι 13-15 και Ι. Χρυσοχέρη, ο.π. , σελ. 60.

οι βιομηχανικές συγκοινωνιακές, τουριστικές κ.α) επηρεάζονται περισσότερο από τις επιχειρήσεις εντάσεως κυκλοφορούσας περιουσίας (εμπορικές επιχειρήσεις).

4.3. Η επίδραση από τον τρόπο χρηματοδότησης της επένδυσης

Οι επιχειρήσεις με υψηλό βαθμό δανειακής επιβάρυνσης, κυρίως μακροπρόθεσμης μορφής, είναι δυνατόν να κερδίσουν από τον πληθωρισμό εξαιτίας της μείωσης των πραγματικών επιτοκίων. Αυτό δεν ισχύει για τις επιχειρήσεις που δεν έχουν δάνεια ή έχουν μικρού μεγέθους.

5. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

5.1 Διατήρηση της ακεραιότητας του ονομαστικού κεφαλαίου⁴⁵

Υπάρχει η αντίληψη ότι το ίδιο κεφάλαιο της επιχείρησης θα πρέπει να διατηρείται σταθερό σε ονομαστική αξία. Αυτό σημαίνει ότι ανεξάρτητα από τις μεταβολές που επέρχονται στην αγοραστική δύναμη του νομίσματος, το ίδιο κεφάλαιο θα πρέπει να μένει αριθμητικά αμετάβλητο. Η αντίληψη αυτή στηρίζεται στη νομοθετικά τεκμηριωμένη αρχή της σταθερότητας της νομισματικής μονάδας.

Οι οπαδοί της αντίληψης αυτής ονομάζονται «ονοματοκράτες» (nominalistes), διότι η κύρια αγωνία τους είναι η διατήρηση της ονομαστικής αξίας της περιουσίας της επιχείρησης. Αντιθέτως, οι οπαδοί της θεωρίας ότι θα πρέπει διαχρονικά να διατηρείται η πραγματική αξία της περιουσίας, λέγονται «ουσιοκράτες» (substantialistes). Η πρακτική αντιμετώπιση του ζητήματος σύμφωνα με τους ονοματοκράτες συνίσταται στη διατήρηση της ονομαστικής αξίας του κεφαλαίου όταν τα έσοδα που πραγματοποιεί η επιχείρηση καλύπτουν τα αντίστοιχα έξοδα υπολογισμένα με βάση τις ιστορικές τιμές κτήσης. Στη σύγκριση αυτή, δεν λαμβάνονται υπόψη οι αλλαγές στο επίπεδο του πληθωρισμού.

Την αντίληψη της διατήρησης του ονομαστικού κεφαλαίου, ακολουθούν και οι οπαδοί της λογιστικής του ιστορικού κόστους. Αλλά, υπό συνθήκες πληθωρισμού, το εισόδημα που προκύπτει με βάση τη λογιστική του ιστορικού κόστους δεν παρέχει τη δυνατότητα αντικατάστασης των κεφαλαίων και των στοιχείων της περιουσίας. Στην περίπτωση, μάλιστα, της κατανάλωσης του συνολικού κόστους, η δαπάνη κατανάλωσης του συνολικού εισοδήματος είναι μεγαλύτερη από το πραγματικό εισόδημα⁴⁶.

5.2. Διατήρηση της ακεραιότητας του οικονομικού⁴⁷ κεφαλαίου

⁴⁵ βλ. Σακέλη Εμμ. Ι., Λογιστική Πληθωρισμού, Δ' Έκδοση, Αθήνα 1993,σελ. 37-39.

⁴⁶ βλ. εισήγηση του καθηγητή Β. Σαρσέντη στο β' συνέδριο του Ι.Ο.Δ. , Αθήνα 1-6-1982.

⁴⁷ βλ. Σακέλη Εμμ. Ι., Λογιστική Πληθωρισμού, Δ' Έκδοση, Αθήνα 1993,σελ.39-41.

Κατά την αντίληψη αυτή, το ίδιο κεφάλαιο της επιχείρησης πρέπει να διατηρεί σταθερή την οικονομική του δύναμη. Αυτό σημαίνει ότι η γενική αγοραστική δύναμη της τελικής καθαρής θέσης μιας περιόδου, θα πρέπει να είναι τουλάχιστον ίση με την αγοραστική δύναμη της αρχικής καθαρής θέσης της περιόδου αυτής. Πρόκειται ουσιαστικά για τιμαριθμική διατήρηση του κεφαλαίου.

Η συγκεκριμένη άποψη υιοθετήθηκε από τους ιδιοκτήτες-κεφαλαιούχους της επιχείρησης, οι οποίοι επιθυμούν τα επενδεδυμένα κεφάλαια να διατηρούν την αγοραστική τους δύναμη (equity approach). Τη διατήρηση του οικονομικού κεφαλαίου πρότεινε αρχικά ο Schmalenbach κατά την εποχή που η Γερμανία αντιμετώπιζε καλπάζοντα πληθωρισμό. Πρότεινε την αναπροσαρμογή της καθαρής θέσης της επιχείρησης με βάση το δείκτη τιμών χονδρικής πώλησης. Από την αποτίμηση αυτή, προκύπτει μια ονομαστική υπεραξία που καταχωρείται σε υπολογαριασμό του λογαριασμού «κεφάλαιο» με τον τίτλο «νομισματική ευθυγράμμιση». Μόνο το παραπάνω ενδεχόμενο πλεόνασμα από την υπεραξία αυτή αποτελεί πραγματικό κέρδος. Την εν λόγω άποψη υιοθετεί και το Financial Standards Board (Η.Π.Α.).

Το βασικό μειονέκτημα της παραπάνω θεωρίας, είναι ότι λαμβάνει υπόψη μόνο τη μεταβολή του γενικού επιπέδου των τιμών. Δηλαδή, αγνοεί τις ειδικές τιμές των κατεχόμενων και πωληθέντων από την επιχείρηση αγαθών. Βέβαια, εάν οι ειδικές τιμές των πωληθέντων δεν υπερβαίνουν τις προσαρμοσμένες τιμαριθμικά τιμές κτήσης, τότε δεν ανακύπτουν βλαβερές συνέπειες για την επιχείρηση. Αν όμως οι ειδικές τιμές των πωληθέντων έχουν αυξηθεί με ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό του πληθωρισμού, είναι προφανές ότι η επιχείρηση θα απωλέσει μέρος της δυναμικότητάς της.

Για να αποφευχθεί το παραπάνω μειονέκτημα της θεωρίας της διατήρησης της αγοραστικής δύναμης, οι σύγχρονοι υποστηρικτές της δέχονται τα ακόλουθα:

- Επανεμφανίζουν τα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης (κεφάλαιο που εισέφεραν οι ιδιοκτήτες + συσσωρευμένα κέρδη) σε όρους τρέχουσας γενικής αγοραστικής δύναμης, για να δείξουν ποιο είναι το οικονομικά ισοδύναμο ποσό αυτών.
- Αναπροσαρμόζουν την αξία των πραγματικών στοιχείων, με βάση τις ειδικές τιμές τους, για να κάνουν δυνατό τον υπολογισμό κυρίως των αποσβέσεων και του κόστους των πωληθέντων που πρέπει να βαρύνουν το εισόδημα.
- Συγκρίνουν τα πιο πάνω προσαρμοσμένα ίδια κεφάλαια με την αξία των προσαρμοσμένων στοιχείων (η προσαρμογή είναι αναγκαία μόνο για τα πραγματικά στοιχεία), για να δουν αν η αγοραστική δύναμη των κεφαλαίων που έχουν διατεθεί στην επιχείρηση έχει πράγματι διατηρηθεί. Ορισμένες μέθοδοι της λογιστικής του πληθωρισμού, κάνουν τον υπολογισμό αυτό για να γίνει δυνατή η σύγκριση μεταξύ της αξίας των ενεργητικών στοιχείων σε όρους γενικής αγοραστικής δύναμης και της αξίας των ίδιων στοιχείων σε τρέχον κόστος. Άλλες μέθοδοι, που αναγνωρίζουν εισόδημα μετά τη διατήρηση της ακεραιότητας της αγοραστικής δύναμης των κεφαλαίων των μετόχων, μεταχειρίζονται

τη διαφορά μεταξύ των δύο αυτών ποσών σαν κέρδος ή ζημία που διανέμεται ή βαραίνει τους μετόχους⁴⁸.

Συμπέρασμα: Από τα πρώτα στάδια της ύπαρξης ενός επενδυτικού σχεδίου, ανακύπτει το ζήτημα της διατήρησης της ακεραιότητας των επενδεδυμένων κεφαλαίων. Επειδή ο πληθωρισμός επενεργεί αρνητικά στην αγοραστική δύναμη του νομίσματος, το θέμα της διατήρησης των κεφαλαίων αντι-μετωπίζεται θεωρητικά και πρακτικά με δύο προσεγγίσεις.

Κατά την πρώτη προσέγγιση, επιχειρείται η διατήρηση της ονομαστικής αξίας του κεφαλαίου. Στην προσέγγιση αυτή, δεν λαμβάνεται υπόψη το γενικό επίπεδο των τιμών και οι διαχρονικές μεταβολές του. Αυτή την προσέγγιση χρησιμοποιεί και η λογιστική κόστους.

Σύμφωνα με τη δεύτερη προσέγγιση, επιδιώκεται η διατήρηση της οικονομικής δύναμης του κεφαλαίου. Σε αυτή την περίπτωση, ο πληθωρισμός λαμβάνεται σοβαρά υπόψη και ουσιαστικά επιχειρείται μια τιμαριθμική διατήρηση του κεφαλαίου. Συνεπώς, για την αξιολόγηση της καθαρής θέσης ενός επενδυτικού σχεδίου, είναι χρήσιμο να υιοθετηθεί με σαφήνεια μια εκ των μεθόδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

1. ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΣ ΧΡΗΣΕΩΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η βασική επιδίωξη της χρηματοοικονομικής λειτουργίας κάθε επιχείρησης είναι η μεγιστοποίηση της αξίας της. Συνεπώς, όλες οι ομάδες ενδιαφέροντος (διευθυντές, στελέχη, μέτοχοι) στοχεύουν με τις ενέργειες τους στην ικανοποίηση των επιδιώξεων των μετόχων, που συνήθως εκφράζεται με την εξασφάλιση υψηλότερων μερισμάτων.

Ο δείκτης που, ως επί το πλείστον, αντικατοπτρίζει την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η παρούσα αξία των μελλοντικών μερισμάτων για δεδομένο αριθμό περιόδων, αυξημένη κατά το μέγεθος των ιδίων κεφαλαίων στο τέλος της προκαθορισμένης διάρκειας.

Ανάμεσα στους πολλούς παράγοντες που διαμορφώνουν την επενδυτική συμπεριφορά των ιδυνόντων είναι και το κόστος χρήσεως του κεφαλαίου. Η επιχείρηση έχει την δυνατότητα να χρηματοδοτεί ένα σημαντικό μέρος των επενδυτικών της σχεδίων με τον δανεισμό. Υπόκειται όμως σε άμεση φορολογία των καθαρών της κερδών, όπως αυτά υπολογίζονται έπειτα από την αφαίρεση των αποσβέσεων και των τόκων των δανειακών κεφαλαίων. Επομένως, είναι πάρα πολύ σημαντικό, κατά την εκπόνηση οποιασδήποτε μελέτης σκοπιμότητας να εξετάζουμε το κόστος χρήσεως κεφαλαίου εστιάζοντας στους

⁴⁸ βλ. Λογιστικό Πρότυπο Νο 15 “Information Reflecting the Effects of Changing Prices”.

παράγοντες που το επηρεάζουν. Ο πληθωρισμός των τιμών είναι ένας κρίσιμος παράγοντας που υπεισέρχεται στην διαμόρφωση του κόστους κεφαλαίου, όπως θα αναλυθεί σε μεταγενέστερο τμήμα της εργασίας.

2. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ

Ο πληθωρισμός ασκεί σημαντική επίδραση στο τραπεζικό σύστημα⁴⁹, γεγονός που θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη του ο μελετητής. Η βασική πηγή κερδών για τις εμπορικές τράπεζες είναι η διαφορά (spread) μεταξύ των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι ειδικά στην περίπτωση των ελληνικών τραπεζών, πάνω από το 80% του συνόλου του παθητικού τους αποτελείται από καταθέσεις, ενώ το ποσοστό συμμετοχής των ιδίων κεφαλαίων και αποθεματικών τους βρίσκεται στο 4% του συνολικού παθητικού. Βασικά, λοιπόν, οι τράπεζες ενδιαφέρονται να προσελκύσουν όσο το δυνατόν υψηλότερες καταθέσεις.

Το πρόβλημα για τις τράπεζες προκύπτει όταν τα ετήσια επιτόκια καταθέσεων είναι χαμηλότερα από το ετήσιο ύψος του πληθωρισμού. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την άμεση επενδυτική αντίδραση, με απόσυρση των καταθέσεων από τις τράπεζες και συνεπώς τη μείωση των χρηματικών διαθεσίμων τους.

Για την αποφυγή του ανωτέρω φαινομένου, οι τράπεζες ανεβάζουν τα επιτόκια καταθέσεων για να δελεάσουν τους αποταμιευτές. Η αντίδραση των αποταμιευτών εξηγείται από το γεγονός ότι σε περιόδους έντονου πληθωρισμού, παρατηρείται ραγδαία μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος. Έτσι, δημιουργείται η τάση για απαλλαγή από το χάρτινο χρήμα και αγορά διαρκών καταναλωτικών ειδών που θα αντέξουν στο χρόνο (σπίτια, κοσμήματα, γη κ.α).

Αφού, όπως προείπαμε, οι τράπεζες έχουν κέρδη από το spread των επιτοκίων, είναι φανερό ότι θέλουν να το διατηρούν σχετικά σταθερό. Έτσι, παράλληλα με την άνοδο των επιτοκίων καταθέσεων αναγκαστικά επέρχεται και η άνοδος των επιτοκίων χορηγήσεων. Η ύψωση των επιτοκίων χορηγήσεων οδηγεί στην αύξηση των χρηματοοικονομικών δαπανών των επιχειρήσεων και την επιδείνωση των όρων δανεισμού τους.

Κάτω από αυτές τις ιδιόμορφες συνθήκες, αναζητείται ο άριστος συνδυασμός ιδίων προς ξένα κεφάλαια κατά την κατάρτιση της μελέτης σκοπιμότητας. Πρόκειται για πολύ σημαντική επίδραση, καθώς η αγνόησή της μπορεί να οδηγήσει σε παταγώδη αποτυχία ολόκληρης της επένδυσης, για το λόγο ότι δύναται να επηρεάσει το συνολικό κύκλο εργασιών της επιχείρησης. Ο μελετητής θα πρέπει να είναι πολύ προσεκτικός όταν υπολογίζει τα χρηματοοικονομικά έξοδα της επιχείρησης, αλλά και τις καθαρές παρούσες αξίες των προβλεπόμενων εσόδων.

⁴⁹ Στεριώτης Κίμωνας, Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικό», Αθήνα 1986, σελ. 68-75.

Οι τραπεζικές καταθέσεις, είναι δυνατό να αυξηθούν χωρίς την ύψωση των επιτοκίων καταθέσεων εάν συντρέχουν ιδιαίτερες προϋποθέσεις. Τέτοιες προϋποθέσεις είναι οι ακόλουθες:

- Όταν το επίκεντρο του πληθωρισμού βρίσκεται στα διαρκή καταναλωτικά αγαθά. Σε αυτή την περίπτωση, η ραγδαία άνοδος των τιμών των διαρκών αγαθών αποθαρρύνει τους καταναλωτές. Προκαλείται μείωση της ζήτησης τους και αναζήτηση του υψηλότερου επιτοκίου για κατάθεση στην τράπεζα.
- Υπάρχει αβέβαιο οικονομικό μέλλον. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να φροντίζουν οι αποταμιευτές να διατηρούν χρηματικά διαθέσιμα τα οποία θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν ανά πάσα στιγμή. Τα διαρκή αγαθά δεν ρευστοποιούνται άμεσα και συνεπώς θα εμφανίζουν μικρή ζήτηση σε τέτοιες συνθήκες.
- Όταν υπάρχει έντονη προσέλευση ξένων καταθετών από τις ελληνικές τράπεζες, με αποτέλεσμα το παθητικό τους να ενισχύεται σε μεγάλο βαθμό από συναλλαγματικά διαθέσιμα. Βέβαια, αυτή η επίδραση είναι πρόσκαιρη. Καθώς, οι ξένοι επενδυτές αντιλαμβάνονται τη μείωση της εσωτερικής αξίας του νομίσματος που προκαλείται από τον υψηλό πληθωρισμό, προσπαθούν να απαλλαγούν από το νόμισμα αυτό.

2.1. Επιπτώσεις του πληθωρισμού στο ύψος του επιτοκίου δανεισμού

Το ύψος του πληθωρισμού, επηρεάζει και το πραγματικό ύψος των δανείων μιας επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να πούμε ότι η πραγματική αξία των δανείων μειώνεται κατά το ποσό της αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών. Μια αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών κατά ένα ποσοστό π , αποφέρει όφελος ίσο προς το π του χρέους της επιχείρησης. Αυτό το όφελος εκλαμβάνεται ως μείωση του πραγματικού κόστους των δανειακών κεφαλαίων. Το πραγματικό επιτόκιο δανεισμού μετά από την άνοδο των τιμών, θα ισούται με το ονομαστικό επιτόκιο μείον το επίπεδο του πληθωρισμού.

Η επίδραση αυτή στο επιτόκιο δανεισμού υφίσταται στην περίπτωση που δεν υπάρχει παράλληλη αύξηση του ονομαστικού επιτοκίου δανεισμού προσαρμοσμένη στην αύξηση του ρυθμού του πληθωρισμού. Διότι, στην περίπτωση που οι δανειστές της επιχείρησης είναι σε θέση να εκτιμήσουν σωστά το ύψος του προσδοκώμενου πληθωρισμού, μπορούν να ενσωματώσουν στο ονομαστικό επιτόκιο ένα ειδικό ασφάλιστρο έναντι της απώλειας αγοραστικής δύναμης.

Η αντίδραση των δανειστών θα έχει ως αποτέλεσμα κάθε αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών να ακολουθείται από ύψωση των ονομαστικών επιτοκίων. Αυτό για την επιχείρηση συνεπάγεται μείωση του ποσοστού απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων.

Η εμπειρία μέχρι στιγμής φανερώνει πως οι προσαρμογές των ονομαστικών επιτοκίων στις αυξομειώσεις του πληθωρισμού, εμφανίζουν χρονικές υστερήσεις και δεν είναι τέλειες. Συνεπώς, μια επιτάχυνση του

πληθωρισμού συνοδεύεται από μικρότερη ύψωση του επιτοκίου. Αντιθέτως, μια επιβράδυνση του πληθωρισμού, εμφανίζεται πολύ αργά στο ύψος του επιτοκίου.

3. ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΧΡΗΣΕΩΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΤΟ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ

Όταν αναφερόμαστε στο κόστος χρήσεως του κεφαλαίου, εννοούμε την χρηματική επιβάρυνση την οποία συνεπάγεται η απόκτηση και χρήση μιας μονάδας πραγματικού κεφαλαίου.

Το κόστος χρήσεως κεφαλαίου εκφράζεται με τον ακόλουθο τύπο:

$$C = i \cdot p_k + \delta \cdot p_k - \dot{p}_k \cdot p_k = (i + \delta - k) \cdot p_k$$

Όπου: p_k = τιμή κτήσης μιας μονάδας πραγματικού κεφαλαίου.

$$i \cdot p_k = \text{ετήσιοι τόκοι ποσού κεφαλαίου}$$

(δηλαδή, i είναι το ετήσιο επιτόκιο).

$$\delta \cdot p_k = \text{η ετήσια απόσβεση του εν λόγω κεφαλαίου}$$

(δ είναι ο συντελεστής απόσβεσης).

$$\dot{p}_k = \text{η μελλοντική ετήσια ποσοστιαία αύξηση της τιμής των αγαθών}$$

επένδυσης.

$$\dot{p}_k \cdot p_k = \text{η υπεραξία του κεφαλαίου στο τέλος του έτους ως συνέπεια της}$$

αύξησης των τιμών. Η υπεραξία αυτή αφαιρείται από το άθροισμα

των δύο στοιχείων κόστους.

Η επιχείρηση επιτυγχάνει το μέγιστο κέρδος όταν το μέγεθος του χρησι-μοποιούμενου πραγματικού κεφαλαίου είναι τέτοιο ώστε το οριακό κόστος χρήσης του κεφαλαίου να ισούται με την οριακή αποδοτικότητα του.

Επομένως, όπως μας δείχνει η ανωτέρω σχέση, το κόστος χρήσεως κεφαλαίου επηρεάζεται από το ύψος του επιτοκίου, από τον συντελεστή απόσβεσης και από το ύψος του ετήσιου πληθωρισμού.

Σήμερα, με τις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν στις αγορές, η πραγματοποίηση των επενδύσεων και η αύξηση της παραγωγής δεν περιορίζονται από ανεπάρκεια της ζήτησης. Αυτό συμβαίνει διότι δημιουργήθηκε η ευρωπαϊκή αγορά που επεκτείνει πάρα πολύ τον χώρο δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων. Από τη στιγμή που έχει εξασφαλιστεί διαρκής ζήτηση, η πραγματοποίηση και η επιτυχία μιας επένδυσης θα εξαρτηθεί από την αποδοτικότητα της σε σχέση με το κόστος κεφαλαίου και τον επενδυτικό κίνδυνο.

Τα κεφάλαια που αποκτούνται για την χρηματοδότηση μιας επένδυσης, μπορούν να προέλθουν από δανεισμό, από τα μη διανεμηθέντα κέρδη ή από την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της επιχείρησης. Κάθε σύγχρονη επιχείρηση που θέλει να επιβιώσει σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον, θα πρέπει να γνωρίζει το κόστος χρήσης κεφαλαίου προκειμένου να λάβει όλες εκείνες τις αποφάσεις που θα την οδηγήσουν στην πλήρη αξιοποίηση του παραγωγικού της κεφαλαίου.

4. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Αυτό που ενδιαφέρει τον μελετητή, είναι εάν το ύψος του προσδοκώμενου πληθωρισμού θα πρέπει ή όχι να επηρεάζει τις επενδυτικές αποφάσεις. Για την παρακάτω ανάλυση, θα θεωρήσουμε ότι ο πληθωρισμός είναι ενσωματωμένος στα ονομαστικά επιτόκια.

Υποθέτουμε ότι ο προσδοκώμενος ρυθμός πληθωρισμού ε είναι ίσος με το ποσοστό αύξησης της τιμής

των αγαθών επένδυσης, $\frac{\dot{P}_k}{P_k}$. Το κόστος χρήσεως του κεφαλαίου δίνεται από τον ακόλουθο τύπο⁵⁰:

$$C = \frac{P_k}{p} \cdot \left(r + \delta' - \frac{P_k}{P_k} \right) \cdot \left(\frac{j + \delta}{r + \delta} \right)$$

Η σχέση αυτή, μας δείχνει ότι εάν τα ονομαστικά επιτόκια είναι ίσα προς τα πραγματικά, αυξημένα με τον

ρυθμό του πληθωρισμού $\varepsilon = \frac{\dot{P}_k}{P_k}$, τότε το κόστος χρήσεως του κεφαλαίου δεν επηρεάζεται από τον

πληθωρισμό.

Εάν, όμως, προχωρήσουμε λίγο την ανάλυση, θα οδηγηθούμε σε διαφορετικά συμπεράσματα. Η ανωτέρω σχέση μπορεί να γραφτεί και ως εξής:

$$C = \pi \cdot \left\{ \left(j - \frac{\dot{P}_k}{p} + \delta' \right) - \frac{(j - r) \cdot \left(\delta + \frac{\dot{P}_k}{P_k} - \delta' \right)}{(r + \delta)} \right\}$$

δ' = το πραγματικό ποσοστό φθοράς και απαξίωσης του κεφαλαίου.

δ = το φορολογικό ποσοστό απόσβεσης του κεφαλαίου.

⁵⁰ βλ. Δελής Κ., Χεβάς Δ., Μπουφούνου Π., Ντελκός Κ., Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως, Το κόστος χρήσεως κεφαλαίου στην Ελληνική βιομηχανία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995, σελ. 32-35.

r = το επιτόκιο που εκφράζει την επιθυμητή από τους μετόχους απόδοση των κεφαλαίων.

i = το επιτόκιο δανεισμού ή το κόστος του δανειακού κεφαλαίου.

j = μέσο σταθμικό κόστος κεφαλαίου.

Όπου π = ο σταθερός λόγος P_{kt} / P_t (με δεκτή την παραδοχή ότι οι τιμές των αγαθών επένδυσης αυξάνονται με ρυθμό ίσο προς εκείνον του γενικού επιπέδου των τιμών).

Παρά το γεγονός ότι τα επιτόκια i και r είναι ίσα προς τα πραγματικά επιτόκια αυξημένα κατά $\frac{\dot{P}_k}{P_k}$, το

μέσο σταθμικό ονομαστικό επιτόκιο j είναι αυξημένο κατά περισσότερο από $\frac{\dot{P}_k}{P_k}$ ποσοστιαίες μονάδες.

Αυτό συμβαίνει επειδή το άθροισμα των συντελεστών στάθμισης $(1-\kappa)$ και κ/β των ονομαστικών επιτοκίων i και r είναι μεγαλύτερο της μονάδας.

Για δεδομένα πραγματικά επιτόκια \hat{i} και \hat{r} , τα ονομαστικά επιτόκια είναι $(\hat{i} + \varepsilon)$ και $(\hat{r} + \varepsilon) / \beta$, όπου ε ο ρυθμός του πληθωρισμού. Το μέσο σταθμικό ονομαστικό επιτόκιο j είναι:

$$j = (1-\kappa) \cdot i + \frac{\kappa \cdot r}{\beta} = (1-\kappa) \cdot (\hat{i} + \varepsilon) + \frac{\kappa}{\beta} \cdot (\hat{r} + \varepsilon) = (1-\kappa) \cdot \hat{i} + \frac{\kappa}{\beta} \cdot \hat{r} + \varepsilon + \varepsilon \cdot \kappa \frac{1-\beta}{\beta}$$

$(1-\beta)$ = το ποσοστό φορολόγησης των καθαρών κερδών.

Η παραπάνω ανάλυση μας αποδεικνύει ότι το πραγματικό σταθμικό επιτόκιο προσαυξάνεται περισσότερο από το ρυθμό του πληθωρισμού. Όσο μεγαλύτερο είναι το κ (= κεφάλαιο επιχείρησης), τόσο μικρότερη είναι η επίδραση του πληθωρισμού στο κόστος χρήσεως του κεφαλαίου.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε τα ακόλουθα: Κατά την στιγμή που λαμβάνεται μια επενδυτική απόφαση, η αύξηση του προσδοκώμενου πληθωρισμού οδηγεί στην αύξηση του μέσου σταθμικού κόστους κεφαλαίου j , κατά ποσό μεγαλύτερο από την αύξηση του πληθωρισμού. Αυτό είναι αποτέλεσμα

της φορολογίας των κερδών. Εάν το $\beta = 1$ τότε το κλάσμα $\frac{1-\beta}{\beta}$ δεν επηρεάζει την σχέση και το μέσο

ονομαστικό επιτόκιο είναι ίσο με το μέσο πραγματικό, ενώ το ποσοστό της αύξησης του πληθωρισμού συνοδεύεται από μικρότερη ύψωση του επιτοκίου. Αντιθέτως, μια επιβράδυνση του πληθωρισμού, εμφανίζεται πολύ αργά στο ύψος του επιτοκίου.

5. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΠΑΓΙΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Ως γνωστόν, η αναγραφή των στοιχείων του παγίου⁵¹ ενεργητικού στις λογιστικές καταστάσεις, γίνεται με την ιστορική τιμή κτήσης τους. Όμως, αυτή η αξία δεν αντιπροσωπεύει την τρέχουσα από την στιγμή που δεν περιλαμβάνει τις αλλαγές που συντελούνται στο γενικό επίπεδο των τιμών. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, η αξία της επιχείρησης να εμφανίζεται υποτιμημένη και οι αποσβέσεις για την ανανέωση του εξοπλισμού πολύ μικρότερες.

Έτσι, εμφανίζονται διογκωμένα λογιστικά κέρδη και φόροι που δεν μπορούν εύκολα να δικαιολογηθούν με πραγματικούς όρους. Αυτή η αρνητική επίδραση, αντιμετωπίζεται εν μέρει από την αντιμετώπιση των φορολογικών αρχών, οι οποίες αποσβένουν τα πάγια στοιχεία σε προγενέστερο χρόνο από την ωφέλιμη ζωή τους.

Από την άλλη μεριά, τα λογιστικά κέρδη εξαρτώνται από την μέθοδο υπολογισμού της αξίας των αποθεμάτων. Ανάλογα με την μέθοδο που χρησιμοποιείται, η μεταβολή του ρυθμού του πληθωρισμού επηρεάζει και την αξία των αποθεμάτων και είναι δυνατόν να οδηγήσει σε πληρωμή φόρων που να μην αντιστοιχεί σε πραγματική υπεραξία.

Οι φορολογικές αρχές συστήνουν στις επιχειρήσεις να προβαίνουν σε περιοδική επανεκτίμηση των παγίων περιουσιακών τους στοιχείων. Επίσης, από το 1992 με τον Ν. 2065/1992, έχει γίνει υποχρεωτική η αναπροσαρμογή της αξίας των γηπέδων και των κτηρίων κάθε τρία χρόνια.

6. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ⁵²

Οι επιχειρήσεις κατά την διάρκεια των δραστηριοτήτων τους παρέχουν πιστώσεις στους πελάτες τους ή σε διάφορους άλλους χρεώστες. Αυτές οι πιστώσεις σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να είναι και άτοκες. Επίσης, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν κεφάλαια προμηθευτών τους και άλλων πιστωτών τους.

Όταν βρισκόμαστε σε περιόδους υψηλού πληθωρισμού, η παροχή άτοκων πιστώσεων συνεπάγεται ζημία για την επιχείρηση. Αυτό συμβαίνει επειδή η μεταφορά του ποσού σε μελλοντικό χρόνο χωρίς να ληφθεί υπόψη το επίπεδο του πληθωρισμού, μειώνει την αγοραστική του αξία.

Αντιθέτως, η εξασφάλιση άτοκων πιστώσεων από την ίδια την επιχείρηση, της αποφέρει κάποιο κέρδος. Το βασικό μειονέκτημα του φορολογικού συστήματος είναι ότι δεν μπορεί να προσδιορίσει επακριβώς το λογιστικό και το φορολογικό εισόδημα, καθώς και το όφελος ή τη ζημία που συνεπάγεται για την επιχείρηση η επίδραση του πληθωρισμού.

⁵¹ Δελής Κ., Χεβάς Δ., Μπουφούνου Π., Ντελκής Κ., Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως, Το κόστος χρήσεως κεφαλαίου στην Ελληνική βιομηχανία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995, σελ. 75.

⁵² Δελής Κ., Χεβάς Δ., Μπουφούνου Π., Ντελκής Κ., Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως, Το κόστος χρήσεως κεφαλαίου στην Ελληνική βιομηχανία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995, σελ. 76.

Σε αυτό το σημείο εμφανίζεται για μια ακόμη φορά η μεγάλη σημασία της πιστωτικής πολιτικής για κάθε επιχείρηση. Πολλές επιχειρήσεις, με στόχο να πραγματοποιήσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερες πωλήσεις, χορηγούν πιστώσεις που στο τέλος αφήνουν σημαντικές απώλειες κερδών. Η αδυναμία από την πλευρά των επιχειρήσεων να εισπράξουν τους λογαριασμούς απαιτήσεων τους ή η απώλεια εισοδήματος εξαιτίας του πληθωρισμού, οδηγεί σε έλλειψη μετρητών και σε ανεπάρκεια επενδύσεων σε αποθέματα. Κατά την διαδικασία εκπόνησης μιας μελέτης, δεν είναι πάντα εύκολο να προκαθοριστεί μια συγκεκριμένη πιστωτική πολιτική. Ο λόγος είναι ότι το ύψος των εμπορικών πιστώσεων διαφέρει ανάλογα με τον κλάδο της οικονομίας και το στάδιο του χρηματοοικονομικού κύκλου ζωής της επιχείρησης.

Γενικά, θα μπορούσαμε να πούμε πως το συνολικό ποσό των εμπορικών πιστώσεων καθορίζεται από το ύψος των πωλήσεων με πίστωση και από την μέση περίοδο είσπραξης.

7. ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η οικονομική αποδοτικότητα⁵³ μιας επιχείρησης, δίνεται από τον ακόλουθο τύπο:

$$\text{Οικον. Αποδ.} = \frac{\text{ΚΕΡΔΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ}}{\text{ΑΞΙΑ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ}}$$

Ο πληθωρισμός αναφέρεται στις τιμές όλων των αγαθών χωρίς να γίνεται διάκριση. Επομένως, η αύξηση των τιμών των αγαθών που παράγονται από την επιχείρηση (εκροές) είναι ισόποση με την αύξηση των αγαθών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία (εισροές). Όπως παρατηρούμε, ο αριθμητής και ο παρονομαστής του κλάσματος της οικονομικής αποδοτικότητας μεταβάλλονται κατά το ίδιο ποσοστό. Συνεπώς ο λόγος του κλάσματος παραμένει αμετάβλητος.

Συμπερασματικά, η οικονομική αποδοτικότητα της επιχείρησης είναι ένα πραγματικό μέγεθος που δεν επηρεάζεται από τις ονομαστικές τιμές και το εκάστοτε ύψος του πληθωρισμού. Αυτό ισχύει με την παραδοχή ότι η αύξηση των τιμών όλων των αγαθών είναι ισόποση και γίνεται αυτόματα. Στην περίπτωση που κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει ή παρατηρείται χρονική υστέρηση στην αύξηση της τιμής κάποιων αγαθών, τότε ο πληθωρισμός μπορεί να επηρεάσει την οικονομική αποδοτικότητα της επιχείρησης.

8. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Η ύπαρξη του πληθωρισμού επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό το ποσοστό απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων⁵⁴.

Αυτό συμβαίνει για δύο βασικούς λόγους:

α) Ο πληθωρισμός συνεπάγεται μείωση της πραγματικής αξίας του χρέους.

⁵³ Δελής Κ., Χεβιάς Δ., Μπουφούνου Π., Ντελκής Κ., ό.π. σελ. 76.

⁵⁴ Δελής Κ., Χεβιάς Δ., Μπουφούνου Π., Ντελκής Κ., Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως, Το κόστος χρήσεως κεφαλαίου στην Ελληνική βιομηχανία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995, σελ. 77-78.

β) Οι τόκοι εκπίπτουν από τα κέρδη για τον υπολογισμό των φορολογικών κερδών και των κερδών που περιέχονται στο ίδιο κεφάλαιο. Η αφαίρεση των τόκων από τα κέρδη, για τον ακριβή υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματος, έχει ως αποτέλεσμα την πληρωμή χαμηλότερου ύψους φόρων.

Η σχέση που συνδέει το ποσοστό απόδοσης των ίδιων κεφαλαίων με την οικονομική αποδοτικότητα της

επιχείρησης και το ύψος του επιτοκίου είναι η ακόλουθη: $r = p + (p - i) \frac{E}{F}$, όπου :

r , είναι η ποσοστιαία απόδοση των ίδιων κεφαλαίων.

p , είναι η ποσοστιαία απόδοση των συνολικών κεφαλαίων.

i , είναι το επιτόκιο των δανειακών κεφαλαίων.

E , είναι το σύνολο των δανειακών κεφαλαίων.

F , είναι το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων.

Εάν τα κέρδη προ τόκων είναι ίσα προς R , οι τόκοι iE και το ποσοστό του φόρου a , τότε οι πληρωτέοι φόροι ανέρχονται σε $a \cdot (R - iE)$. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι είναι μικρότεροι κατά το ποσό aiE . Το ποσό αυτό aiE , καλείται “εξοικονόμηση τόκου” και μπορεί να θεωρηθεί ως δανεισμός με χαμηλότερο επιτόκιο, ίσο με $(1 - a) \cdot i$.

Στην περίπτωση που λάβουμε υπόψη μας το ρυθμό του πληθωρισμού (\dot{p}) και το ποσοστό του φόρου (t), το οποίο υπολογίζεται επί των κερδών προ αφαιρέσεως των τόκων, επί του συνόλου των απασχολούμενων κεφαλαίων, η προηγούμενη σχέση του ποσοστού απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων

μπορεί να γραφτεί:

$$r = (p - t) + \{(p - t) - [(1 - a) \cdot i - \dot{p}]\} \cdot \frac{E}{F}$$

Συμπέρασμα: Από την ανωτέρω ανάλυση, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο πληθωρισμός και η φορολογία επηρεάζουν σημαντικά την επίδραση του συντελεστή μόχλευσης. Αυτό μεταφράζεται σε χαμηλότερο επιτόκιο δανεισμού. Παρατηρούμε ότι με τη συμβολή του πληθωρισμού (\dot{p}) και του φόρου (t), το επιτόκιο δανεισμού είναι $[(1 - a) \cdot i - \dot{p}]$, αρκετά χαμηλότερο από το αρχικό επιτόκιο i . Αυτό συμβαίνει εξαιτίας του συστήματος φορολογίας των κερδών και της μείωσης της αξίας του χρέους ως συνέπεια του πληθωρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε αυτό το σημείο είναι χρήσιμο να αναφέρουμε κάποια συμπεράσματα, όπως αυτά προκύπτουν από την εξέλιξη της εργασίας:

- Ο πληθωρισμός θεωρείται μείζον πρόβλημα για μια οικονομία, καθώς μειώνει την αγοραστική αξία του χρήματος. Ως πληθωρισμός ορίζεται το φαινόμενο της συνεχούς ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών. Τα πιο βασικά αίτια της δημιουργίας του είναι: η πλεονάζουσα ζήτηση, το αυξημένο κόστος παραγωγής, τα υπερκανονικά κέρδη των επιχειρήσεων και η αύξηση των τιμών των εισαγόμενων αγαθών. Η αντιμετώπιση του είναι ιδιαίτερα δυσχερής και συνήθως είναι αποτέλεσμα συστατικής δημοσιονομικής πολιτικής.
- Η μελέτη σκοπιμότητας μειώνει τον επιχειρηματικό κίνδυνο κατά την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών. Η εκπόνηση της εντοπίζεται στην προεπενδυτική φάση ενός σχεδίου. Πρόκειται για μια εμπειριστατωμένη ανάλυση του γενικότερου περιβάλλοντος που καταλήγει σε συγκεκριμένα πορίσματα για την διενέργεια της επενδυτικής δραστηριότητας. Καθώς αναφέρεται σε μια κατά βάση οικονομική διαδικασία (την επένδυση), επηρεάζεται από κρίσιμους οικονομικούς παράγοντες μεταξύ των οποίων είναι και ο πληθωρισμός.

Τα βασικότερα σημεία στα οποία εντοπίζεται ο πληθωρισμός μέσα στη μελέτη σκοπιμότητας είναι τα ακόλουθα:

- Στην ανάλυση της αγοράς και του μάρκετινγκ, ο πληθωρισμός βρίσκεται στο οικονομικό περιβάλλον και επηρεάζει το γενικότερο εξωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων. Η εμφάνιση του διαμορφώνει την πολιτική των επιχειρήσεων, καθώς καθιστά το οικονομικό περιβάλλον της δραστηριοποίησης τους ιδιαίτερα ανταγωνιστικό και εχθρικό. Επίσης, ο πληθωρισμός ανήκει στους εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Από την άλλη πλευρά, ο πληθωρισμός διαμορφώνει την καταναλωτική συμπεριφορά. Αν θεωρήσουμε την κατανάλωση ως άμεση συνέχεια της ζήτησης (ο προσδιορισμός της οποίας είναι πολύ σημαντικός για τις επιχειρήσεις), συμπεραίνουμε τη σημασία του στην ανάλυση της αγοράς και του μάρκετινγκ. Από το σύνολο των υποδειγμάτων καταναλωτικής συμπεριφοράς, αυτό που επηρεάζεται περισσότερο από τον πληθωρισμό είναι το υπόδειγμα του «οικονομικού ανθρώπου».
- Ο πληθωρισμός ασκεί μειωτικές επιδράσεις στο εισόδημα των ατόμων. Σε περιόδους έντονου πληθωρισμού πλήττεται περισσότερο το εισόδημα που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα (discretionary income). Αυτό συμβαίνει διότι το πραγματικό εισόδημα μειώνεται, ενώ συνεχώς αυξάνονται οι φόροι. Με τη μείωση του προσωπικού διαθέσιμου εισοδήματος και την αύξηση της δαπάνης για την αγορά των βασικών αγαθών, επέρχεται η μείωση του εισοδήματος που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα, επηρεάζοντας τις καταναλωτικές επιλογές των ατόμων. Αφού ο πληθωρισμός ασκεί τέτοιο

επηρεασμό στις καταναλωτικές επιλογές, τα άτομα προσπαθούν να προβλέψουν το μελλοντικό επίπεδο των τιμών. Υπάρχουν διάφορες θεωρίες που εξηγούν τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα διαμορφώνουν τις προβλέψεις τους. Πιο αντιπροσωπευτική είναι η θεωρία των ορθολογικών προσδοκιών.

- Κατά την ανάλυση των πρώτων υλών και των λοιπών εφοδίων, δια-πιστώνεται ότι ο πληθωρισμός μεταβάλλει τις ισοτιμίες των νομισμάτων επιδρώντας αυξητικά στο κόστος των πρώτων υλών. Αυτό ισχύει με την προϋπόθεση ότι οι λοιποί παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τις συναλλαγματικές ισοτιμίες παραμένουν σταθεροί.
- Για τον τομέα της τεχνολογίας μπορούμε να πούμε ότι η χρήση της νέας τεχνολογίας μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγή του τρόπου χρησιμοποίησης των παραγωγικών συντελεστών και στη δημιουργία διαρθρωτικής ανεργίας. Ως συνέπεια, έχουμε την αύξηση της τιμής του συντελεστή που ζητείται περισσότερο και που βρίσκεται σε σχετική στενότητα. Η αύξηση αυτή μπορεί να συμπαρασύρει όλες τις τιμές προς τα πάνω ανάλογα με την ένταση και την ευρύτητα της χρήσης της τεχνολογίας. Επίσης, η αύξηση της τιμής του τελικού προϊόντος της τεχνολογίας είναι απόρροια της αύξησης της τιμής του συντελεστή εργασία, του κόστους των πρώτων υλών και του κόστους χρήσεως κεφαλαίου. Οι αυξήσεις αυτές έχουν ως συνέπεια την αύξηση της τελικής τιμής του τεχνολογικού προϊόντος εξαιτίας της προσπάθειας των παραγωγών να μετακυλιστεί το βάρος των αυξήσεων στο χρήστη-καταναλωτή. Όταν δεν συντρέχουν οι ανωτέρω συνθήκες, η τεχνολογία μπορεί να επιφέρει πτώση των τιμών μέσω της μείωσης του κόστους παραγωγής.
- Σε ότι αφορά στην οργάνωση της μονάδας και τα γενικά έξοδα, παρατηρείται το φαινόμενο ο πληθωρισμός να αλλοιώνει διαχρονικά τις σχετικές αξίες και να οδηγεί σε εσφαλμένα συμπεράσματα. Η μέθοδος του ιστορικού κόστους και οι περισσότερες λογιστικές αρχές αδυνατούν να εμφανίσουν τρέχουσες οικονομικές αξίες. Για το λόγο αυτό, συστήνεται η λογιστική απεικόνιση των μεγεθών σε μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης με τη χρησιμοποίηση ενός γενικού δείκτη τιμών.
- Από το κεφάλαιο των ανθρώπινων πόρων προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα: α) Η διαμόρφωση των εργατικών μισθών είναι άρρηκτα δεμένη με το κόστος εργασίας. Όσο μειώνεται η ανεργία, τόσο μεγαλώνει η πίεση των εργαζομένων για αύξηση των μισθών. Αντιθέτως, η αύξηση της ανεργίας μειώνει την πίεση για αυξήσεις. β) Ο πληθωρισμός επιδρά στον καθορισμό των μισθών. Οι εργαζόμενοι επιθυμούν να προσαρμοσθεί ο ονομαστικός μισθός τους έτσι ώστε να λαμβάνει υπόψη και τον προσδοκώμενο πληθωρισμό. γ) Επίδραση στο κόστος εργασίας έχει και ο πραγματοποιούμενος πληθωρισμός. Οι εργαζόμενοι ζητούν αυξήσεις στους μισθούς τους ως αποζημίωση για τη μείωση της αγοραστικής αξίας του χρήματος της προηγούμενης περιόδου (όταν βέβαια ο πληθωρισμός αυτός δεν υπολογίστηκε κατά την προηγούμενη διαπραγμάτευση).

- Ως προς την τοποθεσία, το χώρο εγκατάστασης και το περιβάλλον, ο πληθωρισμός ανήκει στους οικονομικούς παράγοντες που διαμορφώνουν τις τελικές αξίες στην αγορά ακινήτων. Ασκήι άμεση και έμμεση επίδραση στις τιμές. Άμεση είναι η επίδραση που δέχονται οι τιμές των ακινήτων ως αποτέλεσμα της αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών. Έμμεση θεωρείται η επίδραση της αύξησης ως συνέπεια της αλλαγής των καταναλωτικών προτιμήσεων εξαιτίας του πληθωρισμού.
- Για τον προγραμματισμό και προϋπολογισμό εκτελέσεως του επενδυτικού σχεδίου, παρατηρούμε τα ακόλουθα: α) Ο προϋπολογισμός των δαπανών κεφαλαίου σε συνθήκες πληθωρισμού γίνεται με τον απλό τύπο της Καθαρής Παρούσας Αξίας, εάν υποθέσουμε ότι η επίδραση του πληθωρισμού στο επιτόκιο και στις καθαρές ταμειακές ροές είναι ίση. Όταν η επίδραση του πληθωρισμού στα δυο αυτά μέρη δεν είναι ίση, τότε ο υπολογισμός της επίδρασης θα πρέπει να γίνεται σε κάθε είδος ροής ξεχωριστά. β) Ο πληθωρισμός μέσω της μεταβολής των τιμών των παραγωγικών συντελεστών ασκήι επιδράσεις στο κόστος και το μέγεθος της επιχείρησης. Όταν αυξάνεται η τιμή του συντελεστή εργασία ως συνέπεια των πληθωριστικών πιέσεων, η επιχείρηση υποκαθιστά ποσότητα εργασίας με ποσότητα κεφαλαίου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνει το μέγεθος της κεφαλαιακής της συγκρότησης. γ) Οι βασικοί παράγοντες που προσδιορίζουν το μέγεθος της έντασης των επιπτώσεων του πληθωρισμού σε μια επένδυση είναι: το απόλυτο ύψος του πληθωρισμού, η φύση και ο βαθμός κυκλοφορίας των περιουσιακών στοιχείων και ο τρόπος χρηματοδότησης της επιχείρησης. δ) Το πρόβλημα της διατήρησης της ακεραιότητας των κεφαλαίων της επένδυσης αντιμετωπίζεται με δυο τρόπους: i) Με τη διατήρηση της ακεραιότητας του ονομαστικού κεφαλαίου. Αυτό σημαίνει ότι το ίδιο κεφάλαιο της επιχείρησης θα πρέπει να παραμένει αριθμητικά αμετάβλητο. ii) Με τη διατήρηση της ακεραιότητας του οικονομικού κεφαλαίου. Σε αυτή την περίπτωση η τελική καθαρή θέση θα πρέπει να παραμένει διαχρονικά σταθερή.
- Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από το κεφάλαιο της χρηματο-οικονομικής ανάλυσης και αξιολόγησης της επένδυσης είναι τα ακόλουθα: α) Ο πληθωρισμός ασκήι σημαντική επίδραση στα επιτόκια. Στην περίπτωση που τα ονομαστικά επιτόκια δανεισμού δεν ακολουθούν τα επίπεδα του πληθωρισμού, επέρχεται μείωση στο πραγματικό κόστος των δανειακών κεφαλαίων. β) Το κόστος χρήσεως κεφαλαίου επηρεάζεται από το ύψος του επιτοκίου δανεισμού, από τον συντελεστή απόσβεσης και από το ύψος του ετήσιου πληθωρισμού. γ) Κατά τη στιγμή που λαμβάνεται μια επενδυτική απόφαση, η αύξηση του προσδοκώμενου πληθωρισμού οδηγεί στην αύξηση του μέσου σταθμικού κόστους κεφαλαίου κατά ποσό μεγαλύτερο από την αύξηση του πληθωρισμού. δ) Η ύπαρξη πληθωρισμού έχει ως αποτέλεσμα την υποτίμηση της αξίας της επιχείρησης και των αποσβέσεων για την ανανέωση του εξοπλισμού. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της αναγραφής των στοιχείων του παγίου ενεργητικού στις λογιστικές καταστάσεις με την ιστορική τιμή κτήσης τους. ε) Σε περιόδους υψηλού πληθωρισμού, η παροχή άτοκων πιστώσεων συνεπάγεται ζημία για την

επιχείρηση. στ) Η οικονομική αποδοτικότητα της επιχείρησης είναι πραγματικό μέγεθος που δεν επηρεάζεται από τις ονομαστικές τιμές και το εκάστοτε ύψος του πληθωρισμού όταν η αύξηση των τιμών γίνεται αυτόματα και είναι ισόποση. Όταν δεν ισχύουν τα παραπάνω, τότε η αποδοτικότητα επηρεάζεται. ζ) Ο πληθωρισμός επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό το ποσοστό απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων, διότι από τη μια πλευρά επέρχεται μείωση της πραγματικής αξίας του χρέους ενώ από την άλλη οι τόκοι εκπίπτουν από τα κέρδη για τον υπολογισμό των φορολογικών κερδών και των κερδών που περιέχονται στο ίδιο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Με την ολοκλήρωση της εργασίας, θα ήταν χρήσιμο να γίνουν κάποιες προτάσεις για περαιτέρω έρευνα σε συγκεκριμένα θέματα:

- Οι επιπτώσεις του πληθωρισμού στις λοιπές οικονομοτεχνικές μελέτες.
- Επίδραση του πληθωρισμού στο απόλυτο μέγεθος των επενδύσεων.
- Επιλογή τρόπου εξασφάλισης τόπου εγκατάστασης σε συνθήκες πληθωρισμού.
- Η πιστωτική πολιτική της επιχείρησης σε συνθήκες υψηλού πληθωρισμού.
- Πληθωρισμός και κόστος μεταφοράς των πρώτων υλών καθώς και των έτοιμων προϊόντων στα σημεία διανομής.

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Αρτίκης Γ.Π., Χρηματοοικονομική Διοίκηση- Αποφάσεις Χρηματοδοτήσεως, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα 1996.
2. Βάβουρας Ι.Σ., Οικονομική Πολιτική, Μέρος Β', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1991.
3. Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν., Η Οικονομική του Πληθωρισμού, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1977.
4. Δελής Κ., Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλά, Αθήνα-Κομοτηνή 1996.
5. Δελής Κ., Χεβάς Δ., Μπουφούνου Π., Ντελκής Κ., Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως, Το κόστος χρήσεως κεφαλαίου στην Ελληνική βιομηχανία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995.
6. Δράκος Γ.Ε., Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Α.Σταμούλης, Αθήνα-Πειραιάς 1996.
7. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Επιτροπή για την Εξέταση της Μακροπρόθεσμης Οικονομικής Πολιτικής, Αποκλιμάκωση του Πληθωρισμού και Εισοδηματική Πολιτική 1998-99, Αθήνα 1997.
8. Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2000, Αθήνα 2001.
9. Ευθύμογλου Π., Λαζαρίδης Ι., Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων, Πειραιάς 2000.
10. Ζέντελης Π., Real Estate - Αξία, Εκτιμήσεις, Ανάπτυξη, Επενδύσεις, Διαχείριση, Εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα 2001.
11. Καρβούνης Σ., Οικονομοτεχνικές Μελέτες, Εκδόσεις Α.Σταμούλης, Αθήνα 2000.

12. Κατσανέβας Θ., Οικονομική της Εργασίας και Εργασιακές Σχέσεις, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα 1997.
13. Κιντής Α., Πουρναράκης Ε., Αρχές Οικονομικής Ανάλυσης, Εκδόσεις ΣΜΠΙΛΙΑΣ «Το Οικονομικό», Αθήνα 1993.
14. Κορλίρας Παναγιώτης, Θεωρία Ανεργίας και Πληθωρισμού, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1979.
15. Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996.
16. Μάλλιαρης Π., Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1990.
17. Μαρματάκης Ν., Θεωρητική Οικονομική, Εκδόσεις «Παρατηρητής», Θεσσαλονίκη 1988.
18. Μπένος Θ., Θεωρία Χρήματος, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996.
19. Πατσουράτης Β., Φραγκούλη Ζ., Βιομηχανική Οργάνωση και Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996.
20. Πειρουνάκης Ν., Χρηματοοικονομική Διαχείριση, Εκδόσεις ANUBIS, Αθήνα 1993.
21. Προδρομίδης Κ.Π., Αρχές Οικονομικής Πολιτικής, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1998.
22. Σακέλη Εμμ. Ι., Λογιστική Πληθωρισμού, Δ' Έκδοση, Αθήνα 1993.
23. Σαραντίδης Σ.Α., Σύγχρονη Μακροοικονομική Ανάλυση, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1995.
24. Σαραντίδης Σ.Α., Σύγχρονη Μακροοικονομική Ανάλυση, τεύχος Β', Εκτύπωση Σ.Τσαπέπας, Πειραιάς 1995.
25. Στεριώτης Κίμωνας, Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικό», Αθήνα 1986.

ΞΕΝΗ

1. Bloomfield, T. & Ma., R., The Weighted average cost of capital: Some questions on its definition and use: Comment, Journal of Finance, Volume 28, No 3, June 1973.
2. Brigham E.F., Fundamentals of Financial Management, Seventh Edition, International Edition, The Druden Press, 1995.
3. Bomhoff Eduard J., "Inflation, the Quantity Theory, and Rational Expectations", North-Holland Publishing Company, Netherlands 1980.

4. Dornbuch Rudiger, Stanley Fischer, Μακροοικονομική, Εκδόσεις Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1990.
5. Hochman, S. & Palmon, O, The Irrelevance of Capital Structure for the impact of inflation on investment, Journal of Finance, Volume 33, No 3, June 1983.
6. Kotler Philip, Marketing and Management, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1994.
7. Lloyd G. Reynolds, Labor Economics and Labor Relations, Prentice-Hall, Inc., USA 1978.
8. Rees Albert, The Economics of Work and Pay, Harper International Edition, London 1980.
9. Trevithick J.A, Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1982.
10. Trevithick J.A & Mulvey Charles, Οικονομική Ανάλυση του Πληθωρισμού, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1980.
11. Wessels Walter J., Οικονομική, Εκδόσεις “Κλειδάριθμος”, Αθήνα 1995.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ⁵⁵

Η ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟ 2000

⁵⁵ Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2000, σελ. 118-122, Αθήνα 2001.

Σύμφωνα με αναθεωρημένες εκτιμήσεις, ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος επιβραδύνθηκε το 2000 στο σύνολο της οικονομίας. Με βάση τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία⁵⁶ εκτιμάται ότι υποχώρησε στο 2,6% (από 2,8% το 1999)⁵⁷. Στον επιχειρηματικό τομέα (όπου οι εξελίξεις επηρεάζουν αμεσότερα τον πληθωρισμό από την πλευρά του κόστους), ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος επιβραδύνθηκε περισσότερο και διαμορφώθηκε σε 2,1% έναντι 2,9% το 1999. Ωστόσο, ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας παραμένει στην Ελλάδα υψηλότερος από ό,τι στη ζώνη του ευρώ, όπου το 2000 υποχώρησε σε 0,9% από 1,3% το 1999⁵⁸.

Οι μέσες ακαθάριστες αποδοχές (προ φορολογίας) στο σύνολο της οικονομίας εκτιμάται ότι αυξήθηκαν κατά 6,0% το 2000, έναντι 4,5% το 1999. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά κυρίως το γεγονός ότι ο ρυθμός ανόδου των μέσων αποδοχών επιταχύνθηκε αισθητά το 2000 στο Δημόσιο και στις δημόσιες επιχειρήσεις (όπου το 1999 ήταν σχετικά χαμηλός). Στον ιδιωτικό τομέα η επιτάχυνση εκτιμάται ότι ήταν περιορισμένη, ενώ στις τράπεζες παρατηρήθηκε επιβράδυνση. Ταυτόχρονα, το μέσο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα από μισθούς (όπως εκτιμάται κατά προσέγγιση με βάση την εξέλιξη των ακαθάριστων αποδοχών ενός μέσου μισθωτού, καθώς και του φόρου εισοδήματος και των ασφαλιστικών εισφορών που αυτός καταβάλλει) αυξήθηκε σημαντικά και σαφώς ταχύτερα από ό,τι το 1999 (κατά 4,6% έναντι 1%), κυρίως λόγω των ελαφρύνσεων στη φορολογία εισοδήματος και – σε μικρότερο βαθμό – λόγω της ταχύτερης αύξησης των προ φορολογίας αποδοχών, καθώς και της μείωσης (επιδότησης) των ασφαλιστικών εισφορών των χαμηλόμισθων⁵⁹.

Το 2000 οι συλλογικές συμβάσεις που υπογράφηκαν στον ιδιωτικό τομέα ήταν κυρίως διετούς διάρκειας. Ο αριθμός τους αυξήθηκε για το λόγο αυτό, ενώ το ήπιο κλίμα συνέχισε να κυριαρχεί στις εργασιακές σχέσεις. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εργασίας, στη διάρκεια του έτους υπογράφηκαν 297 συλλογικές συμβάσεις εργασίας (έναντι 226 το 1999) και εκδόθηκαν 42 διαιτητικές αποφάσεις από τον ΟΜΕΔ-Οργανισμό Μεσολάβησης και Διαιτησίας (έναντι 51 το 1999)⁶⁰. Όσον αφορά στον αριθμό των ωρών εργασίας που χάθηκαν λόγω απεργιών, δεν υπάρχουν πλέον στοιχεία.

Η εξέλιξη της αμοιβής εργασίας κατά κατηγορία μισθωτών το 2000 εμφανίζεται στον πίνακα 2. Με το Ν.2768/99 καθορίστηκε αύξηση των τακτικών αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων κατά 2,1-2,9% από

⁵⁶ Οι εκτιμήσεις έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω σε σχέση με εκείνες που δημοσιεύθηκαν στην τελευταία έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος προς τη Βουλή (βλ. Νομισματική Πολιτική 2000-2001, Μάρτιος 2001, σελ. 59). Η διαφορά οφείλεται στη δημοσίευση των στοιχείων της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ για την εξέλιξη της απασχόλησης το α' και το β' τρίμηνο του 2000. Σύμφωνα με αυτά, η αύξηση της συνολικής απασχόλησης και του αριθμού των απασχολούμενων μισθωτών ήταν μικρότερη από ό,τι είχε αρχικά υποτεθεί, με αποτέλεσμα η άνοδος της παραγωγικότητας να είναι μεγαλύτερη και η αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος μικρότερη.

⁵⁷ Το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ορίζεται εδώ ως ο λόγος του συνόλου των αμοιβών των εργαζομένων προς το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές. Οι εκτιμήσεις αυτές διαφέρουν ελαφρά από τις αντίστοιχες της ΕΣΥΕ και της Διεύθυνσης Μακροοικονομικής Ανάλυσης του ΥΠΕΘΟ.

⁵⁸ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Spring Forecasts, Απρίλιος 2001.

⁵⁹ Η επιδότηση θεσπίστηκε με το άρθρο 14 του Ν. 2837/2000.

⁶⁰ Σύμφωνα με την καταγραφή του ΟΜΕΔ, ο αριθμός των διαιτητικών αποφάσεων ήταν 49 το 2000 και 65 το 1999.

1.1.2000, ενώ χορηγήθηκαν αισθητά μεγαλύτερες αυξήσεις (από 1.1.2000 και 1.7.2000) στους στρατιωτικούς και νέα ή αυξημένα επιδόματα σε άλλες κατηγορίες αμειβομένων στο Δημόσιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΑΠΟΔΟΧΕΣ, ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ: 1994-2000
(Ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

1. Εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος.
2. Οι αντίστοιχες εκτιμήσεις της ΕΣΥΕ και του ΥΠΕΘΟ για τη συνολική δαπάνη για αποδοχές & εργοδοτικές εισφορές (Μάρτιος 2001) είναι: 1994: 12,9%, 1995: 15,3%, 1996: 8,8%, 1997: 13,6%, 1998: 10,3%, 1999: 6,8%, 2000: 7,9%.
3. Οι αντίστοιχες εκτιμήσεις της ΕΣΥΕ και του ΥΠΕΘΟ για το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (με τον ορισμό που χρησιμοποιεί το ΥΠΕΘΟ) είναι: 1994: 10,7%, 1995: 11,6%, 1996: 5,9%, 1997: 9,3%, 1998: 6,4%, 1999: 0,6%, 2000: 2,0%.
4. Επεξεργασία στοιχείων ερευνών ΕΣΥΕ.
5. Εκτιμήσεις ΕΣΥΕ και ΥΠΕΘΟ (Μάρτιος 2001).
6. Στον επιχειρηματικό τομέα περιλαμβάνονται οι δημόσιες επιχειρήσεις, οι τράπεζες και ο μη τραπεζικός ιδιωτικός τομέας.
7. Εκτιμήσεις με βάση στοιχεία Υπουργείου Οικονομικών και Εισηγητικών Εκθέσεων Προϋπολογισμού. Για το 1997, έγινε προσαρμογή των στοιχείων για λόγους συγκρισιμότητας. Για τον υπολογισμό του ρυθμού αύξησης των δαπανών το 1998, το 1999 και το 2000 δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι δαπάνες περιθαλψής.
8. Υπολογισμοί με βάση στοιχεία και εκτιμήσεις ΥΠΕΘΟ.
9. Στοιχεία αποτελεσμάτων χρήσεως (1994-2000).
10. Ρυθμοί μεταβολής επιπέδου Οκτωβρίου έναντι προηγούμενου Οκτωβρίου.
11. Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας.

12. Επεξεργασία κλαδικών και ομοιοεπαγγελματικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

* Προσωρινές εκτιμήσεις.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες απολογιστικές εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών (Μάρτιος 2001), οι συνολικές δαπάνες του Δημοσίου για αποδοχές και συντάξεις (εκτός δαπανών περίθαλψης) αυξήθηκαν κατά 7,9% το 2000, ενώ οι δαπάνες μόνο για αποδοχές κατά 8,2% (έναντι 5,7% το 1999). Επειδή η μέση ετήσια απασχόληση στο Δημόσιο αυξήθηκε κατά 1,8%, η κατά κεφαλήν μισθολογική δαπάνη σημείωσε άνοδο κατά 6,3% έναντι 3,5% το 1999.

Στις δημόσιες επιχειρήσεις, σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΥΠΕΘΟ, οι δαπάνες μισθοδοσίας αυξήθηκαν κατά 5,9%, ενώ η μέση ετήσια απασχόληση μειώθηκε κατά 4,2%. Επομένως, η κατά κεφαλήν μισθολογική δαπάνη αυξήθηκε κατά 10,5%, έναντι μόνο 4,8% το 1999, γεγονός που εν μέρει αντανακλά την άνοδο της δαπάνης για καταβολή αποζημιώσεων σε αποχωρούντες υπαλλήλους σε ορισμένες δημόσιες επιχειρήσεις. Στη ΔΕΗ, σύμφωνα με τη συλλογική σύμβαση διετούς διάρκειας που υπογράφηκε το 1999, οι βασικοί μισθοί αυξήθηκαν κατά 2% από 1.1.2000, ενώ ορισμένα επιδόματα αυξήθηκαν από 1.1.2000 και 1.7.2000.

Στις τράπεζες, η διετής κλαδική σύμβαση που υπογράφηκε το 1999 προέβλεπε αύξηση 3,4% από 1.1.1999 και 2,4% από 1.1.2000, αλλά η αύξηση της κατά κεφαλήν μισθολογικής δαπάνης το 2000 έφθασε το 6,8% (έναντι 13,1% το 1999), όπως προκύπτει από τα ετήσια αποτελέσματα χρήσεως. Εάν δε ληφθεί υπόψη μια μεγάλη τράπεζα, όπου η μέση μισθολογική δαπάνη μειώθηκε λόγω αποχώρησης υψηλόβαθμων υπαλλήλων, τότε η αύξηση ήταν της τάξεως του 8,5%. Το γεγονός αυτό συνδέεται (όπως και το 1999) αφενός με την αναβάθμιση της σύνθεσης του προσωπικού, λόγω της εισαγωγής της νέας τεχνολογίας και της ανάπτυξης νέων εργασιών, και αφετέρου με τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων σε επιχειρησιακό επίπεδο που οδήγησαν σε αυξήσεις μεγαλύτερες των προβλεπόμενων στην κλαδική σύμβαση.

Τέλος, στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα, για τους περισσότερους κλάδους, καθώς και για τις κατώτατες αποδοχές των ανειδίκευτων, υπογράφηκαν διετούς διάρκειας (2000-2001) συλλογικές συμβάσεις. Σύμφωνα με την Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (υπογράφηκε στις 23.5.2000) και πολλές κλαδικές συμβάσεις, χορηγήθηκαν αυξήσεις 2,0% (+0,7% διορθωτική αύξηση) από 1.1.2000 και 1,5% από 1.7.2000. Άλλες κλαδικές συμβάσεις προέβλεπαν αύξηση σε μια δόση (από 1.1.2000). Κατά μέσο όρο, οι κλαδικές συμβάσεις προέβλεπαν αυξήσεις 2,7% (μαζί με τη διορθωτική αύξηση) από 1.1.2000 και 1,2% από 1.7.2000. Η μέση ετήσια αύξηση και των κατώτατων και των κλαδικών συμβατικών αποδοχών ήταν 4,2%. Η μέση ετήσια αύξηση των πράγματι καταβαλλόμενων αποδοχών στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα εκτιμάται σε 5,0% έναντι 4,4% το 1999. Στη μεταποίηση υπολογίζεται ότι οι ωριαίες αποδοχές των εργατών αυξήθηκαν κατά 5,5% έναντι 4,5% περίπου το 1999, και εκτιμάται ότι ο ρυθμός ανόδου του

κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος υποχώρησε από 2,5% το 1999 σε 1,9% το 2000⁶¹. Λόγω της εξέλιξης αυτής, σε συνδυασμό με την υποχώρηση του μέσου ετήσιου επιπέδου της ονομαστικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας κατά 6,2%, μειώθηκε τουλάχιστον κατά 4% η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής (όπως υπολογίζεται βάσει του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στη μεταποίηση), με αποτέλεσμα να βελιωθεί αντίστοιχα η ανταγωνιστικότητα. Για το 2001 αρχικά είχε εκτιμηθεί ότι ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος θα επιβραδυνθεί σε 1,4% στο σύνολο της οικονομίας (από 2,6% το 2000) και σε 1,8% στον επιχειρηματικό τομέα (από 2,1% το 2000). Η εκτίμηση αυτή στηριζόταν στην πρόβλεψη ότι (α) η αύξηση των μέσων ονομαστικών αποδοχών (προ φορολογίας) θα επιβραδυνθεί σε 5,0% από 6,0% το 2000, και (β) θα επιταχυνθεί ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ σε 55 από 4,1% το 2000, καθώς και της παραγωγικότητας, όπως προβλέπεται στο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΠΣΑ) 2000-2004. Ειδικότερα όσον αφορά τις αποδοχές, οι συλλογικές συμβάσεις διεισδυτικής διάρκειας που υπογράφηκαν το 2000 στον ιδιωτικό τομέα προβλέπουν μέση ετήσια αύξηση των συμβατικών αποδοχών κατά 3,5% έως 4,0% το 2001 (έναντι 4,2% το 2000). Στο Δημόσιο⁶² και τις δημόσιες επιχειρήσεις, ο ρυθμός ανόδου των κατά κεφαλήν μισθολογικών δαπανών αναμένεται να είναι χαμηλότερος από ότι το 2000 κατά 1,7 και 5 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα, ενώ στις τράπεζες και τις δημόσιες επιχειρήσεις, όπου δεν έχουν ολοκληρωθεί οι συλλογικές διαπραγματεύσεις για το τρέχον έτος, θα συμφωνηθούν συγκρατημένες αυξήσεις.

Ωστόσο, η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας και ορισμένες ενδείξεις για την εξέλιξη της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας κατά του τελευταίου 6 μήνες συνεπάγονται ότι ο ρυθμός ανόδου του ελληνικού ΑΕΠ μπορεί τελικά να διαμορφωθεί λίγο κάτω από 4,5%.

⁶¹ Εκτιμάται ότι η παραγωγή ανά ώρα εργασίας στη μεταποίηση αυξήθηκε κατά 3,5%. Ειδικότερα, η αύξηση της μεταποιητικής παραγωγής έφθασε το 6,1% το 2000 (έναντι μόνο 0,6% το 1999), ο αριθμός των απασχολούμενων μισθωτών μειώθηκε με ετήσιο ρυθμό 1,4% (στοιχεία έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ για το α' εξάμηνο του έτους), ενώ για τις μέσες ώρες εργασίας γίνεται η υπόθεση (ελλείπει στοιχεία) ότι αυξήθηκαν κατά 4%.

⁶² Σύμφωνα με το άρθρο 49 του Ν. 2873/2000, από 1.1.2001 οι βασικοί μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων αυξάνονται κατά 2,2% και οι συνολικές τακτικές αποδοχές κατά 3,5% (λόγω της αύξησης του «κινήτρου απόδοσης» και ορισμένων ειδικών επιδομάτων). Εφόσον η συνολική αύξηση των μισθολογικών δαπανών εκτός συντάξεων θα είναι 6,2% (με συντάξεις : 5,8%) σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του 2001, η μέση μισθολογική δαπάνη εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 4,6%, εάν υποθεθεί ότι ο αριθμός των απασχολούμενων θα αυξηθεί κατά 1,5%.